

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΚΑΚΛΑΜΑΝΟΥ

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

ΤΟΜΟΣ Β'

ΔΙΑ ΤΗΝ ΔΕΥΤΕΡΑΝ ΤΑΞΙΝ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΑ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΝΟΜΟΝ 2678

(10 Αυγούστου 1921)

ΤΙΜΑΤΑ ΜΕΤΑ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΣΗΜΟΥ ΔΡ. 3.30

ΒΙΒΛΙΟΣΗΜΟΝ ΔΡ. 0.65

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΗ ΠΩΛΗΣΙΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΗΛΙΑ Ν. ΔΙΚΑΙΟΥ

5 - ΟΔΟΣ ΒΟΥΛΗΣ - 5

1921

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΚΑΚΩΔΑΜΑΝΟΥ

Αρ. Εισ. 17751

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

ΤΟΜΟΣ Β΄

ΔΙΑ ΤΗΝ Β΄ ΤΑΞΙΝ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΕΝ ΓΕΝΕΙ

ΕΓΚΡΙΘΕΝΤΑ

ΤΑ ΜΟΝΑ ΕΠΙ ΤΕΤΡΑΕΤΙΑΝ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΝΟΜΟΝ ΓΕΑ΄, ΕΙΣΑΓΟΜΕΝΑ
ΔΥΝΑΜΕΙ ΤΟΥ ΑΠΟ 26 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1916 ΒΑΣΙΛΙΚΟΥ
ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟΥ ΔΙΑΤΑΓΜΑΤΟΣ

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΗ ΠΩΛΗΣΙΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΗΛΙΑ Ν. ΔΙΚΑΙΟΥ

5—ΟΔΟΣ ΒΟΥΛΗΣ—5

1917

PRINTED IN GREECE

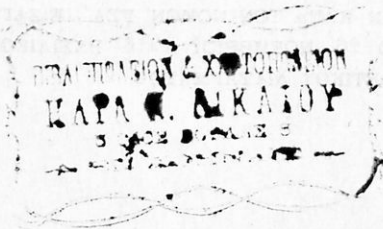
Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ

ΔΙΑΓΡΑΦΙΣΜΑΤΑ

ΤΟΜΟΣ Β

Πᾶν γνήσιον ἀντίτυπον φέρει τὴν κάτωθι σφραγίδα.

ΔΗΜ. ΚΑΚΛΑΜΑΝΟΥ.

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

ΤΟΜΟΣ Β΄.

ΑΔΑΜΑΝΤΙΟΣ ΚΟΡΑΗΣ

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ
ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

Τ Α Ξ Ι Σ Β'.

ΕΝΥΠΝΙΟΝ ΚΟΡΑΗ

[*Ἡ ἀφήγησις αὐτὴ περιλαμβάνεται εἰς ἐπιστολὴν τοῦ Κοραῆ πρὸς τὸν ἐν Σμύρνῃ φίλον του Πρωτοψάλτην*].

Πολλάκις εἰς τὰς ἀνιαράς μου ἀγρυπνίας ἀναλίσκω τὸν καιρὸν εἰς τὸ νὰ συλλογίζωμαι τὰ πάθη μου. Ἄφοῦ τὰ ἀπαριθμήσω ὅλα ἐν πρὸς ἓν, ἀρχόμενος ἀπὸ ἐκεῖνα τῆς παιδικῆς ἡλικίας, ἑποῖα ἦσαν αἱ πατρικαὶ παιδεύσεις διὰ τὰς ἐν οἴκῳ ἀταξίας μου καὶ οἱ βραδισμοὶ τοῦ φροντιστηρίου διὰ τὰ γραμματικά, καὶ διαβαίνω ἔπειτα εἰς τὰ πλέον ἀνιαρά, ἀφοῦ, λέγω, τὰ ἀπαριθμήσω ὅλα, ἢ κἂν ὅσα ἐνθυμοῦμαι, μοὶ φαίνεται νὰ ἀκούω μίαν φωνὴν ἀοράτως : « Ἀχάριστε, » ἂν ἡ Πρόνοια σὲ ἐπαίδευσεν πολυειδῶς καὶ πολυτρόπως, σὲ » ἔκαμεν ὁμῶς καὶ μεγάλας εὐεργεσίας ». Καὶ τότε ἄρχομαι ἐκ τοῦ ἐναντίου νὰ ἀπαριθμῶ τὰ τῆς Προνοίας δωρήματα, καὶ σὲ βεβαιώνω, φίλε μου, ὅτι εἰς αὐτὸν τὸν ὑπολογισμὸν εὗρηκα πάντοτε τὸν ἀριθμὸν τῶν καλῶν ἀνώτερον ἀπὸ τὰ κακά. Οὕτω παρηγορούμενος μὲ τοιοῦτους λογισμοὺς ἀπεκοιμήθην μίαν νύκτα πρὸς τὸ ἐξημέρωμα· καὶ εἶδον καθ'

ὕπνους θέαμα περίεργον καὶ ἄξιον νὰ παρηγορήσῃ ὄχι μόνον ἐμέ, ἀλλὰ πάντας τοὺς κακῶς πάσχοντας. Ἄγγελος ἐξ οὐρανοῦ καταβαίνων παρεστάθη εἰς τὴν κλίνην μου, κολοσσαῖος τὸ μέγεθος, ἐκράτει δὲ τρυτάνην εἰς χεῖράς του, ὡς ἐκείνην μὲ τὴν ὁποῖαν ζυγίζουσι καμμίαν φορὰν τὰ ξύλα ἔμπροσθεν εἰς τὸ κουμέρκιον (1). «Παραπονεῖσαι», μὲ λέγει, «ὡς ἠδικημένος ὑπὸ τῆς Πρόνοιας. Ἄλλ' ἰδοὺ τῆς δικαιοσύνης ἢ τρυτάνη. Βάλε εἰς τὸ ἐν μέρος ὅσα κακὰ ἐδοκίμασας ἐν τῷ βίῳ καὶ πρόσεχε μὴ λησμονήσῃς τίποτε». Ἐγὼ τρέμων ἀπὸ τὸ ἐν μέρος ὡς βλάσφημος καὶ ἐπιθυμῶν ἀπὸ τὸ ἄλλο νὰ δικαιολογηθῶ ἄρχισα μὲ μεγάλην προθυμίαν νὰ ἐπιφορτίζω τὴν μίαν πλάστιγγα τῆς τρυτάνης μὲ ὅσα κακὰ ἠδυνήθην νὰ συλλογισθῶ καὶ φοβούμενος μὴ νικηθῶ ὑπὸ τοῦ Ἄγγελου συνεφόρου ἀκόμη καὶ πολλὰ ἄλλα εὐτελεῖ καὶ ἀνάξια λόγου· ὁποῖα παραδείγματος χάριν ἦσαν νὰ ὑπάγω καμμίαν φορὰν εἰς τὸν Κουγκλουτζᾶν (2) περιπατῶν, νὰ κρημνισθῶ μίαν ἡμέραν ἀπὸ τὴν κλίμακα τοῦ ὀσπιτίου, τρεῖς μόνον ἢ τέσσαρας βαθμοὺς (ἂν ἐνθυμοῦμαι καλῶς), χωρὶς ἄλλην βλάβην παρὰ τὴν συντριβὴν ἐνὸς ποτηρίου, τὸ ὁποῖον ἐκράτουν εἰς χεῖρας. Εἰς ὀλίγα λόγια ἐφόρτισα τὴν πλάστιγγα ὅσον ἦτο δυνατόν, καὶ ἀπὸ τὰ ὄντα καὶ ἀπὸ τὰ δοκοῦντα κακὰ. Τὸ θαυμαστὸν ἦτον ὅτι ὁ Ἄγγελος δὲν ἔλεγε τίποτε πρὸς αὐτά, ἀλλ' ἐπροσποιεῖτο νὰ μὴ καταλαμβάνῃ τὴν ἀπάτην. Ἀφοῦ ἐτελείωσα τὴν συγκομιδὴν ὄλων μου τῶν κακῶν, «Ἐχεις ἄλλο τι περισσότερον;», μὲ λέγει ὁ Ἄγγελος. «Ὅχι», ἀπεκρίθην ἐντρομος. «Σὺ μὲν», λέγει, «ἐπεφόρτισας τὴν πλάστιγγα μὲ ὅσα ἠθέλες καὶ δὲν» ὡς ἐκώλυσα κατ' οὐδέν· ἐγὼ δὲ θέλω βάλει εἰς τὴν ἑτέραν

(1) Κουμέρκιον εἶναι ἡ ἀγορὰ τῆς Σμύρνης.

(2) Ὄνομα τοποθεσίας ἐν Σμύρνη.

»πλάστιγγα τὰς δωρεὰς τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ μὲ τὴν συγκατά-
 »θεσί σου· σὲ δίδω ἄδειαν νὰ μοὶ ἐναντιωθῆς εἰς ὃ τι
 »κρίνεις ἢ κατὰ πολλὰ βαρὺ ἢ ἀνοίκειον νὰ συγκαταρι-
 »θμηθῆ μετὰ τῶν καλῶν». Ἦρχισε λοιπὸν νὰ στοιβάξῃ καὶ
 αὐτὸς τὰ παρὰ τοῦ Θεοῦ δωρήματα. Καὶ ποῖα δωρήματα ;
 ὁποῖα ποτὲ δὲν συλλογιζόμεθα· τόσον ἐτυφλώθημεν ἀπὸ
 τὴν φιλαυτίαν. Ἐρριψεν εἰς τὴν πλάστιγγα τὴν ζωὴν καὶ τὴν
 ὑπαρξιν καὶ τὸ νὰ μὴ ἀποθάνω μέχρι τοῦ νῦν, μολονότι
 πολλὰ νοσήσας, ὡς δῶρημα τοῦ Θεοῦ. Εἰς αὐτὸ βλέπων με
 ἀποροῦντα, «Δὲν ἀνέγνωσ ποτέ», μὲ λέγει, «τὴν γραφὴν;» Ναί,
 τὸν ἀπεκρίθην· ἐπειδὴ μετεγλώττισα μίαν Κατήχησιν, εἰς
 τὴν ὁποίαν συνήθροισα τὰ ὠραιότερα ῥητὰ τῆς Γραφῆς. Με-
 ταξὺ αὐτῶν, μὲ λέγει, θέλει εὔρηκας καὶ τὸ «Ἐν αὐτῷ γὰρ
 ζῶμεν καὶ κινούμεθα καὶ ἐσμέν». Ἄλλὰ τί κακὸν μου καιρὸν
 ἤθελα, Πρωτοφάλατα, νὰ τὸν ἐνθυμίσω τὴν Κατήχησιν ; Ἄρ-
 πάζει ἐν ἀντίτυπον (δὲν ἤξεύρω ποῦ τὸ εὔρεν εὐθὺς) καὶ τὸ ῥί-
 πτει εἰς τὴν πλάστιγγα, ὡς δῶρημα τοῦ Θεοῦ καὶ αὐτό. Ἐζή-
 τησα νὰ ἐναντιωθῶ προφασιζόμενος τοὺς μόχθους τῆς μετα-
 φράσεως καὶ σπουδάζων νὰ δείξω ἀληθῶς ὅτι εἶναι πόνημα
 ἰδικόν μου καὶ ὄχι δῶρημα ἄλλου· καὶ αὐτὸς μὲ ἀπεστόμισε μὲ
 τὸ «Χωρὶς αὐτοῦ οὐ δυνάμεθα ποιεῖν οὐδὲν» καὶ μὲ τὸ «Πᾶν
 δῶρημα τέλειον ἄνωθέν ἐστι καταβαίνον» καὶ μὲ τὸ «Τὸ θέλει
 καὶ τὸ ἐνεργεῖν ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐστι», καὶ μὲ ἄλλους μυρίους τό-
 πους τῆς Παλαιᾶς καὶ Νέας Διαθήκης. Ἐθαύμασα, φίλε μου,
 πόσον ἦτο δυνατὸς ἐν ταῖς Γραφαῖς ὁ Ἄγγελος καὶ ποῦ ἀνέ-
 γνωσε τὴν Γραφὴν, μὴ ὄντων (καθὼς ἤξεύρεις) ἐν οὐρανοῖς
 μήτε βιβλίων μήτε τυπογράφων. Ἀνέβασεν ἔπειτα εἰς τὴν
 πλάστιγγα τοὺς μακαρίτας γονεῖς μου, μὲ πᾶσαν αὐτῶν τὴν
 προθυμίαν νὰ μὲ προξενήσωσιν διὰ τὰ μέσα τῆς σπουδῆς·
 ἀνέβασε τοὺς καλοὺς μου συγγενεῖς, εὐεργέτας μου, ὡς το-

σαῦτα τοῦ Θεοῦ δωρήματα· ἡ πλάστιγξ ἤρχισε νὰ κινήται· ἐγὼ ἔτρεμον ὄλος ἐνθουμούμενος τὸ «Οὐ δικαιοθήσεται ἐνώπιόν σου πᾶς ζῶν»· ἀναβιβάζει τέλος τὸν Δόμινον. (1) Καὶ εἰς αὐτὰ ὄλα δὲν εἶχον τί νὰ ἐναντιωθῶ. Ἔπειτα βλέπω τὴν Λογιότητά σου πλησίον τοῦ Ἀγγέλου ἔτοιμον νὰ ἀναβῆ εἰς τὴν πλάστιγγα. Τότε ἀληθινὰ ἤρχισα νὰ φοβοῦμαι, ὅτι ἔχω νὰ μείνω ἀναπολόγητος, μάλιστα βλέπων ὅτι διὰ τὸ ψῦχος (ἐπειδὴ ἦτο χειμῶν) ἦσουν ἐνδεδυμένος ἢ μᾶλλον εἰπεῖν καταπεφορτισμένος μὲ δύο βαρυτάτας γούνας καὶ εἶχες ἐπὶ κεφαλῆς σου καλουπάκιον (2). Οὐαί, ἔλεγον, εἰς ἐμέ! Ἄν ἀναβῆ ὁ Πρωτοφάλτης μὲ τοιαύτην σκευήν, ἡ πλάστιγξ ἔχει νὰ κλίνη ἐξάπαντος. Μὴ ἔχων τί ποιήσω εἶπον τὸν Ἀγγελον ὅτι δὲν στέργω νὰ σὲ ἀνεβάσῃ οὕτως ἔχοντα ἐπὶ τῆς πλάστιγγος· καὶ αὐτός, αὐθέντα μου, χωρὶς νὰ λάβῃ καιρόν, ἤρχισε νὰ σὲ ἐκδύνη ἐν πρὸς ἐν τῶν ἐνδυμάτων σου, ἀρχόμενος ἀπὸ τοῦ μπινισίου (3) καὶ καταντῶν εἰς τὸν χιτῶνα, εἰς τρόπον ὥστε σὲ ἀφῆκε γυμνόν, παντάγυμνον, ὡς ἐξῆλθες ἐκ κοιλίας μητρός σου καὶ ὡς ἀπελεύσῃ εἰς τὴν κοινὴν ἡμῶν μητέρα, τὴν γῆν. Μὲ ὄλην τὴν ἀπορίαν εἰς τὴν ὁποίαν εὐρισκόμην μὲ ἦτον ἀδύνατον νὰ κρατήσω τὸν γέλωτα· ὄχι μόνον διὰ τὴν γυμνότητα εἰς τὴν ὁποίαν σὲ ἔβλεπον, ἀλλὰ προσέτι καὶ διὰ τὴν ἀγανάκτησιν τὴν ὁποίαν εἶχες καὶ τὰς ἀρὰς τὰς ὁποίας ἐξέχεες κατ' ἐμοῦ ἐξ αἰτίας τοῦ ψύχους. Τέλος πάντων σὲ ἀνεβίβασεν εἰς τὴν πλάστιγγα κατὰ τὴν θέλησίν μου, ἀλλὰ τί τὸ ὄφελος; μολοντοῦτο ἡ τρυτάνη ἔκλινε πρὸς τὸ ἔδαφος. Καὶ ὁ Ἀγγελος, θέλων νὰ μὲ καταισχύνη περισσότερον, «αὐτά», μὲ

(1) Ἐφημέριος ἐν Σμύρνη καὶ πρῶτος διδάσκαλος τοῦ Κοραῆ.

(2) Κάλυμμα τῆς κεφαλῆς.

(3) Ποδηρὸς ἐνδυμα.

λέγει, «ὄσα συνεφόρησα εἰς τὴν πλάστιγγα δὲν εἶναι οὔτε τὸ ἑκατοστημόριον ἐκ πάντων ὄσα σὲ εὐεργέτησεν ἢ Πρόνοια· καὶ ὅμως ὑπερβαίνουσιν ὄσα κακὰ ἐδοκίμασας ἢ φαντάζεσαι νὰ ἐδοκίμασας. Γενοῦ λοιπὸν εὐγνωμονέστερος καὶ ἐνθυμοῦ πάντοτε τὸ «Τί ἀνταποδώσω τῷ Κυρίῳ περὶ πάντων ὧν ἔδωκέ μοι ; ». Καὶ τούτα τὰ λόγια ἦσαν τοῦ ἐνυπνίου τὸ ἐπιμύθιον.

Ἐδαμάντιος Κοραῆς

ΠΕΡΙ ΑΓΑΠΗΣ ΠΑΤΡΙΔΟΣ

Ὅλοι λέγομεν ὅτι ἔχομεν Πατρίδα, ὀλίγοι ὅμως κατὰ δυστυχίαν καταλαμβάνουσι τί ἐστὶ Πατρίς. Τί εἶναι ἡ Πατρίς; Καὶ πῶς νὰ τὴν ὀρίσωμεν κατ' ἀξίαν; Πατρίς εἶναι τὸ ἀντίτυπον τοῦ γηίνου παραδείσου εἰς τὸν ὁποῖον ἔβαλεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον κατ' ἀρχὰς νὰ τὸν ἐργάζεται καὶ νὰ τὸν φυλάττῃ. «Καὶ ἔθετο ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον ἐν τῷ παραδείσῳ ἐργάζεσθαι αὐτὸν καὶ φυλάττειν». Πατρίς εἶναι τὸ ἐξαιρετικὸν στάδιον εἰς τὸ ὁποῖον ἐτάχθη ὁ ἄνθρωπος παρὰ τοῦ Δημιουργοῦ νὰ ἀγωνισθῇ τοὺς ἀγῶνας τῆς ἀρετῆς. Πατρίς εἶναι τὸ ἀσφαλέστατον ἄσυλον ἀπὸ τῶν δυστυχιῶν καὶ τὸ σταθερώτατον κέντρον τῆς εὐτυχίας του. Πατρίς εἶναι ναὸς ἱερός, εἰς τὸν ὁποῖον βλέπει κατὰ πρῶτον ὁ ἄνθρωπος τὰ μεγάλα δημιουργήματα τοῦ τῆς φύσεως πλαστοουργοῦ. Αὐτοῦ πρῶτα θεωρεῖ τὸν ἥλιον λάμποντα· αὐτοῦ τὸν μέγαν οὐρανὸν καὶ τὰ νυκτερινὰ του φέγγη· αὐτοῦ τῆς γῆς καὶ θαλάσσης καὶ ὄλου τοῦ κόσμου τὰ μέγιστα καὶ κάλλιστα φαινόμενα· αὐτοῦ ἀναπνέει τὸ πρῶτον τῶν ζωογόνων ἀστέρων τὰς αὔρας· αὐτοῦ κατὰ πρῶτον γνωρίζει τὰ πρό-

σωπα τῶν ἰδίων γονέων καὶ ἀκούει τὴν γλυκεῖαν αὐτῶν φωνήν· αὐτοῦ μανθάνει τὴν πάτριον γλῶσσαν καὶ τοὺς νόμους τοὺς πατρώους· αὐτοῦ παραλαμβάνει παρὰ τῶν προγόνων καὶ μεταδίδει εἰς τοὺς ἀπογόνους τὴν λαμπάδα τῆς ζωῆς, διὰ τῆς ὁποίας συνέχεται ἄσβεστος ἡ τοῦ γένους σειρά· αὐτοῦ συλλαμβάνει τὰς πρώτας καὶ ὑψηλὰς περὶ Θεοῦ καὶ θρησκείας ἐννοίας· αὐτοῦ ἀναγεννᾶται διὰ τῶν ὑπερφυσιστάτων τῆς πίστεως μυστηρίων καὶ γίνεται μέλος τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας· αὐτοῦ ἐν ἐνὶ λόγῳ διαπλάττεται καὶ μορφώνεται, φυσικῶς καὶ ἠθικῶς, καὶ διδάσκεται ὅτι ἐγεννήθη τοῦ μεγάλου κόσμου πολίτης, ὅπως δουλεύῃ καὶ λατρεύῃ δοξάζων τὸν Θεὸν πρώτιστα καὶ μάλιστα εἰς τὴν ὁποίαν ἐγεννήθη γῆν. Ἐνῶ λοιπὸν ὑπάρχει τόσον μέγα δῶρον τοῦ οὐρανοῦ εἰς τὸν ἄνθρωπον, ἡ Πατρίς, συμπεραίνετε ὅτι ὑπάρχουσι καὶ μεγάλα τὰ χρέη τοῦ ἀνθρώπου τὰ πρὸς τὴν Πατρίδα· ὁ ἄνθρωπος, ὁ χριστιανὸς μάλιστα, χρεωστεῖ νὰ ἀγαπᾷ καὶ νὰ τιμᾷ καὶ νὰ εὐεργετῇ τῆς ἑαυτοῦ γεννήσεως τὴν χώραν. Τοῦτο εἶναι χρέος ἀπαραίτητον, καὶ θρησκευτικὸν καὶ φυσικὸν καὶ πολιτικόν.

Λέγω πρῶτον ὅτι χρεωστεῖς, χριστιανέ, καθὼ χριστιανὸς νὰ ἀγαπᾷς καὶ νὰ εὐεργετῆς τὴν Πατρίδα. Σὲ προστάζει ὁ θεῖος νόμος· «ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν». Πλησίον σου εἶναι βέβαια πᾶς ἄνθρωπος, ἀλλὰ ποῖος δύναται νὰ εἶναι πλησιέστερός σου παρὰ τοὺς συγγενεῖς καὶ ὁμοπίστους καὶ συμπολίτας σου; Οὗτοι εἶναι ἀδελφοί σου, οἵτινες συγκατοικοῦσι μετὰ σοῦ εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν χώραν, ὡσὰν εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν οἰκίαν· οὗτοι ἔχουσι τὸν αὐτὸν καὶ σὺ πατέρα, τὸν Θεόν, τὴν αὐτὴν καὶ σὺ μητέρα, τὴν Ἐκκλησίαν, τὸ αὐτὸ γενέθλιον ἔδαφος, καὶ τὰς αὐτὰς τροφάς, τοὺς αὐτοὺς νόμους, τοὺς αὐτοὺς ἄρχοντας

καὶ ποιμέναι καὶ διδασκάλους, τὰς αὐτὰς πρὸς σὲ κοινὰς καὶ πανηγύρεις καὶ ἀπολαύσεις καὶ λύπας καὶ χαράς· ὅσον λοιπὸν εἰλικρινέστερον ἀγαπᾶς τοὺς συμπατριώτας καὶ τὴν Πατρίδα, τόσον βεβαιότερον ἐκπληρώνεις τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ· καὶ πάλιν ἐξ ἐναντίας, ὅσον ἀμελεῖς καὶ προδίδεις πολλάκις τῆς Πατρίδος τὰ συμφέροντα, τόσον ἐξελέγγχεσαι παραβάτης τοῦ θείου νόμου καὶ τοῦ πλησίον σου ἐχθρὸς χειρότερος ἀπίστου· «εἴ τις τῶν ἰδίων καὶ μάλιστα τῶν οἰκείων οὐ προνοεῖ, τὴν πίστιν ἤρνηται καὶ ἔστιν ἀπίστου χείρων».

Ὅτε ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ Θεὸς ἔκλινε τοὺς οὐρανοὺς καὶ ἐσαρκώθη καὶ συνανεστράφη τοῖς ἀνθρώποις ἐπὶ τῆς γῆς, μεταξὺ τῶν ἄλλων παραδειγμάτων τῆς ἀρετῆς, τὰ ὁποῖα μᾶς ἀφῆκεν εἰς τὴν κατὰ σάρκα παναγίαν αὐτοῦ πολιτείαν, ἔν εἶναι καὶ ἡ πρὸς τὴν Πατρίδα τοῦ ἐξαιρέτου ἀγάπῃ. Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς γεννηθεὶς εἰς τὴν Βηθλεὲμ γυῖξῃ καὶ ἀνετράφη σωματικῶς εἰς τὴν Ναζαρέτ· ἔχαιρε λοιπὸν ὁ Θεὸς τοῦ παντὸς νὰ ὀνομάζεται Ναζωραῖος ἢ Ναζαρηνός. Οὕτω προεκήρυξεν αὐτὸν ὁ Θεὸς διὰ τῶν προφητῶν, ὅτι «Ναζωραῖος κληθήσεται»· οὕτω τὸν ὀνόμαζον οἱ Ἄγγελοι· «Ἰησοῦν ζητεῖτε τὸν Ναζαρηνὸν τὸν ἐσταυρωμένον»· οὕτως ὀνόμασεν αὐτὸς ἑαυτὸν, ὅτε τὸ πρῶτον ἐφάνη εἰς τὸν Ἀποστόλον Παῦλον· «ἐγὼ εἰμι Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος, ὃν σὺ διώκεις». Διὰ τὴν πρὸς τὴν Πατρίδα καὶ τοὺς ἑμογενεῖς ἐξαιρέτον ἀγάπην ἐκήρυξεν ὁ Θεάνθρωπος τὸ Θεῖον Εὐαγγέλιον πρῶτον εἰς τοὺς ἀδελφοὺς ἑμογενεῖς αὐτοῦ κατὰ σάρκα, τὸν λαὸν τοῦ Ἰσραὴλ, «οὐκ ἀπεστάλην εἰμὴ εἰς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου Ἰσραὴλ»· εἰς αὐτοὺς ἀπέστειλε κατ' ἀρχὰς καὶ τοὺς Ἀποστόλους· «πορεύεσθε δὲ μᾶλλον πρὸς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου Ἰσραὴλ»· διὰ τὴν αὐτὴν ἐξαιρέτον ἀγάπην ἠγάπα καὶ τὴν Ἱερουσαλήμ, ἥτις

ἔθεωρεῖτο ὡς κοινὴ τῶν Ἰουδαίων Πατρίς, καὶ ἔδειξεν εἰς αὐτὴν ἀνέκφραστον πατρικῆς εὐμενείας συμπάθειαν· «Ἱερουσαλήμ, Ἱερουσαλήμ, ποσάκις ἠθέλησα ἐπισυναγαγεῖν τὰ τέκνα σου, ὃν τρόπον ἐπισυνάγει ὄρνις τὰ νοσοῦσα ἐαυτῆς ὑπὸ τὴν πτέρυγα, καὶ οὐκ ἠθέλησατε»· διὰ τὴν αὐτὴν ἐξαίρετον ἀγάπην ἔκλαυσεν ὁ φιλανθρωπότατος Ἰησοῦς βλέπων ἀπὸ μακρόθεν τὴν ἀχάριστον αὐτοῦ Πατρίδα μέλλουσαν μετ' ὀλίγον νὰ πέσῃ εἰς τὸ φρικτὸν τῆς χριστοκτονίας ἀμάρτημα· «καὶ ἰδὼν τὴν πόλιν ἔκλαυσεν ἐπ' αὐτῇ». Τοιοῦτοτρόπως ὁ φιλανθρωπότατος Ἰησοῦς, ὁ παντὸς τοῦ κόσμου ποιητὴς καὶ σωτὴρ, ἔδειξεν ἰδιαιτέραν στοργὴν καὶ ἀγάπην πρὸς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ Πατρίδα. Τί ἄλλο χρεωστεῖ ὁ χριστιανὸς παρὰ νὰ μιμῆται ὅσον τὸ δυνατόν καὶ εἰς τοῦτο, καθὼς καὶ εἰς τὰς ἄλλας ἐναρέτους πράξεις, τὴν ἀγιωτάτην τοῦ Σωτῆρος ζωὴν, τὴν ὁποίαν μᾶς ἐπρόβαλεν ὡς παράδειγμα; «Ἵπόδειγμα δέδωκα ὑμῖν, ἵνα, καθὼς ἐγὼ ἐποίησα ὑμῖν, καὶ ὑμεῖς ποιῆτε».

Τόσον ἱερὸν καὶ θεῖον δῶρον εἶναι ἡ Πατρίς, ὥστε ἐν τῶν μεγίστων σημείων τῆς κατὰ τῶν ἀνθρώπων δικαίας ὀργῆς τοῦ Θεοῦ γίνεται πολλάκις ἡ στέρησις τῆς Πατρίδος. Εἰδωλολάτρουσι οἱ Ἰουδαῖοι· ποῖαν ποινὴν τοὺς ἔστειλεν ὁ Θεός; Τὴν στέρησιν τῆς Πατρίδος. Μετενόουν διὰ τὰ ἀμαρτήματά των· τί τοὺς ἀντήμειβεν ὁ Θεός; Τὴν ἀπόλαυσιν τῆς Πατρίδος. Ἐσταύρωσαν τῆς δόξης τὸν Κύριον· πῶς τοὺς ἐτιμώρησεν ὁ Θεός; Διὰ τῆς ἐσχάτης καὶ ἀνεπιστρέπτου αἰχμαλωσίας τῆς Πατρίδος. Νὰ εἶπω τὸ μεγαλύτερον; Ζωὴν αἰώνιον, εὐφροσύνην ἀνεκκλάλητον, παράδεισον, βασιλείαν οὐράνιον, μᾶς ὑπόσχεται ὁ Θεὸς εἰς τὸν μέλλοντα βίον· πῶς τὴν ἐπονομάζει; Πόλιν, Πατρίδα! Οὔτε φυσικώτερον οὔτε γλυκύτερον ἄλλο παρὰ τοῦτο τῶνομα ἠθέλεν εὐρεθῆναι νὰ εἰκονίσῃ τὴν αἰώνιον μακαριότητα, τῆς ὁποίας ἀτελεστάτην μὲν καὶ πρόσκαι-

ρον και ἐφήμερον, ἀλλ' ἱκανῶς ὁμοιάζουσαν σκιαγραφίαν βλέπομεν ἐπὶ τῆς γῆς μίαν καλῶς κυβερνωμένην Πατρίδα· «ἤτοίμασε γὰρ αὐτοῖς πόλιν, κρείττονα πατρίδα»!

Και ἂν λοιπὸν ἡ Πατρίς εἶναι τόσον σεβάσμιον, τόσον πολύτιμον, τόσον ἀγαπητὸν εἰς τὸν Θεόν, φανερὸν ὅτι χριστιανός, ὅστις ἀγαπᾷ μάλιστα τὸν Θεὸν καὶ τὸν πλησίον, χρεωστῆ ἢ ἀγαπᾷ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ Πατρίδα· τοῦτο μᾶς διδάσκει ὁ θεῖος νόμος· τοῦτο τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ τὸ παράδειγμα· τοῦτο τῆς ἁγίας Γραφῆς αἱ μαρτυρίαι.

Εἶπα ὅτι ἡ τῆς Πατρίδος ἀγάπη εἶναι χρέος τοῦ ἀνθρώπου φυσικόν. Ὁχι μόνον ὁ θεῖος νόμος ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ φύσις μᾶς προστάζει νὰ τιμῶμεν τοὺς γονεῖς καὶ ἀντευεργετῶμεν τοὺς εὐεργέτας· ἀπὸ βάθους τῆς καρδίας πᾶς λογικὸς ἀκούει φωνὴν ἰσχυράν, ἣτις τῷ λέγει ἀδιακόπως· «τίμα τοὺς γονεῖς σου, αἵτινες σοὶ ἐχάρισαν τὸ εἶναι, ἀγαθοποιεῖ τοὺς εὐεργέτας, ὅσοι σ' ἔκαμαν διτιδήποτε καλόν, ἢ μέγαλον ἢ μικρόν»! Ἄλλὰ ποῖος πατήρ ἢ εὐεργέτης ἤμπορεῖ νὰ γίνῃ εἰς τὴν γῆν ἢ φιλοστοργότερος ἢ εὐεργετικώτερος παρὰ τὴν Πατρίδα; Ἡ Πατρίς ἐχάρισε τὸ εἶναι εἰς τοὺς γονεῖς ἑνὸς ἐκάστου πολίτου· διὰ τοῦτο μάλιστα τῆς ἡμῶν γεννήσεως ἡ χώρα ὠνομάσθη Πατρίς καὶ παρ' ἄλλοις παλαιότερον Μητρίς, καθὸ καὶ μήτηρ καὶ πατήρ καὶ τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρὸς μας. Ἡ Πατρίς μᾶς εὐεργετῆ καθ' ἐκάστην τὰς μεγίστας εὐεργεσίας. Ἄν εἶναι ναοί, εἰς τοὺς ὁποίους ἀναγεννώμεθα γινόμενοι μέτοχοι τῶν μυστηρίων τῆς πίστεως, ἂν εἶναι σχολεῖα, ἐκ τῶν ὁποίων πηγάζει καθενὸς καὶ τοῦ γένους ὁ φωτισμός, ἂν εἶναι νοσοκομεία, εἰς τὰ ὁποῖα εὐρίσκει τὴν θεραπείαν ἢ πάσχουσα ἀνθρωπότης, ἂν εἶναι ἱερεῖς, παιμένες, προεστῶτες, ἄρχοντες, διοικοῦντες φρονίμως τὴν πολιτείαν, ἂν εἶναι νόμοι τιμωροῦντες τὴν κακίαν καὶ βραβεύοντες τὴν ἀρετήν, ἂν εἶναι τιμὴ καὶ

κλέος εἰς τοὺς ἀπογόνους ἐξ αἰτίας προγόνων μεγάλων γενομένων καὶ θαυμασῶν εἰς ὄλον τὸν κόσμον, ἂν εἶναι τέχνηαι συμβάλλουσαι καὶ πρὸς τροφήν καὶ πρὸς τρυφήν καὶ πολιτισμοῦ ἐπίδειξιν, ἂν εἶναι ἐμπόρια, διὰ τῶν εἰσόδων κυκλοφοροῦσιν εἰς τὸ σῶμα τῆς πολιτείας, ὡς χυμοὶ ζωτικοί, αἱ τῶν τεχνικῶν καὶ φυσικῶν προϊόντων ἐπικερδεῖς μεταβολαί, ἂν εἶναι δημόσiai πανηγύρεις καὶ χαραὶ καὶ παντοῖα τῆς κοινωνίας καλά, οἷον ἀγοραὶ καὶ στοαὶ καὶ πλατεῖαι καὶ ῥύμαι καὶ κῆποι καὶ δάση καὶ κτίρια καὶ πηγαὶ καὶ λιμένες, καὶ πᾶν ὃ τι συμβάλλει καὶ πρὸς σύστασιν καὶ πρὸς καλλωπισμὸν μιᾶς τινος χώρας ἀνθούσης διὰ τῶν κατοίκων τὴν εὐζωίαν, παρὰ τίνος ἔχομεν ταῦτα; Παρὰ τῆς Πατρίδος. Εἰς τίνα θαρροῦμεν διὰ βίου νὰ ἀπολαύσωμεν; Εἰς τὴν Πατρίδα. Τίς μέλλει νὰ τὰ μεταφέρῃ καὶ εἰς τὰ τέκνα μας; Ἡ Πατρίς. Ἡ Πατρίς εἶναι τὸ ἱερὸν θησαυροφυλάκιον ὄλων τῶν πραγματικῶν ἡμῶν καλῶν καὶ τῶν ἐλπίδων. Δὲν ἀρνοῦμαι ὅτι ἐνίοτε ἡ Πατρίς ἐξ ἀγνοίας ἀναγκάζει τινὰς νὰ παραπονῶνται, πλὴν οὔτε τῶν γονέων οὔτε τῆς Πατρίδος τὴν ἀγάπην, ὅσον μᾶς ἀδικήσωσι, δυνάμεθα νὰ τὴν ἐξορίσωμεν ἀπὸ τῆς καρδίας, ἔξω μόνον ὅταν ἡ καρδία μας ἀπολιθωθῇ.

Ἡ ἀγάπη τῆς Πατρίδος εἶναι πάθος τῶν λογικῶν ψυχῶν εὐγενέστατον καὶ γλυκύτατον, φυτευθὲν εἰς αὐτὰς ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Δημιουργοῦ· αὐτὸς ὁ Θεός, ὁ πλάσας τοὺς ἀνθρώπους κοινωνικούς, ἐνέπνευσεν εἰς τὴν ψυχὴν ἐκάστου γλυκειάν τινα κλίσιν, ἣτις τὸν κρατεῖ προσηλωμένον εἰς τὴν χώραν τῆς γεννήσεως αὐτοῦ. Ταύτην δὲ τὴν κλίσιν ἐντελῶς μὲν καὶ κυρίως αἰσθάνεται μόνος ὁ λογικὸς ἄνθρωπος, πλὴν καὶ εἰς τᾶλλα δημιουργήματα, ὅσα αἰσθάνονται ζωὴν, ἐνεφύτευσεν ἡ πανάγαθος Πρόνοια τῆς τοιαύτης κλίσεως ἀμυδρὰν εἰκόνα. Καὶ αὐτὰ τὰ θηρία καὶ τὰ πτηνὰ καὶ τὰ ἔρπετά καὶ τὰ νη-

κτὰ καὶ αὐτὰ τὰ φυτὰ φαίνονται ὅτι κατὰ τινὰ φυσικὴν ὁρμὴν ἀγαπῶσι τοὺς τόπους ὅπου γεννηθῶσιν. Ὁ σοβαρὸς λέων χαίρει μάλιστα εἰς τὰς ἐρήμους τῆς Νουμιδίας. Ὁ μεγαλοπρεπὴς ἐλέφας, ἀφοῦ πέσῃ αἰχμάλωτος, πολλάκις (καθὼς λέγουσι) δὲν γεννᾷ τέκνα εἰς ξένην γῆν, αἰσχυρόμενος τρόπον τινὰ καὶ νὰ ἀφήσῃ τέκνα δοῦλα! Ὁ μέγας ἀετὸς χαίρει κτίζων φωλεὰν καὶ τεκνογονῶν εἰς βράχους. Ἡ ἴβις, τὸ πτηνὸν τῆς Αἰγύπτου, ἐμφιλοχωρεῖ μάλιστα εἰς τὴν Αἴγυπτον. Ἰχθύων εἶδη πάμπολλα γνωρίζουσι σταθερὰς τὰς ἐνύδρους αὐτῶν κατοικίας. Αἱ ὑψηλαὶ κέδροι αὐξάνουσι μέχρι τῶν νεφῶν εἰς τὰ ὕψη τῶν ὀρέων. Ὅλα σχεδὸν τὰ ἔμφυχα ὄντα καὶ πολλὰ τῶν ἀφύχων ἔχουσι ὡς ἂν τινὰς ἰδίας αὐτῶν Πατρίδας τὰ κλίματα ἐκεῖνα εἰς τὰ ὁποῖα φύσει ἀσμενίζονται νὰ διατρίβωσι. Καὶ αὐτοὶ οἱ ἀπλανεῖς ἀστέρες φαίνονται ὅτι φυλάττουσιν ὡς Πατρίδας τὰς ἰδίας αὐτῶν θέσεις, ὅπου τούτους ἔστησεν ἕξ ἀρχῆς ἢ φωτοπάροχος χεὶρ τοῦ Δημιουργοῦ!

Καὶ ἂν τὰ ἄλογα ὄντα ἔχουσι ἐκ φύσεως τοσαύτην κλίσιν πρὸς τὴν καταχρηστικώτερον λεγομένην αὐτῶν Πατρίδα, ποῖα ἔπεται νὰ εἶναι ἢ τῆς λογικῆς τοῦ ἀνθρώπου ψυχῆς πρὸς τὴν γεννησαμένην καὶ θρέψασαν αὐτὸν γῆν; Θέλετε νὰ πληροφορηθῆτε τὸ πρᾶγμα ἐντελέστερον; Σκεφθῆτε τοιοῦτοτρόπως. Πολλοὶ ἀπὸ σᾶς ἐξεντεύθητε αὐτοί, εἶδετε καὶ ἄλλους φρονίμους ξενιτευμένους· τί ἐκάμνετε σεῖς; τί κάμνουσιν οἱ τοιοῦτοι; Ἄν ἀποκτῶσι πλοῦτον, ἂν συνάγωσι γνώσεις, ἂν φιλοτιμῶνται νὰ ἀποκτήσωσι φήμην εἰς τὴν ξενιτείαν. Ὅλα ταῦτα τὰ συναθροίζουσιν οὐ μόνον νὰ ἐπιδειχθῶσιν, ἀλλὰ μάλιστα καὶ νὰ ὠφελήσωσι τὴν Πατρίδα· καὶ μεγίστην ὕβριν ἕκαστος αὐτῶν νομίζει, ἂν ὀνομασθῇ παρὰ τῶν ἐντοπίων ἐκείνων ξένος καὶ πάροικος! Ὅταν δὲ κανεὶς ἕξ αὐτῶν ἀρρωστήσῃ ἢ δυστυχήσῃ εἰς τὴν ξενιτείαν, ἢ Πατρίς εἶναι τὸ πρῶτιστον

ἀντικείμενον τῆς ἐπιθυμίας του· τὴν Πατρίδα ποθεῖ· τῆς Πατρίδος τὸνομα συχνάκις ἀνακαλεῖ· πρὸς ταύτην στρέφει καὶ μκρῆθεν τὰ βλέμματα δακρυσμένα, φρίσσει, μὴ μετὰ θάνατον ἀκούῃ ξένος, κείμενος νεκρὸς εἰς ξένην γῆν· τοὺς πατρῷους τάφους φαντάζεται φλογιζόμενος εἰς τὴν ἀρρωστίαν του ἢ σκυθρωπάζων εἰς ἄλλην τινὰ δυστυχίαν. Κἂν δὲν ἀρρωστήσῃ ἄλλην ἀρρωστίαν, ἀρρωστεῖ πολλάκις τὴν νοσταλγίαν, αὐτὴν δηλονότι τὴν ἀκράτητον ἐπιθυμίαν τῆς εἰς τὴν Πατρίδα ἐπιστροφῆς (τόσον φρίσσει τὴν ξενιτεῖαν ἢ φύσις ἢ ἀνθρώπινος, ὥστε καὶ νόσον ἰδίαν ἐκ ταύτης νοσεῖ). Τώρα διψᾷ νὰ πῖῃ ἀπὸ τοῦ ὀροσεροῦ καὶ κρυσταλλώδους τῆς Πατρίδος νεροῦ καὶ τώρα εὔχεται νὰ ἦτον ὑποκάτω εἰς τῶν δένδρων αὐτῆς τὴν σκιάν ἢ νὰ διέτριβεν εἰς τοῦτο ἢ ἐκεῖνο τὸ χωρίον. Ὅσον ξηρὰ καὶ τραχεῖα καὶ ἄδοξος ἂν εἶναι ἡ Πατρίς, ταύτην προτιμᾷ παρὰ πολλὰς πόλεις εὐδαίμονας καὶ μεγάλας καὶ μόνης τῆς οἰκίας καὶ αὐτῆς αὐτοῦ τῆς καλύβης ὁ καπνὸς τὸν φαίνεται τερπνότερος παρ' ὅλα τὰ κάλλη τῆς ξενιτείας. Ὡς καὶ τὰ βουνὰ τῶν χιόνων τῆς Ἰσλανδίας καὶ αὐτὸ τὸ καυστικὸν πέλαγος τῶν ἄμμων τῆς Ἀφρικῆς ἔχουσι καὶ ταῦτα τοὺς ἰδίους αὐτῶν κατοίκους ἐπίσης φιλοχωροῦντας. Ὁ ὑπερβόρειος παρωκεανίτης προκρίνει τοὺς αἰωνίους πάγους τῆς Πατρίδος του παρὰ τοὺς ἀνθηφόρους κήπους τῶν εὐκραεστάτων κλιμάτων καὶ προτιμᾷ τὸ γλυπτὸν αὐτοῦ μόνόξυλον παρὰ πάντα τὰ μεγαλοπρεπέστατα παλάτια τῆς Οὐκουμένης. Ὁ ὀρεινός μοι ποιμὴν βλέπει τὰ χρυσὰ τῶν πεδιάδων λήϊα μακρόθεν ἀδιάφορος, ἀγαπᾷ δὲ τῶν αἰγῶν αὐτοῦ τὸ γάλα καὶ τὸν κριθινὸν ἄρτον περισσότερον παρὰ πάσας τὰς συμβαριτικὰς τοῦ κόσμου τραπέζας· καὶ ὅταν ἀντηχῶσιν αἱ φάραγγες ὑπὸ τὸν αὐλὸν του, νομίζει ὅτι βασιλεύει εἰς ὄλην τὴν φύσιν. Κἂν ποτε καταβῇ εἰς τὰς πόλεις, βλέπει ταύτας ὡς

φυλακάς· αἱ ὑψηλαὶ καὶ χρυσόροφοι στέγαι τὸν στενοχωροῦ-
 σιν εἰς ἄκρον· αἰθριὸν ζητεῖ τὸν οὐρανόν· ὁμοιάζει φυτόν,
 τὸ ὁποῖον, γεννημένον ἵνα ἔχη τὰς ῥίζας εἰς τοὺς βράχους,
 ἄρρωσται, ὅταν δὲν δέρηται ὑπὸ τῶν βράχων καὶ τῶν ἀνέμων.
 Τόσον βαθέως ἐνεφύτευσε τὸ αἶσθημα τῆς Πατρίδος εἰς τὸν
 ἄνθρωπον ὁ Δημιουργὸς καὶ τόσον θλίβεται, ὅταν ἐξ ἀνάγκης
 διαμένη μακρὰν ἀπ' αὐτῆς εἰς τὴν ξενιτείαν. Ὡ Πατρίς, φω-
 νάζει μετὰ τοῦ Δαβὶδ, γλυκυτάτη Πατρίς μου! «Ἐὰν ἐπιλά-
 θωμαί σου, ἐπιλησθείη ἡ δεξιὰ μου. Κολληθείη ἡ γλῶσσά
 μου τῷ λάρυγγί μου, ἐὰν μή σου μνησθῶ»! Ὅσοι δὲ πάλιν
 κατοικήσαντες ἐξ ἀνάγκης κατασταθῶσιν εἰς ξένην γῆν, κἂν
 ἔνδοξοι, κἂν πλούσιοι καὶ ἄλλως εὐδαίμονες ἀποθῶσι, μέγα
 ὄνειδος ἔχουσι τὸνομα τῆς ξενιτείας. Κἂν ἐκεῖ πολιτογρα-
 φηθῶσι, τοῦτο νομίζουσι ἄκραν εὐδαιμονίαν, τοῦτο μεγίστην
 τιμὴν· διότι ἡ νέα αὕτη Πατρίς παριστάνει τὴν εἰκόνα τῆς
 πρώτης, τῆς ἀρχαίας, τῆς γνησίας αὐτῶν Πατρίδος, τὴν
 ὁποῖαν, κἂν εἰς τὰς ἐσχατιὰς κείται τῆς οἰκουμένης, οὐδέποτε
 λησμονοῦσιν, ἐφ' ὅσον αἰσθάνονται τὴν ἰδίαν αὐτῶν ὑπαρξιν·
 ὡς οὐδὲ τὴν φυσικὴν αὐτῶν μητέρα λησμονοῦσιν ὅσοι ἀντ'
 ἐκείνης ἀποκτήσωσι μητριάν. Καὶ εἰς τὰς τερπνοτάτας αὐ-
 τῶν συναναστροφὰς ἄρτυμα γλυκυτάτον ἔχουσι τὰς ἱστορι-
 κάς ἀναμνήσεις καὶ παραδόσεις τῆς φίλης Πατρίδος. Περὶ
 τούτων μάλιστα διαλέγεται πρὸς τοὺς ξένους ὁ ἀγαθὸς πα-
 τριώτης, διότι ἡ μνήμη τῆς Πατρίδος καὶ ἄκοντα τὸν κρατεῖ
 πάντοτε προσκολλημένον εἰς αὐτήν. Συχνάκις ἐνθουσιᾷ με-
 μνημένος τὰς εὐτυχίας της, δακρῦει γλυκερὰ κατανύξεως δά-
 κρυα, ὅταν ἐνθυμῆται καὶ αὐτὰς αὐτῆς τὰς δυστυχίας. Καὶ
 ὅσον ἐπισημότεραι εἶναι κἀκεῖναι καὶ αὐται, τόσον βαθυτέραν
 ἐμποιοῦσιν εἰς αὐτὸν τὴν ἐκ τῆς ἀναμνήσεως κατάνυξιν καὶ
 γλυκυθυμίαν. Γνωρίζουσι τοῦτο τὸ ἱερὸν πάθος οἱ Ἕλληνες

Νεοελληνικὰ Ἀναγνώσματα Τάξις Β'. 2

μάλιστα. Ναί· οί Ἕλληγες δικαίως αἰσθάνονται βαθύτατα τὰς ἱστορικὰς τῆς Ἑλλάδος ἀναμνήσεις, ὅσον καὶ Πατρίδα ἔχουσι λαμπροτέραν παρὰ πάντα τὰ ἔθνη τῆς Οἰκουμένης· Πατρίδα κειμένην ὑπὸ τὸν κάλλιστον οὐρανὸν καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν παμφωρωτάτην ὄλων μὲν τῶν φυσικῶν καὶ καλλίστων προϊόντων, ὄλων δὲ τῶν ἀνθρωπικῶν καὶ μεγίστων ἀρετῶν! Πάντες οἱ ἄνθρωποι καυχῶνται δικαίως εἰς τὰ πάτρια καλά· ἀλλ' οὐδεὶς ἄλλος εὐρίσκει τόσα μνημεῖα μεγαλοδόξων καὶ εὐτυχιῶν καὶ δυστυχημάτων ὅσα οἱ Ἕλληγες εἰς τὴν γῆν τῶν μεγάλων αὐτῶν προγόνων. Ὅθεν καὶ ταύτην προτιμῶσι παρὰ πάντα καὶ τὰ ἐνδοξότατα τοῦ κόσμου βασιλεια. Καθόλου δὲ καὶ Ἕλληγες καὶ μὴ Ἕλληγες, οἱ γνήσιοι πατριῶται, καὶ κατοικοῦντες εὐτυχεῖς εἰς τὴν ξενιτείαν, κεφάλαιον τῆς εὐδαιμονίας νομίζουσι τὴν τῆς Πατρίδος ἀπόλαυσιν. Ὡ ποσάκις οἱ τοιοῦτοι ἐπιθυμοῦσιν, ἂν ἦτο τρόπος, νὰ μετεφυτεύοντο μετ' αὐτῆς αὐτῶν τῆς εὐτυχίας εἰς τὴν Πατρίδα καὶ νὰ ἴδωσι τὴν ἐσχάτην τῆς ζωῆς αὐτῶν ἡμέραν δύουσαν αὐτοῦ ὅπου πρῶτον εἶδον τὸν ἥλιον ἀνατέλλοντα. Τοσαύτη εἶναι ἡ τῆς Πατρίδος ἀγάπη, πρὸς τὴν ὁποίαν ἐκ φύσεως ὁ ἄνθρωπος συνελαύνεται· ὥστε μόνος ὁ ἀναίσθητος καὶ ἀπάνθρωπος δύναται νὰ λησμονήσῃ τὴν πρὸς τὴν Πατρίδα στοργήν. Ὅταν τις παύσῃ ἀγαπῶν τοὺς γονεῖς, τότε παύει ἀγαπῶν καὶ τὴν Πατρίδα· καὶ τοιοῦτοι γίνονται μόνον ὅσοι ὑπὸ τῆς κακοηθείας καὶ τῆς τρυφῆς διεφθαρμένοι τὰς ψυχὰς ἀποβαίνουσιν ὄλοι σάρκες, νοῦ καὶ φρενῶν κεναί. Οἱ τοιοῦτοι μόνον λέγουσι καὶ φρονοῦσι τὸ σαρδαναπάλειον καὶ περιφίλαυτον καὶ βάρβαρον ἐκεῖνο γνωμικόν: «Τῷ γὰρ καλῶς πράσσοντι πᾶσα γῆ πατρὶς»!

Εἶπα τελευταῖον ὅτι ἡ τῆς Πατρίδος ἀγάπη εἶναι καὶ πολιτικὸν χρέος τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ ἄνθρωπος ἐπλάσθη ὑπὸ

τοῦ Θεοῦ φῦσει κοινωνικός, καὶ ὡς τοιοῦτος ἀγαπᾷ νὰ συγκα-
 τοικῆ μετὰ τῶν ὁμοίων του, βοηθῶν καὶ βοηθούμενος ἀμοιβαίως
 ὑπ' αὐτῶν· διὰ τοῦτο ἔκτισαν οἱ ἄνθρωποι οἰκίας γειτονικάς, διὰ
 τοῦτο συνήκισαν χώρας καὶ πόλεις κοινῶς, τὰς ὁποίας συγκα-
 τοικοῦμεν ὡς ἀδελφοί. Ἐπειδὴ τί εἶναι μία πόλις ἢ μεγάλη ἢ
 μικρά; Εἶναι μία εὐρυχωροτάτη οἰκία, εἰς τὴν ὁποίαν οἱ πολί-
 ται, ὡς μία καὶ ἡ αὐτὴ οἰκογένεια, ὑπηρετοῦσι καὶ συμβοη-
 θοῦσιν ἀλλήλους, καὶ συναντιλαμβάνονται ἀμοιβαίως ὁ εἰς εἰς
 τοῦ ἄλλου τὴν εὐτυχίαν. Καθὼς λοιπὸν συμφέρει εἰς καθένα
 νὰ ἔχη οἰκίαν σταθερὰν καὶ νὰ συγκατοικῆ μετὰ τῶν ἰδίων
 συγγενῶν καὶ φίλων μᾶλλον παρὰ μετὰ ξένων ἀγνωρίστων,
 τοιοῦτοτρόπως εἰς ἕκαστον συμφέρει καὶ νὰ συζῆ καὶ νὰ συμ-
 πολιτεύηται μᾶλλον μετὰ τῶν ἰδίων συμπολιτῶν παρὰ μετὰ
 ξένων ἀλλοφύλων. Οἱ συμπατριῶται του εἶναι μιᾶς καὶ τῆς
 αὐτῆς μητρὸς τέκνα, τὰ αὐτὰ ἔχοντες ἔθιμα καὶ ἦθη, τὰ αὐτὰ
 κοινὰ συμφέροντα, τὴν αὐτὴν εἰς τὰ πλεῖστα ἀγωγὴν, τὰ αὐτὰ
 ἰδιώματα, τὰ αὐτὰ πολλάκις χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα
 τῆς μορφῆς· μετὰ τούτων λοιπὸν συζῶν δύναται εὐκολώτερα
 καὶ τὴν εὐτυχίαν του νὰ μεγαλύνῃ, καὶ τὴν δυστυχίαν νὰ
 μικρύνῃ, καὶ τὰ τέκνα νὰ ἐκπαιδεύσῃ, καὶ τὴν σωτηρίαν τοῦ
 σώματος καὶ τῆς ψυχῆς του νὰ ἀπολαύσῃ. Ἀλλὰ, ἐὰν μέλλῃ
 νὰ συγκατοικῆ μετὰ τούτων ἀσφαλῶς, πρέπει καὶ νὰ φροντίζῃ
 προθύμως διὰ τὰ κοινὰ τῆς Πατρίδος συμφέροντα. Τὸ Κοι-
 νὸν τῆς πόλεως ὁμοιάζει τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος τὴν καρ-
 δίαν, ἐκ τῆς ὁποίας διαχέεται καὶ κυκλοφορεῖ τὸ αἷμα εἰς ὅλα
 τὰ τοῦ σώματος μέλη· καθὼς λοιπὸν συμφέρει εἰς καθένα νὰ
 ὑγιαίνῃ ἡ καρδία του, ἐὰν μέλλωσι νὰ ὑγιαίνωσι καὶ τὰ λοιπὰ
 τοῦ σώματος μέλη, παρομοίως συμφέρει νὰ εὐρωστῆ καὶ τῆς
 πόλεως ἢ κοινότης, ὅπως εὐτυχῶσιν οἱ κατὰ μέρος πολῖται.
Τῆς πόλεως τὰ κοινὰ συμφέροντα πρέπει νὰ φροντίζῃ καὶ νὰ

διατηρηῆ ἕκαστος πολίτης, ὅστις θέλει νὰ συζῆ μετὰ τῶν συμπολιτῶν εὐτυχῆς· καθὼς, καὶ ὅταν θέλῃ νὰ συγκατοικῆ μετὰ τῶν συγγενῶν εὐτυχῶς εἰς τὴν πατρικὴν τοῦ οἰκίαν, τὴν οἰκίαν πρέπει πάντοτε νὰ ἐπισκευάζῃ καὶ νὰ διαφυλάττῃ σταθερὰν καὶ ἄπτωτον καὶ ἀνθηρὰν, ἔχων πάντοτε τὰ κέρδη τὰ αὐτὰ καὶ τὰς αὐτάς, ἂν τύχῃ, ζημίαις κοινὰ μετὰ τῶν συγγενῶν, εἰ δ' ἄλλα μὲν κέρδη συνάγῃ δι' ἑαυτὸν ὁ οἰκοδεσπότης, ἄλλα δὲ δι' ἑαυτὴν ἡ γυνὴ χωριστά, ἄλλα δὲ πάλιν τὰ τέκνα καὶ ὁ ἀδελφός, τὸ δὲ κοινὸν τῆς οἰκογενείας συμφέρον παντάπασιν ἀμελῶσι, τότε ἡ οἰκία ἐκείνη πίπτει καὶ ἀπόλλυται!

Πῶς ἠϋξήσαν τόσαι πόλεις, καὶ νεώτεραι καὶ παλαιαί; Πῶς ἠϋτόχησαν οἱ κάτοικοί των; Πῶς ἄλλως εἰμὴ διότι ἡγάπων τὸ κοινὸν τῆς Πατρίδος εἰλικρινῶς, συνεργοῦντες προθύμως καὶ συμφώνως εἰς τὴν εὐτυχίαν τῆς; Διότι τὰ κράτιστα καὶ συνεκτικώτατα πάσης πόλεως καὶ χώρας θεμέλια ὑπάρχουσιν εἰρήνη καὶ εὐνομία καὶ ἁρμονία τῶν πολιτῶν, οἵτινες κοινὰς ἔχοντες καὶ τὰς ἀπολαύσεις καὶ τὰς ἀνάγκας συνδέονται πρὸς ἀλλήλους διὰ τῆς ὁμοιοῦς καὶ συμπροάγουσιν ἕκαστος τὸ ἴδιον ἑαυτοῦ συμφέρον διὰ τῆς εἰλικρινοῦς καὶ μετὰ ζήλου σώφρονος ἐνεργουμένης διοικήσεως τοῦ κοινοῦ. Οὕτως ἀκμάζουσι καὶ εὐτυχοῦσι καὶ τιμῶνται παρὰ πᾶσιν αἱ κοινωνίαι τῶν ἀνθρώπων. Εἰς ὅλους τοὺς πολιτισμένους λαοὺς, καὶ παλαιοὺς καὶ νεωτέρους, καὶ Ἑλληνας καὶ μὴ Ἑλληνας, ἡ ἀγάπη τῆς Πατρίδος ὑπάρχει καὶ ὑπῆρξε τῆς κοινῆς εὐδαιμονίας ἢ βάσις. Ὁ ἔρωσ τῆς Πατρίδος εἰς μὲν τὴν εἰρήνην αὐξάνει τὰς μυριάδους πόλεις, εἰς δὲ τοὺς πολέμους γεννᾷ τοὺς ἥρωας καὶ τὰς ἀνδραγαθίας, εἰς δὲ τὰς τέχνας ἐνεργεῖ θαύματα, καὶ εἰς αὐτὴν τέλος τὴν παιδείαν ἀναδείκνυσι Δημοσθένεις καὶ Ὀμήρους. Ταῦτα δὲ καὶ τὰ τοιαῦτα πάντα τὰ δημόσια καλὰ δὲν ἀνήκουσιν ὀλιγώτερον καὶ εἰς ἕκαστον κατὰ μέρος

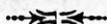
Ο ΥΨΗΛΑΝΤΗΣ ΑΝΑΔΕΧΕΤΑΙ ΤΗΝ ΑΡΧΙΣΤΡΑΤΗΓΙΑΝ
ΤΟΥ ΠΕΡΙ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΑΓΩΝΟΣ

πολίτην· διότι καθείς τῶν πολιτῶν ἀπολαύει καὶ ἰδίᾳ τὸ ἀνῆ-
κον μέρος ἐξ αὐτῶν· ὥστε τὸ ἴδιον συμφέρον σου καὶ τὴν
ἰδίαν σωτηρίαν, ἀδελφέ μου, προνοεῖς καὶ ἐνεργεῖς, ὅταν
ἀγαπῶν τὴν πατρίδα συνεργῆς εἰς τὴν σωτηρίαν καὶ εὐτυ-
χίαν τοῦ κοινῆς· καὶ ὅσον ἀσφαλέστερον ταύτην κατασκευά-
ζεις, τόσο βεβαιότερον ἔχεις τὴν ἀτομικὴν ἀσφάλειαν καὶ
εὐτυχίαν σου· «ἀδελφός ὑπ' ἀδελφοῦ βοηθούμενος, ὡς πόλις
δχυρά», καὶ πόλις ὑπὸ πολιτῶν βοηθούμενη ἀποβαίνει
τούτων σωτηρία ἀρραγῆς.

Καὶ ἂν λοιπὸν καθείς ἐξ ἡμῶν χρεωστῆι νὰ ἀγαπᾷ τὴν
Πατρίδα καὶ καθὼ χριστιανὸς καὶ καθὼ ἄνθρωπος καὶ καθὼ
πολίτης, ποῖός τις ἔπεται νὰ εἶναι ὅστις κατατρέχει τὴν ἰδίαν
αὐτοῦ Πατρίδα; Ὅστις ἀνάπτει εἰς αὐτὴν στάσεις καὶ τα-
ραχάς; Ὅστις διὰ τὰ τυφλά του πάθη προδίδει τὰ συμφέ-
ροντα τῶν συμπολιτῶν; Πῶς πρέπει νὰ ὀνομασθῆ ἄνθρωπος
ὅστις σηκώνει χεῖρα καὶ ἐέρνει τὸν ἴδιον αὐτοῦ πατέρα; Πα-
τραλοίας! Πῶς πρέπει νὰ ὀνομασθῆ ἄνθρωπος ὅστις ἐμπήγει
τὴν μάχαιραν εἰς τὰ σπλάγχνα τῆς ἰδίας αὐτοῦ μητρός;
Μητροκτόνος! Καὶ τί ἄλλο παρὰ μητροκτόνος καὶ πατρα-
λοίας πρέπει νὰ ὀνομασθῆ ὅστις διὰ στάσεων καὶ ταραχῶν
κατασχίζει τὰ σπλάγχνα τῆς ἰδίας αὐτοῦ Πατρίδος; Ἄν-
θρωπε στασιαστά, ὅστις καὶ ἂν εἶσαι, ποῖος δαίμων σὲ ἐσκό-
τισεν; Ἡ ποῖος δράκων σὲ ἐγέννησε; Ποῖα τίγρις σὲ ἐγαλα-
κτοτρόφησε; Ποῖος ἄκμων σοῦ ἐγάλκωσε τὴν μαύρην καὶ
σιδηρᾶν καρδίαν; Τολμᾶς ποτε, τοιοῦτος ὢν, νὰ ὀνομάζῃσαι
ἄνθρωπος, πολίτης, χριστιανός; Ἄπιστε υἱὲ τῆς Πατρίδος,
ἐν ποῖᾳ φωνῇ, ποῖᾳ ψυχῇ, ποῖας χεῖρας αἴρεις καὶ προσεύχε-
σαι ἐνώπιον τοῦ ὑψίστου Θεοῦ καὶ πατρός σου, ὅποτε γίνεσθε
αἴτιος τῆς ἀπωλείας τῶν ἰδίων συμπατριωτῶν; Ποῖα στρέφων
ἄμματα βλέπεις τὴν γῆν τῆς γεννήσεώς σου, ἣτις στενάζει

ὕποκάτω εἰς τῶν ἀχαρίστων ποδῶν σου τὸ ἀνόσιον βάρος;
Κακὴ κεφαλὴ!

Κ. Οἰκονόμος ὁ ἐξ Οἰκονόμων.

Η ΛΙΜΝΗ ΤΟΥ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ

Εἰς τὴν λίμνη κυματοῦσσα μιὰν ἀνέφελη νυχτιὰ
Ἦ πολὺπαθη καρδιά μου ἐποθοῦσε μοναξιά.
Σιγὰ φλοίσβιζε τὸ κῦμα στὸ μονόξυλον ἐμπρός,
Τὸ παννάκι μου φυσοῦσεν ἀεράκης στεριανός.
Δὲν ἀκούετο ἄλλος κρότος ἀπ' τὸν κρότον τῶν ψαριῶν,
Ἵταν, ἔξαφνα πηδῶντας, ἐβουτοῦσαν στὸν βυθόν.
Ἐξανοίγοντο μακρόθεν τῶν ψαράδων οἱ πυρές,
Φαίνοντ' ὄλες ἀπ' τὸ μάκρος πῶς κινοῦντο μοναχές,
Κ' ἐσχημάτιζαν ἐμπρός μου τόξον ὄλο φωτεινὸ,
Σὰν τῆς θάλασσας πλανῆται περπατοῦσαν στὸ νερό.
Ἄνεφαινοντο σποράδην τὰ στερέωτα νησιά,
Λὲς καὶ βγῆκαν ὑγρὰ τότε ἀπὸ τὰ βαθα νερά.
Πάμπολλα θαλασσοπούλια, κουρνιασμένα ἐδῶ κ' ἐκεῖ,
Εἶχαν φύλακας τὰ σκότη καὶ τὰ κύματα στρωμένη.
Τὸ φεγγάρι ἀπ' τῆς Πάτρας εἶχε ἀρχίσει τὸ βουνοῦ
Ν' ἀναβαίνει ἀγάλια ἀγάλια τὸν καθάρειο οὐρανό,
Κ' ἡ ἀχτινὰ του στὸ κῦμα ἐλαφρὰ νὰ κολουμῆ,
Κ' ὀλογάλανο τὸ κῦμα νὰ τὴν βλέπη, νὰ γελᾷ.
Μὲ τὴ λάμψι ἐφάνη τότε κάτω στὴν ἀκρογιαλιά.
Μιὰ φυχὴ καὶ μαυροφόρα, σὰν τὸν ἥσυχιο ἐλαφρά.

Μισοκρύβετο ἡ μορφή της σὲ μιὰ σκέπη μελανή,
Σὰν δλόφωτος κομήτης στὴ νεφέλη τῆ λεπτή.

Καί, στὴ λάμψη γυρισμένη, ἄρχισε νὰ τραγουδῆ

Μὲ τὴν αὔρα, μὲ τὸ κῦμα, τὴν ἀκόλουθη ᾠδή:

« Ὁχρὸ καὶ ἄστατο φεγγάρι, ποῦ τὴ μαύρη φέγγεις γῆ,

» Κι ὁποῦ μοιάζεις μέσ' στὰ σκότη μιὰ λαμπάδα νεκρική!

» Ἀρχινᾶς, φωτογεννιέσαι κ' εἰς τοὺς κόλπους τοῦ φωτός

» Ἀπ' ὀλίγο ὀλίγο αὐξάνεις, ὡς ποῦ γίνεσ' ὄλο φῶς·

» Καὶ φῶς ὄλον ἀφοῦ γένης συχνὰ σύγνεφον πυκνὸν

» Ἐάφνου σκώνεται, σ' ἀρπάζει ἀπ' τὰ μάτια τῶν θνητῶν.

» Κι ὁ σκληρότατος ὁ Χάρος ἔρχετ' ὄλος ἀφανῆς

» Καὶ συχνότατ' ἀφανίζει τὸ γλυκὸ ἄνθος τῆς ζωῆς ».

Σπυρ. Τρικούπης.

ΑΥΤΟΒΙΟΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ ΝΕΟΦΥΤΟΥ ΒΑΜΒΑ

Εὐχαριστῶ τῷ Θεῷ πρώτιστα μὲν ὅτι ἐγεννήθην Χριστιανός· δεύτερον ὅτι ἐκ γονέων πενήτων μὲν, πλουσίων ὅμως εἰς εὐσέβειαν καὶ ἀρετὴν, καὶ τρίτον ὅτι Ἕλληγν τὸ γένος, καί-
τοι ὑπὸ τυραννίαν βάρβαρον καὶ ἀντίχριστον, ἀπὸ παιδικῆς
ἡλικίας ἐπόθουν τὴν προκοπὴν, καὶ δσάκις ἔβλεπον ἀνθρω-
πον πεπαιδευμένον διεγείρετο ἐν τῇ καρδίᾳ μου τιμὴ καὶ
σέβας πρὸς αὐτόν, ὡς θεῖόν τι ὄν. Ὁ πατήρ μου Ἰσίδωρος
καὶ ἡ μήτηρ μου Σταματοῦ συνέτεινον πολὺ εἰς τὴν πολυμά-
θειαν διὰ τῶν φρονίμων καὶ ἀκαταπαύστων αὐτῶν συμβουλῶν.

Μέχρι τῆς ἡλικίας δεκαπέντε ἐτῶν ἐφοίτων εἰς τὰ διδα-
σκαλεῖα τῆς πατρίδος μου Χίου· συναισθανόμενος δὲ τὴν ὀλί-

γγην εἰς τὰ μαθήματα ἐπίδοσίν μου καὶ ἀκούων τὴν σχολὴν τῆς Σίφνου φημιζομένην παρεκάλουν τοὺς γονεῖς μου νὰ μὲ ἀποστείλωσιν ἐκεῖ, καὶ ἐναντιουμένους διὰ τε τὴν μικρὰν καὶ ἀπροστάτευτον ἐν τῷ ξένῳ τόπῳ ἡλικίαν μου καὶ διὰ τὴν πενίαν μόλις κατέπεισα αὐτοὺς δεόμενος μετὰ δακρύων νὰ μὲ ἐφοδιάσωσιν, ὅπως ἠδύναντο, καὶ νὰ εὐχωνται ὑπὲρ ἐμοῦ πρὸς τὸν οὐράνιον πατέρα. Ἐλθὼν οὕτως ἐν Σίφνῳ διέμεινα ἐκεῖ μαθητεύων δύο ἔτη. Ἡ σχολὴ εἶχεν ἓνα μόνον διδάσκαλον, Μισαήλ τὸν Πάτριον, ὅστις ἐδίδασκε μόνον τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, καθὼς πάντες σχεδὸν οἱ διδάσκαλοι τοῦ καιροῦ ἐκείνου. Φιλολογία, Λογικὴ, Φιλοσοφία, Στοιχεῖα Μαθηματικῆς, ταῦτα ἦσαν τότε ἐν ταῖς δημοσίαις σχολαῖς ἢ ὅλως ἀγνώριστα ἢ σπανιώτατα. Ἐνταῦθα ὀφείλω ν' ἀναφέρω μετ' ἐπαίνου τὴν φιλομάθειαν τῶν Σιφνίων καὶ τὴν πρὸς τοὺς ξένους μαθητὰς ἐξαιρετὸν φιλανθρωπίαν.

Μέλλοντος δὲ τοῦ Μισαήλ νὰ ἀπέλθῃ εἰς τὴν Πάτριον, κατ' ἐπιταγὴν τοῦ τότε Πατριάρχου, ὡς ὑποδιδασκάλου τοῦ ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ περιωνύμου Δανιήλ, ἐπανήλθον εἰς τὴν πατρίδα μου καὶ ἠτοιμάσθην νὰ ἀναχωρήσω μετ' ὀλίγας ἡμέρας, ἐπιποθῶν νὰ μαθητεύσω καὶ παρὰ τῷ Δανιήλ· ἦτο Σάββατον τῆς τυροφάγου, ὅτε εὔρον πλοῖον ἑτοιμον νὰ ἐκπλεύσῃ εἰς Σάμον. Ἐλθὼν λοιπὸν μετὰ σπουδῆς εἰς τὴν οἰκίαν παρεκάλουν τὴν μητέρα μου, ἀπόντος τοῦ πατρὸς ἐν τῇ ἀγορᾷ, νὰ μοὶ εὐχηθῆ διὰ νὰ ἀναχωρήσω· ἡ δὲ ἠθέλε διὰ τὸ ἐπίσημον τῶν ἡμερῶν νὰ ἀναβάλῃ τὴν ἀναχώρησίν μου εἰς τὴν πρώτην ἐβδομάδα τῆς τεσσαρακοστῆς. Ἐν τούτοις ἐλθὼν ὁ πατήρ μου ἀπὸ τῆς ἀγορᾶς καὶ ἀκούσας τὴν διαφιλονεικῆσιν ταύτην ἐστάθη ὀλίγον σκεπτόμενος καὶ ἐξαίφνης εἶπε μεγάλη τῇ φωνῇ· Γύναι, ἄς εὐχγηθῶμεν εἰς τὸν υἱὸν μας! τοὺς πτωχοὺς γὰρ πάντοτε ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν, ἐμὲ δὲ οὐ

πάντοτε ἔχετε(¹). Ἀναφέρω ταῦτα τοῦ πατρός μου οὐ τοσοῦτον πρὸς ἔπαινον ἐκείνου, καίτοι πολλῶν ἐπαίνων ἀξίου ἐν τῇ ταπεινῇ αὐτοῦ ἐν τῷ κόσμῳ καταστάσει, ἀλλὰ μάλ-
λον πρὸς παράδειγμα τῶν πατέρων, πόσον ὀφείλουσι νὰ προσέχωσιν εἰς τὴν σπουδαίαν ἀνατροφὴν τῶν τέκνων αὐτῶν.

Φθάσας δὲ εἰς Σάμον τὸ πρῶτὸ τῆς ἐπιούσης ἡμέρας ἐφιλοξενήθη παρὰ τῷ Ἀρχιερεῖ, πρὸς ὃν εἶχον συστατικὴν ἐπιστολήν, καὶ τὴν δευτέραν ἐπιβὰς εἰς πλοιάριον, φέρον εἰς τὴν Πάτμον σταφίδα, τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἀπέβην εἰς τὴν νῆσον καὶ ἀνέβην εἰς τὴν ποθεινὴν σχολήν, καὶ προσεκύνησα εἰς τὸν ναὸν τοῦ Θεολόγου, καὶ ἤσπασθην τὴν δεξιὰν τῶν διδασκάλων Δανιὴλ καὶ Μισαήλ. Ἐμαθήτευσα δὲ ἐν τῇ σχολῇ ταύτῃ δύο ἔτη. Ἡ διδασκαλία περιωρίζετο καὶ ἐνταῦθα εἰς ἐξήγησιν καὶ συντακτικὴν ἀνάλυσιν. Φιλολογικὴ θεωρία δὲν ἐγένετο· διότι οἱ διδάσκαλοι δὲν ἤξευρον οὔτε τὴν λατινικὴν γλῶσσαν οὔτε ἄλλην τινὰ εὐρωπαϊκὴν· καὶ ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς σχολῆς δὲν εὑρισκέ τις εἰμὴ παλαιὰς τινὰς ἐκδόσεις Ἑλλήνων συγγραφέων καὶ ἐκκλησιαστικῶν. Γύμνασις ὁμως εἰς τὸ συντάττειν ἑλληνιστὶ καὶ εἰς τὸ ὀρθογραφεῖν ἐγένετο πολὺ μεγαλυτέρα παρὰ ἐν τοῖς σημερινοῖς σχολείοις καὶ γυμνασίοις· ταύτης δὲ τῆς ἐλλείψεως αἰτία εἶναι ἡ σύγχρονος ἐπισώρευσις πολλῶν ἑτεροειδῶν μαθημάτων, ἐνῶ ἔπρεπε βᾶσις τῆς ἐκπαιδεύσεως τοῦ Ἑλληνοσ να εἶναι ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα καὶ ἐπὶ ταύτης νὰ ἐποικοδομῶνται βαθμηδὸν τὰ λοιπά, ἀλλ' οὐχὶ τὰς μὲν ξένας γλώσσας νὰ λαλήῃ καὶ νὰ γράφῃ ὁ Ἑλληνας, ἐν δὲ τῇ ἑλληνικῇ νὰ σολοικίξῃ καὶ νὰ βαρβαρίζῃ.

Ἀφοῦ διήλθον τὴν σειρὰν τῶν ἐν τῇ σχολῇ τῆς Πάτμου

(¹) Ῥητὸν τοῦ Εὐαγγελίου (Ματθ. κς'. 11).

διδασκομένων μαθημάτων, συναισθανόμενος ἔτι μᾶλλον τὴν χρεῖαν τῆς τελειοτέρας παιδείας συνέλαβον τὴν ἐπιθυμίαν νὰ μεταβῶ εἰς Πίσαν⁽¹⁾. Περί δὲ τῶν ἀναγκαίων συνεφώνησα μετὰ τινος φίλου συνταξιδιώτου μου νὰ πωλήσωμεν ὅ τι εἶχομεν μόνον διὰ τὸν ναῦλον καὶ ἐφόδιον· ἐλθόντες δὲ ἐκεῖ νὰ δουλεύωμεν ἀμοιβαίως ἕκαστος μίαν ἐβδομάδα διὰ νὰ τρέφῃ τὸν ἄλλον καὶ οὕτω συμβοηθούμενοι καὶ συμμελετώντες νὰ μάθωμεν βαθμηδὸν καὶ τὴν γλῶσσαν καὶ τὰς ἀναγκαίας ἐπιστήμας. Πλὴν ἐκεῖνος μεταμεληθεὶς ἠθέτησε τὴν συμφωνίαν· ἐγὼ δὲ μαθὼν μετ' ὀλίγας ἡμέρας ὅτι ἐπέστρεψεν ἐκ τῆς Εὐρώπης ὁ συμπατριώτης μου Δωρόθεος Πρώϊος καὶ διορίσθη καθηγητὴς ἐν τῇ σχολῇ τῆς πατρίδος ἐπανήλθον εἰς αὐτὴν καὶ ἐξηκολούθουν τὰ μαθήματα αὐτοῦ τε καὶ τοῦ Ἀθανασίου τοῦ Παρίου, ἕως οὗ ἦλθεν ὁ Τουρκικὸς στόλος, μετὰ δύο περίπου ἔτη· καὶ τότε ὁ διερμηνεὺς τοῦ πασᾶ Κωνσταντῖνος Χαντσερῆς ἐζήτησε τὸν Πρώϊον διδάσκαλον τῶν τέκνων του. Μέλλων δὲ ὁ Πρώϊος μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ στόλου νὰ ἀπέλθῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν συμπαρέλαθε καὶ ἐμὲ ὡς ὑποδιδάσκαλον.

Ἡ περίστασις αὕτη ἐφάνη εἰς ἐμὲ λίαν εὐτυχής, διότι ἤλπιζον ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ νὰ ἀποκτήσω ἱκανὰ χρήματα διὰ νὰ μεταβῶ εἰς τὴν Εὐρώπην· καὶ ἡ ἐλπίς μου προέβη μέχρι βεβαιότητος διὰ τὸν μετ' ὀλίγους μῆνας προδιβασμὸν τοῦ Χαντσερῆ εἰς τὴν ἡγεμονίαν τῆς Βλαχίας· ἀλλὰ πόσον ἀπατηλὴ ἀπέβη ἐκείνη ἢ δοκοῦσα εὐτυχὴς περίστασις! καὶ πόσας ἐπιβουλάς καὶ βραδουργίας τεκταίνονται τὰ ἀνδράποδα τῆς τύχης διὰ νὰ εἰσχωρήσωσιν εἰς τὰς αὐτὰς αὐτῆς! Ὁ ἡγεμὼν

(1) Πόλις τῆς Ἰταλίας, ἔχουσα περιώνυμον κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην Πανεπιστήμιον.

ἀνεχώρησεν εὐθὺς διὰ τὸν τότε πόλεμον τοῦ Σουλτάνου πρὸς τὸν ἀποστάτην Πασβάνογλου, ἀφήσας τὴν Δόμναν⁽¹⁾ νὰ ἔλθῃ κατόπιν· παρηκολούθησε καὶ ὁ Πρώϊος· ἐγὼ δὲ ἔμενον διὰ νὰ ἀναχωρήσω μετὰ τῆς Δόμνας· ἄλλος τις ὅμως διὰ μεσιτειῶν, ἀπούσης τῆς Δόμνας καὶ τῶν μαθητῶν μου, ἤρπασε τὴν θέσιν μου· τότε εἰσῆλθον εἰς τὸν οἶκον τοῦ Χατμάνου⁽²⁾ Γεωργίου Μαυροκορδάτου, ἀνδρὸς ἀξιοτίμου διὰ τὰς ἀρετὰς αὐτοῦ· ἀλλὰ μετὰ τρεῖς περίπου μῆνας, ἀποβληθέντος τοῦ ἄλλου, μετεκλήθηθην εἰς τὴν θέσιν μου, καὶ δοὺς πίστιν μᾶλλον εἰς τὰς ἐπιστολάς τοῦ Πρωῖτου, ἀποβλέπων δὲ πάντοτε καὶ εἰς τὸν σκοπὸν τῆς Εὐρώπης, κατέλιπον μετὰ λύπης τὴν ἀξιόσεβαστον οἰκογένειαν τοῦ Μαυροκορδάτου καὶ ἀπῆλθον εἰς Βουκουρέσιον. Μόλις δὲ παρῆλθεν ἓν ἔτος, καὶ πέμψας ὁ Σουλτάνος Καπουτζῆν⁽³⁾ ἔσφαξε τὸν ἡγεμόνα ὡς γράφαντα πρὸς τὴν Πύλην ψευδεῖς κατηγορίας κατὰ τοῦ Χουσεῖν Πασᾶ, ἀρχιστρατήγου ἐν τῷ εἰρημένῳ πολέμῳ· εἰς τοιαύτην φρικώδη καταστροφὴν κατήντησεν ἐκείνη ἢ λαμπρὰ σκηνή, καὶ ἐγὼ ὁ ἐλπίζων ταχὺ πορισμὸν ἐπανῆλθον εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, στερούμενος καὶ τῶν εἰς τὴν ἐπιστροφὴν ἀναγκαίων.

Ἐπανελθὼν δὲ εἰσῆλθον εἰς τὸν οἶκον τῆς Εὐφροσύνης, ἀδελφῆς τοῦ εἰρημένου Χατμάνου, καὶ μετὰ δύο ἔτη εἰς τὸν τοῦ Κ. Σούτσου, Κεμπάπου ἐπιλεγομένου, ἔνθα διέμεινα μέχρι τῆς εἰς Παρισίους ἀναχωρήσεώς μου.

Ἡ εἰς Παρισίους πορεία μου ἐφαίνετο δικαίως εἰς τοὺς φίλους μου τολμηροτάτη καὶ διὰ τὴν κακὴν κατάστασιν τῆς υἰείας μου καὶ διὰ τὴν ἀχρηματιάν· ἢ λύπη τῆς ἀκουσίας

(¹) Δόμνα=κυρία, ἢ σύζυγος τοῦ ἡγεμόνος

(²) Χατμάνος εἶναι τίτλος ἀρχηγῶ ὀσλαβικῶν τινῶν ἔθνων.

(³) Καπουτζῆς ἐλέγετο ὁ κλητὴρ τοῦ σεραγίου τοῦ Σουλτάνου.

δαπάνης τοῦ πολυτίμου χρόνου, ἢ μεταβολὴ τῆς διαίτης καὶ τῶν κλιμάτων, καὶ ὑπὲρ πάντα ἢ καθημερινὴ δυσἀρεσκεία ἐν μέσῳ τῆς τουρκικῆς τυραννίας καὶ διαφθορᾶς, μὲ εἶχεν ἐξασθενήσει τοσοῦτον, ὥστε οἱ ἰατροὶ μὲ ἀπήλπισαν. Χρήματα δὲ μόνον δύο χιλιάδας γροσίων εἶχον, ἐξ ὧν ἔπρεπε νὰ κάμω καὶ τὰ ἐξοδα τῆς διὰ ξηρᾶς πορείας· οὕτως ἔχων ἐτόλμησα πεποιθῶς εἰς τὸν Θεόν.

Ἐλθὼν εἰς Παρισίους ἐφρόντισα νὰ εὕρω πόρον τῶν ἀπολύτως ἀναγκαίων, διδάσκων τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν πρὶν καταστήσω εἰς τὴν ἐσχάτην στέρησιν· μετὰ καιρὸν δὲ τινα ἀξιωθεὶς τῆς φιλίας τοῦ αἰοιδίμου Κοραῆ ἐλάβανον παρ' αὐτοῦ πενήτην φράγκα κατὰ μῆνα ἀντὶ τῆς εἰς τὰς ἐκδόσεις τῶν πονημάτων αὐτοῦ μικρᾶς βοήθειας μου, ἣτις ἦτο εἰς ἐμὲ καὶ μεγίστη πνευματικὴ ὠφέλεια. Οὕτω διήγαγον ἐν Παρισίοις ἑπτὰ περίπου ἔτη, φοιτῶν εἰς τὴν ἀκρόασιν τῶν μαθημάτων καὶ ἰδίᾳ καταγινόμενος· ἐκεῖ συνέταξα καὶ ἐξέδωκα πρῶτον τὴν Ῥητορικὴν· ἐκεῖ ἔκαμον τὴν ἐκλογὴν τῶν σχολίων τῆς Βολισσηνῆς ἐκδόσεως⁽¹⁾ μέχρι τῆς Ζ' Ῥαφιδίας, ἐπιθεωρημένην ὑπὸ τοῦ Κοραῆ· ἔζων μετὰ τοῦ σοφοῦ ἐκείνου ἀνδρὸς ὡς υἱὸς μετὰ φιλοστοργίου πατρός, καὶ τοῦ λοιποῦ ἤθελον μένει εὐχαρίστως παρ' αὐτῷ, πλὴν ἡ φωνὴ τῆς πατρίδος μὲ ἐκάλει καὶ ἔπρεπε νὰ ὑπακούσω. Ἀσπασθεὶς λοιπὸν μετὰ θερμῶν δακρύων τὸν φίλτατον Κοραῆν κατέβην εἰς Λιβουρνον μετὰ τοῦ καλοῦ συμπολίτου Σταματίου Ῥοδοκανάκη, καὶ ἀναχωρήσας ἐκείθεν ἐπὶ πλοίου ἑλληνικοῦ ἠσπᾶσθην τὴν πατρίδα μετὰ ἔνδεκα μῆνας.

Μετὰ τὰς ἐπισκέψεις τῶν ἐφόρων τῆς σχολῆς, τῶν δη-

(¹) Ἐκδοσις τοῦ Κοραῆ, ὀνομασθεῖσα οὕτως ἐκ τῆς ἐν Χίφκωμοπόλεως Βολισσοῦ.

Ο ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ ΚΗΡΥΤΤΩΝ ΕΝ ΥΔΡΑΙ ΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΝ

μογερόντων και πολλῶν ἄλλων φιλοκάλων συμπολιτῶν ἀνελαβον τὰ καθήκοντα τῆς διευθύνσεως τῆς σχολῆς· συνέταξα ὄργανισμὸν τῶν τάξεων τῶν ἐλληνικῶν μαθημάτων, τὴν ἐλληνικὴν γλῶσσαν θέμενος βάσιν, ἐφ' ἧς ἐπετίθεντο τὰ ἄλλα βαθμηδόν, τὸν ὁποῖον ὑποβαλὼν εἰς τὴν παρατήρησιν τῶν συναδέλφων μου, τοῦ μαθηματικοῦ Ἰωάννου Τσελεπῆ και τοῦ φιλολόγου Κ. Βαρδαλάχου, ὀλίγον ὕστερον ἐλθόντος μετὰ τὴν ἄφιξίν μου, ἀνέγγων ἔπειτα ἐνώπιον πάντων τῶν καθηγητῶν και διδασκάλων και ἐπικυρωθέντα παρὰ τῶν ἐπιτρόπων τῆς σχολῆς διένειμα ἀντίγραφον εἰς πάντας και ἐπετήρουν αὐστηρῶς τὴν ἐφαρμογὴν αὐτοῦ.

Ὅτε ἀνεδέχθην τὴν διεύθυνσιν τῆς σχολῆς, ὑπῆρχον ἕξ διδάσκαλοι τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης, δύο τῶν Μαθηματικῶν, εἰς τῆς Φιλολογίας· ἐπ' ἐμοῦ προσετέθησαν και διδάσκαλοι τῆς Λατινικῆς, τῆς Τουρκικῆς, τῆς Ζωγραφικῆς και τῆς Μουσικῆς· ἐπ' ἐμοῦ συνεστήθη εἰς τὴν σχολὴν και τυπογραφεῖον, διὰ νὰ ἐκδίδωμεν τὰ ἀναγκαῖα βιβλία εἰς τοὺς μαθητάς· ὑποδομήθη δημοσία βιβλιοθήκη, ἡγοράσθησαν πολλὰ συγγράμματα τῶν ἀρχαίων και νεωτέρων, και ἐνομοθετήθη νὰ δίδωνται ἐκ τοῦ δημοσίου κατ' ἔτος τρισχίλια φράγκα εἰς ἀγορὰν βιβλίων. Ἐνομοθετήθη δὲ πρὸς τούτοις νὰ πέμπωνται εἰς τὴν Εὐρώπην δύο ἐκ τῶν Χίων μαθητῶν μετὰ τὴν σειρὰν τῶν ἐν τῇ σχολῇ διδασκομένων μαθημάτων, ἐνδεεῖς, εὐπειθεῖς, χρηστοθήεις, προωρισμένοι εἰς τὸ διδασκαλικὸν ἐπάγγελμα, διὰ νὰ διατρέψωσιν ἐκεῖ τρία ἔτη πρὸς τελειοποίησιν αὐτῶν εἰς τὰς ἐπιστήμας και τὴν φιλολογίαν, και ἐπιστρέψαντες νὰ διδάσκωσιν ἐν τῇ σχολῇ, ἐὰν ἦτο χρεία, εἰδεμὴ νὰ συνιστῶνται διδάσκαλοι εἰς ἄλλας πόλεις τῆς Ἑλλάδος. Οὐδὲν ἐκ τῶν δυνατῶν συμφερόντων εἰς τὴν πρόοδον τῆς παιδείας, προβαλλόμενον εἰς τὴν φιλόμουσον ἐκείνην πατρίδα,

παρημελείτο παρ' αὐτῆς. Ἄλλὰ πάντα συγκατεστράφησαν παρὰ τῶν ἀγρίων Τούρκων, ἐγὼ δὲ μόλις ὑπεκφυγὼν διὰ τοῦ ῥωσικοῦ Προξένου, τοῦ πιστοῦ μου φίλου καὶ φιλογενεστάτου Ν. Μυλωνᾶ, κατέφυγον εἰς Ἵδραν ἐπὶ πλοίου ὕδραϊκοῦ φέροντος σημαίαν ῥωσικὴν.

Οἱ ἀδελφοὶ Κουντουριῶται, Λάζαρος καὶ Γεώργιος, καὶ πάντες οἱ πρόκριτοι τῆς Ἵδρας μὲ ὑπεδέχθησαν μετὰ μεγάλης φιλοφροσύνης. Τὰ πράγματα τῆς Ἵδρας ἦσαν ἔτι μετέωρα καὶ διὰ τὴν πρὸ ὀλίγου γενομένην στάσιν ὀλίγον τεταραγμένα. Οἱ πρόκριτοι συνήρχοντο καθημέραν εἰς τὴν Μονὴν, συσκεπτόμενοι περὶ τοῦ πρακτέου. Συλλογιζόμενος δὲ ἐγὼ τὸν μέγαν κίνδυνον τῆς ἐκραγείσης ἐπαναστάσεως καὶ θεωρῶν τὴν ἀναβολὴν τῆς Ἵδρας ζημίαν μεγίστην τῆς Ἑλλάδος, τολμήσας, εἶπον πρὸς τὸν φρονιμώτατον Λάζαρον ὅτι ἡ Ἵδρα, ὡς ὑπερέχουσα πάντων καὶ τῇ θυνάμει καὶ τῷ πλούτῳ συμφέρει ἀνυπερθέτως νὰ ὑψώσῃ τὴν σημαίαν ἐν ὀνόματι Θεοῦ, ὅποια καὶ ἂν εἶναι ἡ ἔκθασις τοῦ ἀγῶνος, ὥστε ἢ νὰ συναποθάνωμεν τὸν ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος θάνατον ἢ σώσαντες τὴν Ἑλλάδα νὰ σωθῶμεν ἐνδόξως. Ἀπεκρίθη δὲ ὅτι ἡ αἰτία τῆς ἀναβολῆς εἶναι ἡ διχόνοια καὶ μὲ παρεκάλεσε νὰ ὀμιλήσω περὶ ὁμονοίας τὴν ἐπαύριον, ἥτις ἦτο Κυριακὴ τοῦ Θωμᾶ· ἐνῷ δ' ἐγὼ μείνας μόνος ἐσκεπτόμην περὶ ὀμιλίας, ἐπανελθὼν ἐκεῖνος ἀπὸ τῆς συνεδριάσεως, ἥτις ἐγένετο ἐν τῇ Μονῇ, Βάμβα, εἶπεν, αὔριον ὑψώνεται ἡ σημαία κατὰ τὰς εὐχάς σου, καὶ ἔστω ὁ λόγος περὶ ἐλευθερίας. Ἀκούσας ταῦτα κατησπαζόμεν αὐτὸν δακρῶν καὶ εὐχόμενος. Ἡ νύξ ἐκεῖνη ἦτον εἰς ἐμὲ δάκρυα καὶ στοχασμοί.

Ὅτε ἀνέτειλεν ὁ ἥλιος τῆς Κυριακῆς τοῦ Θωμᾶ καὶ ἤχουν οἱ κἀδωνες, ἦτο θέαμα κατανυκτικὸν νὰ βλέπη τις τὸν λαὸν ἐκ πάντων τῶν μερῶν τῆς θεατρικῆς ἐκεῖνης πόλεως κατα-

βαίνοντα εἰς τὸ παράλιον. Ὁλη ἡ παράλιος πλατεῖα, τὰ καταστρώματα καὶ κατάρτια τῶν προσωρμισμένων πλοίων, ἡ ὄροφὴ τῆς Μονῆς τοῦ ναοῦ, πάντα ἦσαν πλήρη ἀπὸ τοῦ πλήθους. Τότε ἀναβάς ἐπὶ τὸ βῆμα ὡς ἔνθους ὑπὸ τῶν αἰσθημάτων ἐν μέσῳ βαθυτάτης σιωπῆς παρέστησα τὸ δίκαιον τοῦ ὑπὲρ πίστεως καὶ πατριδος ἀνοιχθέντος ἑλληνικοῦ ἀγῶνος, τὰ δεινὰ τῆς πολυχρονίου τυραννίας καὶ τὴν ἀνάγκην τοῦ νὰ ἀγωνισθῶμεν ἐν μιᾷ ψυχῇ καὶ καρδίᾳ, πεπειθότες εἰς τὴν βοήθειαν τοῦ Κυρίου τῶν δυνάμεων καὶ εἰς τὴν εὐμένειαν τῶν εὐσεβῶν βασιλέων. Κατέβην ἀπὸ τοῦ βήματος ἐν μέσῳ σοβαρᾶς σιωπῆς τοῦ ἡρωϊκοῦ ἐκείνου λαοῦ· καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ὠπλίσθησαν καὶ ἡτοιμάσθησαν τριάκοντα, τὰ καλύτερα, πλοῖα, διὰ νὰ ἐνωθῶσι μετ' ἄλλων τοσοῦτων ἐκ τῶν Σπετωῶν καὶ νὰ ἐκπλεύσωσιν εἰς Ψαρά.

Μετὰ δύο περίπου μῆνας ἀπὸ τῆς εἰς Ὑδραν ἀφιξεῶς μου ἤλθεν ὁ προσδοκώμενος Δ. Ὑψηλάντης καὶ ἀμειφθέντων τῶν συνήθων κανονιοβολισμῶν ἐπέμφθησαν εἰς τὸ πλοῖον πρὸς δεξιῶσιν αὐτοῦ δύο τῶν προκρίτων· ἀποβάντα δὲ ὑπεδέχθησαν οἱ ἱερεῖς ἐνδεδυμένοι τὴν ἱερατικὴν αὐτῶν στολὴν μετὰ τῶν προκρίτων καὶ πλήθους πολλοῦ τοῦ λαοῦ, καὶ οὕτω φάλλοντες εἰσήλθον εἰς τὸν ναὸν τῆς Μονῆς. Μετὰ δὲ τὴν δοξολογίαν ἀνέβη εἰς τὸν οἶκον τοῦ Γεωργίου Κουντουριώτου, ἐνθα διέμεινε μέχρι τῆς εἰς Πελοπόννησον ἀναχωρήσεως αὐτοῦ. Μέλλων δὲ νὰ ἀναχωρήσῃ, ἤθελε νὰ ἀκολουθήσω αὐτόν· ἀλλὰ καὶ οἱ πρόκριτοι ἤθελον νὰ μένω· ἐρωτηθεὶς δὲ νὰ εἶπω τὴν γνώμην μου ἀπεκρίθην ὅτι ἐν τοιαύτῃ περιστάσει γνώμην ἰδίαν δὲν ἔχω, ἀλλ' ὅτι συμφερότερον εἰς τὴν πατρίδα, τοῦτο εἶμαι ἕτοιμος νὰ πράξω· τέλος ἀπεφασίσθη νὰ ἀκολουθήσω τὸν Ὑψηλάντην.

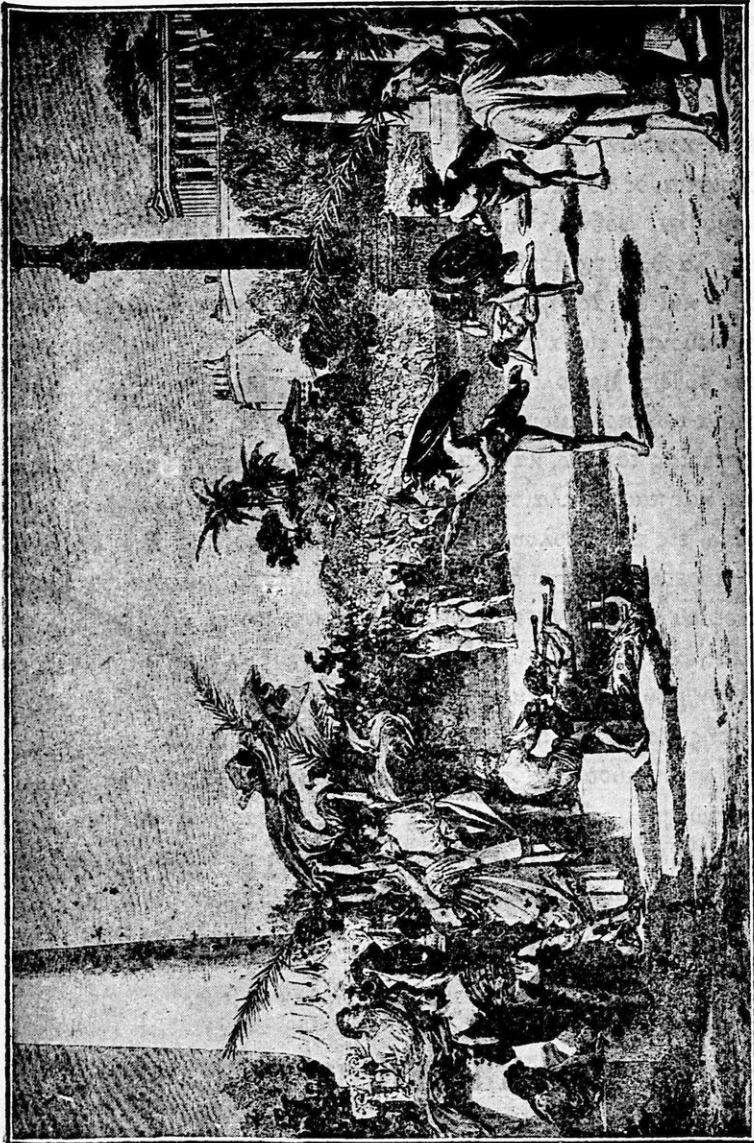
Οὕτω λοιπὸν ἀναχωρήσαντες ἀπὸ τῆς Ὑδρας ἀπέβημεν

Νεοελληνικὰ Ἀναγνώσματα Τάξις Β'.

3

εἰς τὸ Ἄστρος, ὅπου ὑπεδέχθη τὸν Ὑψηλάντην ὁ στρατηγὸς Θεόδωρος Κολοκοτρώνης, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ ἑκατὸν περίπου στρατιώτας. Γευματίσαντες δ' ἐκεῖ ἡμερικὸν γεῦμα ἀνέβημεν εἰς τὰ Δερβένια καὶ ἐκεῖθεν μετέβημεν εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Τριπολιτσᾶς, ἔνθα διεμείναμεν πολυειδῶς κακουχούμενοι καὶ κινδυνεύοντες. Ἐνῷ δὲ ἤγγιζεν ἡ πτώσις τῆς Τριπολιτσᾶς, ἠγγέλθη ὅτι ὁ τουρκικὸς στόλος εὗρισκετο εἰς Πάτρας καὶ ἦτο φόβος μή, εἰσπλεύσας εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον, κάμῃ ἀπόβασιν εἰς τὴν Κόρινθον. Ὅθεν ἐνεκρίθη νὰ παραλάβῃ ὁ Ὑψηλάντης πεντακοσίους ἐκ τῶν πολιορκούντων τὴν Τριπολιτσᾶν καὶ ἐνωθεὶς μετὰ τῶν ἐν Καλαβρύτοις νὰ φυλάττῃ τὰ παράλια ἐκεῖνα.

Ὁ τουρκικὸς ὁμῶς στόλος δὲν ἐτόλμησε νὰ κάμῃ ἀπόβασιν εἰς τὴν Πελοπόννησον, ἀλλ' εἰσπλεύσας εἰς Γαλαξειδί κατέκαυσε τὴν πόλιν, ἔρημον ἐγκαταλειφθεῖσαν, τῶν κατοίκων φυγόντων μετὰ μάχην σκληράν, καὶ λαβόντες οἱ βάρβαροι ὀλίγα τινὰ πλοῖα, ἔρημα καὶ ταῦτα, ἐξῆλθον τοῦ κόλπου μετὰ θριάμβου θεροσιτικοῦ. Ἐν τούτῳ ἠγγέλθη καὶ ἡ ἄλωσις τῆς Τριπόλεως, καὶ ἐπιστρέψαντες δὲν εὗρομεν ἐν αὐτῇ εἰμὴ ἐρείπια. Ἐκεῖ ἠρρώσθησε βαρέως καὶ ὁ Ὑψηλάντης καὶ ἐγὼ διὰ τὸν μεμολυσμένον ἀέρα ἐκ τῆς ἀκαθαρσίας καὶ τῆς σήψεως τῶν πτωμάτων. Μόλις δὲ ἀνελάβομεν καὶ μετέβημεν εἰς τὴν Κόρινθον, καὶ ἐκεῖθεν ἐκστρατεύσαμεν εἰς τὴν Λαμίαν ἀποτοχούσης δὲ τῆς ἐκστρατείας, ἐπανήλθομεν εἰς Κόρινθον, καὶ ἀφοῦ παρεδόθη τὸ φρούριον ἐκατέστημεν εἰς τὸ Ἄργος διὰ τὴν πολιορκίαν τοῦ Ναυπλίου· ἐνῷ δὲ οἱ βουλευταὶ ἐκάθηντο μετὰ τοῦ προέδρου Ὑψηλάντου συμβουλευόμενοι περὶ τῶν πραγμάτων, ἠγγέλθη ὅτι ὁ Δράμαλης εἰσέβαλεν εἰς τὴν Κόρινθον μετὰ τριάκοντα χιλιάδων πεζῶν ὁμοῦ καὶ ἱππέων. Τότε εἰσελθὼν εἶπον πρὸς τὸν Πρόεδρον : Τί κάθεσαι; προσμέ-

ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΙ ΑΓΩΝΕΣ

νεις νὰ ἔλθωσιν οἱ ἐχθροὶ νὰ σὲ συλλάβωσι μετὰ τῶν βουλευ-
τῶν ὡς πρόβατα ἐπὶ σφαγὴν συγκεκλεισμένα ; ἔξελθε καὶ
ἐγὼ κρατῶν τὸν σταυρὸν πορεύομαι κηρύττων· ὅστις εἶναι
Χριστιανὸς καὶ πιστὸς Ἕλληγ, ἄς ἀκολουθῇ! Ἀλλὰ δὲν εἰση-
κούσθηγ, φοβηθέντων ἴσως τῶν βουλευτῶν ὁρμήγ τινα παρὰ
τοῦ λαοῦ, ὅστις ἐσέβετο πάντοτε καὶ ἠγάπα τὸν Ὑψηλάντηγ-
δι' ὃ καὶ ἐξ ἀρχῆς οἱ πρόκριτοι τῆς Πελοποννήσου δὲν ἐνε-
πιστεύοντο εἰς αὐτὸν τὴν δύναμιν τῶν ὄπλων, φρονούντες
οὐκ ὀρθῶς. Μετ' ὀλίγον ἦλθεν ἡ ἄλλη ἀγγελία, ὅτι ἐν ἰππικὸν
σῶμα τῶν πολεμίων ἔρχεται ἐπὶ τὸ Ἄργος. Διαδοθείσης τῆς
ἀγγελίας ταύτης, κατέλαβε πάντας φόβος καὶ τρόμος. Γυναῖ-
κες καὶ παιδιά κλαίοντα καὶ ἔμφοβοι ἄνδρες ἄσπλοι ἔτρεχον
κάτω εἰς τοὺς Μύλους. Ἐν τῇ δεινῇ ταύτῃ περιστάσει ἔτυχον
νὰ εὐρεθῶσι καὶ αἱ δύο ἀδελφαί μου μετὰ τοῦ πρεσβυτέρου
ἀνεψιοῦ μου Κωνσταντίνου, αἵτινες πρό τινων ἡμερῶν εἶχον
ἔλθει ἐκ τῶν Ψαρῶν, φέρουσαι μεθ' ἑαυτῶν ὅσα ἐκ τῶν βι-
βλίων μου καὶ οἰκιακῶν πραγμάτων ἠδυνήθησαν νὰ σώσωσιν
ἐκ τῆς πατρίδος· πολλὰ δὲ τότε ἀπολέσαντες καὶ παθόντες
καὶ κινδυνεύσαντες, τὰ ὅποια διὰ νὰ μὴ παρεκτείνωμαι ἀπο-
σιωπῶ, μόλις διεσώθημεν εἰς τὰς Σπέτσας καὶ ἐκεῖθεν εἰς
τὴν Μῆλον, ὅπου ἡ πρεσβυτέρα ἀδελφή μου πάσχουσα διὰ
τὰς ταλαιπωρίας καὶ κακουχίας ἐτελεύτησεν.

Νεόφυτος Βάμβας

ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΙ ΑΓΩΝΕΣ

Πότε ἤρχισε νὰ τελῆται ἡ πανήγυρις αὕτη, ἣτις ἀπέβη
κατὰ μικρὸν ἐπισημοτέρα ὄλων τῶν ἄλλων, ἀκριβῶς δὲν γνω-

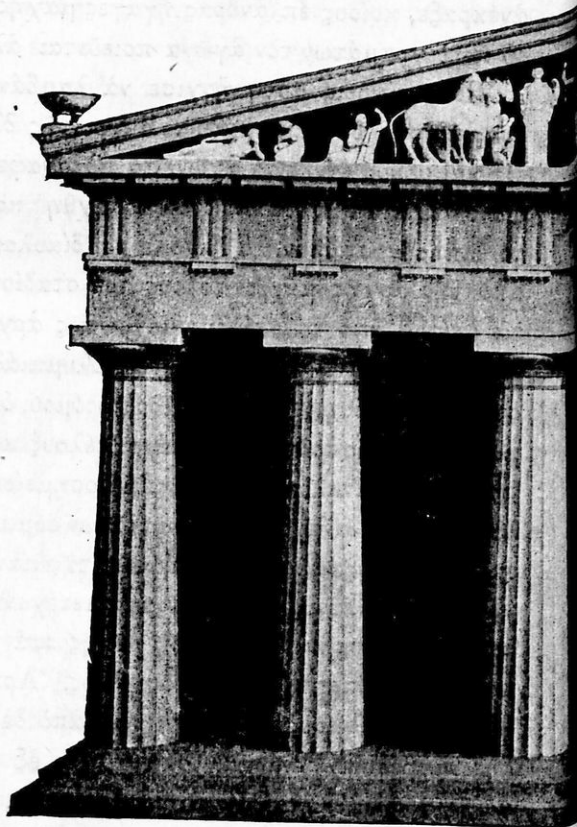
ρίζομεν. Ὁ Γεώργιος Γρόττε λέγει εὐφυέστατα ὅτι, καθὼς πολλῶν ποταμῶν τῆς Ἑλλάδος μέχρι τινὸς μόνον δυνάμεθα νὰ ἀναβῶμεν τὸν ῥοῦν, διότι, αἴφνης καταδυσόμενοι εἰς τὰ φυσικὰ τῶν ὀρέων χάσματα, κρύπτουσι ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν τό τε προηγούμενον ῥεῦμα καὶ τὴν κυρίαν πηγὴν, οὕτω καὶ τοῦ προκειμένου ἀγῶνος τὴν ἱστορίαν μέχρι τινὸς μόνον δυνάμεθα νὰ παρακολουθήσωμεν πρὸς τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ ἀνατρέχοντες, διότι ἡ προηγούμενη αὐτοῦ τύχη κρύπτεται ὑπὸ ὄρη μυθευμάτων ἀνεπιδέκτων ἱστορικῆς ἐπεξεργασίας. Ἡ πρώτη ἴδρυσις τοῦ ἀγῶνος τούτου ἀπεδίδετο ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων εἰς τὸν Ἡρακλέα, ἐπειδὴ δὲ ἀνέκαθεν ἐτελεῖτο ἐν Ὀλυμπίᾳ τῆς Πισατίας, οἱ κάτοικοι τῆς μικρᾶς ταύτης χώρας, εὐλόγως, ὡς φαίνεται, ἠξίουσαν ὅτι αὐτοὶ ἦσαν οἱ ἀρχικοὶ αὐτοῦ ἀγωνοθέται· ἀλλὰ διὰ τῆς ἐγκαταστάσεως τῶν Αἰτωλῶν εἰς τὴν Ἥλιδα μετεβλήθησαν τὰ περὶ τούτου, διότι οἱ Αἰτωλοηλεῖοι, γενόμενοι κύριοι τῆς παρακειμένης Πισατίας, συμπαρέλαβον καὶ τὴν τοῦ ἀγῶνος προεδρίαν. Ὁ ἀγὼν ἐτελεῖτο, ὡς καὶ τὰ Πύθια, ἅπαξ κατὰ πᾶσαν τετραετίαν ἐν τῇ πρώτῃ μετὰ τὰς θερινὰς τοῦ ἡλίου τροπᾶς πανσελήνῳ· ἀλλ' ὄχι καθ' ὃ καὶ τὰ Πύθια ἔτος, διότι ταῦτα ἐπανηγυρίζοντο κατὰ πᾶν τρίτον ὀλυμπιακόν. Κατ' ἀρχὰς ὁ ἀγὼν συνίστατο ἀπλῶς εἰς δρόμον, ἅπαξ γινόμενον ἐντὸς ὠρισμένου σταδίου· καὶ ἀπὸ τοῦ 776 πρὸ Χριστοῦ ἔτους οἱ εἰς τὸν δρόμον τοῦτον καθ' ἕκαστον ἀγῶνα πρωτεύσαντες ἤρχισαν νὰ ἀναγράφωνται εἰς κατάλογον ἐπίσημον, διατηρούμενον ἕκτοτε τακτικῶς ὑπὸ τῶν Ἡλείων. Πρῶτον ὄνομα ὑπῆρχεν ἐν αὐτῷ ἐγγεγραμμένον τὸ τοῦ Ἡλείου Κοροΐβου· καὶ ὁ κατάλογος οὗτος ἀπέβη πλείστου λόγου ἄξιος, ὄχι μόνον διότι ἦτο, ὡς προείπομεν, τὸ πρῶτον ἐξ ὑπαρχῆς ἀσφαλὲς ἐγγραφον μνημεῖον τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, ἀλλὰ καὶ εἰὰ

τὸν ἐξῆς ἕτερον λόγον. Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες δὲν εἶχον, ἐπὶ πολλὸν χρόνον, κοινὸν τι χρονικὸν σύστημα, οἷον ἔχομεν σήμερον ἡμεῖς καὶ ὅλοι οἱ Χριστιανοί, λογαριάζοντες πάντες κατὰ τὰ ἀπὸ τῆς Χριστοῦ γεννήσεως ἢ κατὰ τὰ πρὸ τῆς Χριστοῦ γεννήσεως ἔτη, ἀλλὰ πᾶσα πόλις εἶχε τὸ ἴδιον αὐτῆς ἔτος· καὶ ἐπειδὴ τὰ ἔτη ταῦτα δὲν ἤρχιζον συγχρόνως, συνέβαινε ἐκ τούτου πολλὴ σύγχυσις περὶ τὸν χρονολογικὸν προσδιορισμὸν τῶν γεγονότων· ἢ σύγχυσις ὅμως οὕτη ἔπαυσε ἀφοῦ, ἀπὸ τῆς πέμπτης καὶ τῆς τετάρτης, μάλιστα δὲ ἀπὸ τῆς τρίτης ἑκατονταετηρίδος, οἱ Ἕλληνες ἱστορικοὶ ἤρχισαν νὰ μεταχειρίζωνται ὡς κοινὸν χρονολογικὸν σύστημα τὰς Ὀλυμπιάδας, ὀρίζοντες λ. χ. ὅτι τὸ δεῖνα γεγονός συνέβη κατὰ τὸ 1 ἢ 2 ἢ 3 ἢ 4 ἔτος τῆς δεῖνος Ὀλυμπιάδος. Ἄλλ' ὁ Ὀλυμπιακὸς ἀγὼν ἔμελλε νὰ ἐπιφέρῃ καὶ ἄλλα σπουδαῖα ἀποτελέσματα. Μέχρι τῆς ἐβδόμης Ὀλυμπιάδος ὁ ἀγὼν ἦτο χρηματικὸς, δηλαδή οἱ νικῆσαντες εἰς τὸ στάδιον ἐλάμβανον χρηματικὴν τινα ἀμοιβήν· ἀπὸ τῆς ἐβδόμης ὅμως, καθ' ἣν ἐνίκησεν ὁ Μεσσήνιος Δαΐκλῆς, ἀπέβη στεφανίτης, δηλαδή οἱ νικηταὶ δὲν ἐλάμβανον εἰμὴ ἀπλοῦν ἐξ ἐλαίας στέφανον. Ὅτι δὲ ἀποδεικνύει, πρὸς τοῖς ἄλλοις πολλοῖς, ὁπόσον εὐγενὴς ἦτο φύσει ὁ ἑλληνικὸς λαός, εἶναι ἡ μεγίστη ἀξία ἣν ἀπέδιδεν εἰς τὸ ἀπλοῦν τοῦτο τιμητικὸν σημεῖον. Τὸ γενναῖον τοῦτο φρόνημα παρέστησε ζωηρότατα ὁ Ἡρόδοτος ἐν τῷ ἀκολούθῳ διηγήματι. Ὅτε ἐν ἀρχῇ τῆς πέμπτης ἑκατονταετηρίδος ἐπῆλθε κατὰ τῆς Ἑλλάδος, μετὰ στρατοῦ φοβεροῦ, ὁ μέγας τῆς Ἀσίας βασιλεὺς Ξέρξης, ἠύτομόλησαν πρὸς αὐτόν, ἔτι περὶ Θεσσαλίαν διατρίβοντα, Ἀρκάδες τινὲς τοὺς ὁποίους ἠρώτησαν οἱ περὶ τὸν Ξέρξην, τί πράττουσιν οἱ Ἕλληνες· αὐτοὶ δ' ἀπήντησαν ὅτι Ὀλύμπια ἄγουσι καὶ θεωροῦσιν ἀγῶνα γυμνικὸν καὶ ἵππικόν·

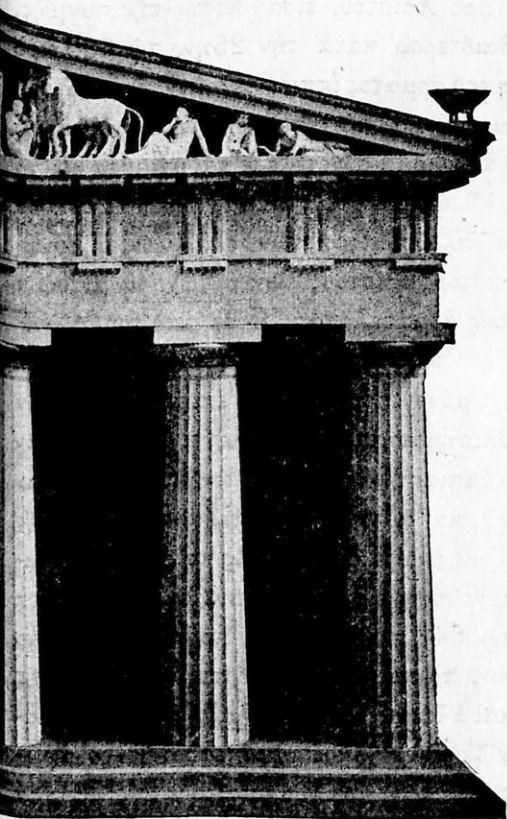
πάλιν δὲ οἱ ξένοι ἠρώτησαν, καὶ τί εἶναι τὸ ἄθλον περὶ οὗ ἀγωνίζονται, οἱ δὲ αὐτόμολοι ἀπεκρίθησαν, ἐλαίας στέφανος. Τότε εἰς τῶν περὶ τὸν βασιλέα, ἀκούσας ὅτι τὸ ἄθλον εἶναι στέφανος καὶ οὐχὶ χρήματα, ἐστράφη πρὸς Μαρδόνιον, τὸν κύριον τοῦ πολέμου αἴτιον, καὶ «Παπαί, Μαρδόνιε, ἀνέκραξε, κοίους ἐπ' ἄνδρας ἤγαγες μαχησομένους ἡμέας, οἳ οὐ περὶ χρημάτων τὸν ἀγῶνα ποιεῦνται ἀλλὰ περὶ ἀρετῆς».

Ἡ πανήγυρις αὕτη ἤρχισε νὰ λαμβάνη πολλὴν ἐπίδοσιν ἀπὸ τῆς 14 Ὀλυμπιάδος. Μέχρι τῆς Ὀλυμπιάδος ταύτης εἰς καὶ μόνος ἐτελεῖτο ἀγῶν, τὸ προαναφερθὲν ἀπλοῦν στάδιον, τότε δὲ κατὰ πρῶτον εἰσῆχθη καὶ δεύτερος ἀγῶν, τὸ διπλοῦν στάδιον, ὁ λεγόμενος δίαυλος, δηλαδὴ δρόμος ἀπὸ τῆς ἀρχῆς μέχρι τέλους τοῦ σταδίου καὶ πάλιν πρὸς τὰ ὀπίσω, ἀπὸ τοῦ τέλους μέχρι τῆς ἀρχῆς.

Ἐπειτα κατὰ τὴν ἀκόλουθον Ὀλυμπιάδα, 720 πρὸ Χριστοῦ, προσετέθη καὶ τρίτον εἶδος δρόμου, ὁ δόλιχος, ἦτοι δρόμος ἀπ' ἀρχῆς τοῦ σταδίου μέχρι τέλους καὶ τανάπαλιν, ἀλλὰ πολλακίς ἐπαναλαμβανόμενος. Ἄξιοσημείωτον δὲ ὅτι ἡ πολλαπλασιάσις αὕτη τῶν ἀγωνισμάτων συμπίπτει μὲ τὴν αὔξησιν τῆς φήμης καὶ τῆς ὑπολήψεως τῆς πανηγύρεως· διότι μέχρι τοῦ 720 ἔτους δὲν βλέπομεν μετέχοντας αὐτῆς εἰμὴ τοὺς παρακειμένους κατοίκους τῆς μέσης καὶ τῆς δυτικῆς Πελοποννήσου· Σπαρτιάτας, Μεσσηνίους, Ἀρκάδας, Τριφυλίους, Πισάτους, Ἡλείους καὶ Ἀχαιοὺς· ἀπὸ δὲ τοῦ 720 καὶ ἐφεξῆς συρρέουσιν ἐπὶ μᾶλλον ἐνταῦθα ἐξ ἀπωτέρων ἐλληνικῶν χωρῶν ἀθληταί, Κορίνθιοι, Μεγαρεῖς, Βοιωτοί, Ἀθηναῖοι καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς Ἀσίας Συμυρναῖοι, ὥστε ὁ ἀγῶν ἀποβαίνει γενικώτερος καὶ χρησιμεύει εἰς τὸ νὰ συνδέῃ μέχρι τινὸς τὰς τοσοῦτον ἄλλως διεσπαρμένας ἐλληνικὰς πολιτείας. Ὅσῳ δὲ πάλιν αὐξάνουσιν οἱ συναγωνισταί, τόσῳ πολλαπλασιάζονται

Ο ΕΝ ΟΛΥΜΠΙΑΪ ΝΑΟΣ

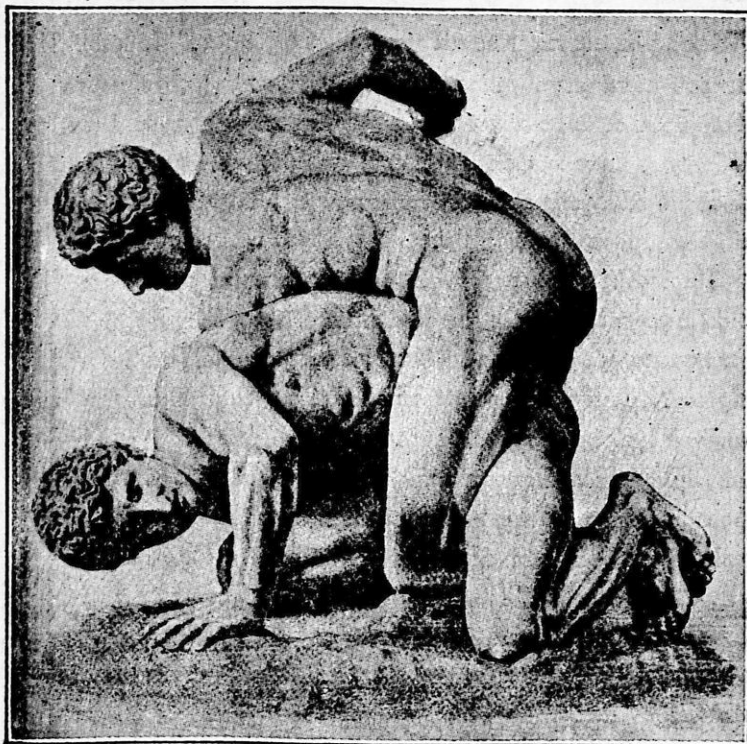
Ανατολική πρόσοψις)

τὰ εἶδη τῶν ἀγωνισμάτων. Κατὰ τὴν 18ην Ὀλυμπιάδα προσετέθησαν ἡ πάλη καὶ τὸ πένταθλον, τὸ ὁποῖον περιελάμβανε συνάμα τοὺς ἐξῆς πέντε ἀγῶνας, ἄλμα, ἦτοι πήδημα, δίσκον, ἦτοι βολὴν διὰ στρογγύλου καὶ ὀμαλοῦ λίθου, δρόμον, πάλην, ἀκόντιον. Ἔτερος νεωτερισμὸς ἐγένετο κατὰ τὴν 23ην Ὀλυμπιάδα, τῷ 688 πρὸ Χριστοῦ, εἰσαχθείσης τῆς πυγμῆς, καὶ ἄλλος ἔτι σπουδαιότερος κατὰ τὴν 25ην, τῷ 680 πρὸ Χριστοῦ, εἰσαχθέντος τοῦ ἄρματος ἵππων τελείων, δηλαδὴ τοῦ δρόμου δι' ἀμάξης συρομένης ὑπὸ τεσσάρων τελείων ἵππων. Τὸ τελευταῖον τοῦτο ἀγώνισμα συνετέλεσε τὰ μέγιστα εἰς τὸ νὰ διαποικίλῃ καὶ νὰ λαμπρύνῃ τὸ θέαμα, διότι κατήλθον ἤδη εἰς τὸν ἀγῶνα οἱ πλουσιώτεροι τῶν Ἑλλήνων, οἱ δυνάμενοι μὲν νὰ τρέψωσι τοὺς ἀρίστους τῶν ἵππων, νὰ μισθῶσι δὲ τοὺς ἐπιτηδειοτάτους ἄρματηλάτας. Ἡ δὲ ἀπὸ τοῦ ἀγωνίσματος τούτου φήμη ἦτο τοσαύτη κατὰ πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα, ὥστε ὁ Ἡρόδοτος, ὄχι μόνον περὶ πολλῶν ἐπιφανῶν ἀνδρῶν ἵνα καταδείξῃ τὴν ἐπισημότητα αὐτῶν, λέγει ὅτι ἐνίκησαν τεθρίππων εἰς τὰ Ὀλύμπια ἢ ἀπλῶς ὅτι ἀνῆκον εἰς οἰκίαν τεθριπποτρόφον, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν τὸν βασιλέα τῆς Σπάρτης Δημάρaton ἐγκωμιάζων ἀναφέρει ὅτι, πρὸς τοῖς ἄλλοις λαμπροῖς αὐτοῦ ἔργοις, τεθρίππων εἰς τὰ Ὀλύμπια ἐνίκησε. Κατὰ τὴν 33 Ὀλυμπιάδα, τῷ 648 πρὸ Χριστοῦ, προσετέθησαν δύο ἔτι εἶδη ἀγωνισμάτων, τὸ παγκράτιον (ἦτοι ἀγὼν πυγμῆς καὶ πάλης συνάμα) καὶ ὁ ἵππος κέλῃς, δηλαδὴ ἡ ἀπλή ἵπποδρομία. Ἐπὶ μᾶλλον δὲ καὶ μᾶλλον νέα προσετίθεντο ἀγωνίσματα, οἷον δρόμος ὀπλιτῶν, ποικίλα παιδῶν ἀγωνίσματα καὶ πῶλων δρόμοι, ἦτοι νέων ἵππων. Ἄλλ' ἢ ἀκριβεστέρα τούτων ἀπαριθμήσεις καὶ ἐξήγησις ἤθελε παρατείνει πολὺ τὸν λόγον· ὅθεν ἀρκούμεθα τοῦτο μόνον νὰ ἐπιφέρωμεν ἐνταῦθα, ὅτι, ἂν καὶ πάντες οἱ νικηταὶ ἀνεγράφοντο μὲν εἰς τοὺς

ΔΙΣΚΟΒΟΛΟΣ

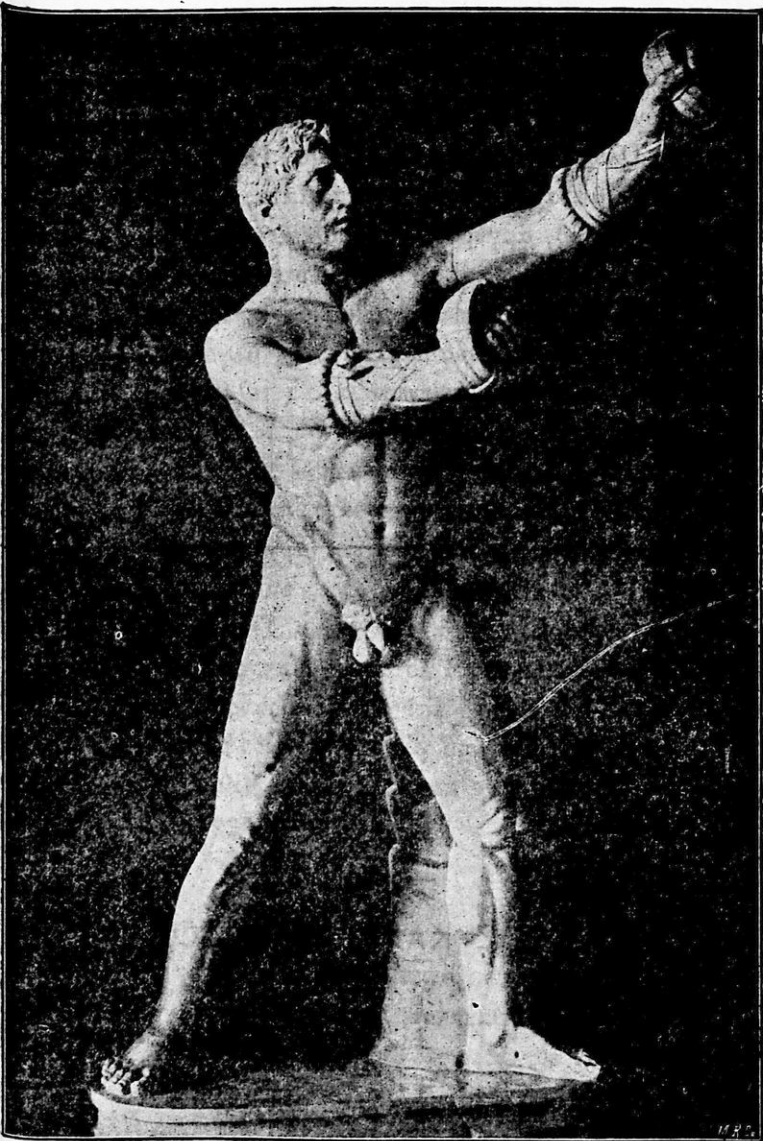
καταλόγους τῶν Ὀλυμπιονικῶν, ἐξικαιοῦντο δὲ νὰ ἐγείρωσι τὸν ἀνδριάντα αὐτῶν ἐν Ὀλυμπίᾳ, οἱ τοῦ ἀρχικοῦ ὅμως ἀγωνίσματος, τοῦ ἀπλοῦ δρόμου, νικηταὶ διετήρησαν τὸ προνόμιον διὰ ἀπὸ αὐτῶν συνθήτως ἐπωνομάζετο ἡ Ὀλυμπιάς. Καίτοι δὲ ἐπὶ τοσοῦτον πολλαπλασιασθέντων τῶν ἀγωνισμάτων, μέχρι τῆς 77ης Ὀλυμπιάδος ἅπαντα ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἐτελοῦντο· ἀλλ' ἀπὸ τῆς Ὀλυμπιάδος ταύτης, ἣτις ἐπανηγυρίσθη τῇ 472 ἔτει πρὸ Χριστοῦ, ἀμέσως μετὰ τὸν ὀριστικὸν τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Περσῶν θρίαμβον, τὸ ἐξαρθὲν πανελλήνιον φρόνημα ἀπήτησε τὴν ἔτι μεγαλοπρεπεστέραν τέλεσιν τῆς μεγάλης ἐκείνης ἐθνικῆς ἑορτῆς, ὥστε ἕκτοτε ἐπὶ πέντε ἡμέρας διήρκουν οἱ ἀγῶνες. Καὶ εἶναι ἐν γένει ἡ ἐποχὴ αὕτη μεταξὺ τοῦ τέλους τῆς πρώτης ἱστορικῆς περιόδου, περὶ ἧς πρόκειται ἐνταῦθα, καὶ τοῦ τέλους τῆς ἐπομένης, ἰδίως δὲ ἡ μεταξὺ τῆς 60ῆς καὶ 90ῆς Ὀλυμπιάδος, ἀπὸ τοῦ 450 μέχρι τοῦ 420 πρὸ Χριστοῦ, ἡ λαμπροτάτη τοῦ Ὀλυμπιακοῦ ἀγῶνος ἐποχὴ. Ναὶ μὲν πολὺ πρὸ τοῦ 540 εἶχεν ἀποβῆ πανελλήνιος ἡ πανήγυρις αὕτη καὶ κοινὸς τις δεσμὸς τοῦ ἀπανταχοῦ γῆς ἐσπαρμένου ἑλληνικοῦ ἔθνους, διότι ἀπὸ τοῦ 648 βλέπομεν νικησέντα ἐνταῦθα Λύγδαμιν, τὸν ἐκ Συρακουσῶν, ἑλληνικῆς πόλεως ἐν Σικελίᾳ, καὶ ἀπὸ τοῦ 616, Φιλῆταν, τὸν ἐκ τῆς ἐν Ἰταλίᾳ ἑλληνικῆς πόλεως Συδάριδος, οἱ δὲ κριταὶ τοῦ ἀγῶνος, πρὸ καιροῦ, ἂν ὄχι ἀνέκαθεν, ἔφερον τὸ μέγα τῶν ἑλλανοδικῶν ὄνομα· ἀλλὰ μεταξὺ τοῦ 540 καὶ τοῦ 420, ἔτους ἀνεδείχθησαν οἱ ἐπισημότατοι Ὀλυμπιονικαί. Τότε ἤκμασαν οἱ περίφημοι Κροτωνιάται ἀθληταί, δηλαδὴ οἱ ἐκ τῆς ἐν Ἰταλίᾳ ἑλληνικῆς πόλεως Κρότωνος· ὁ Μίλων, ὁ Ἰσχομάχος, ὁ Τιοικράτης, ὁ Ἄστυλος, ὁ Φάυλος. Ἐκ τούτων ὀνομαστότατος ἦτο ὁ Μίλων ὁ Διοτίμου. Παῖς ἔτι ὢν ἐνίκησεν οὗτος τῇ 540 πρὸ Χριστοῦ καὶ ἔπειτα ἀνδρωθεὶς ἐξάκις ἠρίστευσεν

ΠΑΛΑΙΣΤΑΙ

ἐπὶ πάλλῃ ἐν Ὀλυμπίᾳ, οὐδ' ἔσχεν ἀνταγωνιστὴν ἄλλον ἀξιόμαχον αὐτοῦ εἰμῆ τὸν ἐκ τῆς αὐτῆς πόλεως καταγόμενον Τιμασίθεον. Καὶ ἔλαβεν ὁ Μίλων πλείονας παντὸς ἄλλου ἀθλητοῦ στεφάνους, διότι ἐνίκησεν ὄχι μόνον ἐν Ὀλυμπίᾳ πολλάκις, ἀλλὰ πρὸς τούτοις ἐξάκις μὲν εἰς τὰ Πύθια, ἐννεάκις δὲ εἰς τὰ Νέμεια καὶ δεκάκις εἰς τὰ Ἴσθμια. Πρὸ μικροῦ τότε εἶχεν εἰσαχθῆ τὸ ἔθος τοῦ νὰ ἐγειρῶνται ἐν Ὀλυμπίᾳ οἱ ἀνδριάντες τῶν νικητῶν, τὸν δὲ ἀνδριάντα τοῦ Μίλωνος, κατασκευασθέντα ὑπὸ τοῦ Κροτωνιάτου Δαμέου, αὐτὸς ὁ ἀθλητὴς ἐκεῖνος ἐκόμισεν ἐπὶ τῶν ὤμων αὐτοῦ εἰς τὸν ὠρισμένον αὐτῷ τόπον.

Περὶ τοὺς αὐτοὺς χρόνους ἠρίστευσαν καὶ οἱ γενναῖοι Ῥόδιοι Διαγορίδαι, μάλιστα δὲ ὁ πατὴρ Διαγόρας, ὁ πύκτης, ὃν νικήσαντα δις μὲν εἰς τὰ Ὀλύμπια, τετράκις εἰς τὰ Ἴσθμια, δις εἰς τὰ Νέμεια καὶ ἄγνωστον ποσάκις εἰς τὰ Πύθια, ἀπηθανάτισεν ὁ Πίνδαρος εἰς τὸν ἕβδομον αὐτοῦ ὑπὲρ τῶν Ὀλυμπιονικῶν ὕμνον. Τότε ἐνίκησαν πολλοὶ Αἰγινῆται, ὑπὸ τοῦ Πινδάρου ὡσαύτως ὕμνηθέντες, καὶ πλείστοι περιώνυμοι ἐν τῇ ἱστορίᾳ πολιτικοὶ ἄνδρες, οἱ ἐξ Ἀθηνῶν Ἀλκμεωνίδαι, ὁ βασιλεὺς τῶν Συρακουσῶν Ἰέρων, ὁ δεσπότης Ἀκράγαντος, τῆς ἐν Σικελίᾳ ἐλληνίδος πόλεως, Θήρων· τότε πρὸς ταῖς ἄλλοις ἐστεφανώθη ὁ Ἀκραγαντίνος ὁμοίως Ἐξαίνετος, τὸν ὁποῖον ἐπανερχόμενον ἀπὸ τοῦ κατορθώματος κατήγαγον οἱ συμπολίται εἰς τὴν πόλιν αὐτῶν ἐφ' ἄρματος καὶ συνεπόμπευσαν αὐτῷ κατὰ τὴν λαμπρὰν ταύτην εἰς τὴν πατρίδα ἐπάνοδον, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, συνωρίδες, ἤτοι ἄρματα ὑπὸ δύο ἵππων συρόμενα, τριακόσiai λευκῶν ἵππων· ἐξ οὗ δῆλον γίνεται οὐ μόνον ὅποια τιμὴ ἀπεδίδετο εἰς τοὺς Ὀλυμπιονίκας ἀπανταχοῦ τοῦ ἐλληνικοῦ κόσμου, ἀλλὰ καὶ ὅπόσον μέγας ἦτο ὁ πλοῦτος τῆς ἐλληνίδος ἐκεῖνης πόλεως. Τότε ἐπὶ πᾶσι καὶ ἰδίως ἀπὸ τῆς 59

ΠΥΚΤΗΣ

Ὀλυμπιάδος, ἤρχισαν ἐγειρόμενοι οἱ τῶν νικητῶν ἀνδριάντες, οἵτινες ἀδιακόπως κατὰ πᾶσαν τετραετίαν πολλαπλασιαζόμενοι συνετέλεσαν παραδόξως εἰς τὸν καλλωπισμὸν τοῦ πεδίου τῆς Ὀλυμπίας· ἐπειδὴ δὲ ὑπῆρχον ἐκεῖ καὶ ἄλλα ἀπειρα ἀριστοτεχνήματα, ἱερά, βωμοί, ἀγάλματα, ὧν πολλὰ πεποιημένα ἐκ χαλκοῦ, ἀργύρου, χρυσοῦ καὶ ἐλέφαντος, τὸ πεδῖον ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἦτο καὶ φύσει μαγευτικώτατον, εἶχε καταντήσει ἐν ἐκ τῶν θαυμάτων τῆς οἰκουμένης καὶ ἄξιον τῆ ἀληθείᾳ τῆς χάριτος, τῆς εὐφυΐας καὶ τῆς μεγαλοπρεπείας τοῦ ἔθνους τοῦ συνερχομένου ἐνταῦθα ἵνα τελέσῃ τὴν ἐπιφανεστάτην τῶν πανηγύρεων αὐτοῦ. Μάλιστα δὲ κατέπληττε τὸν προσερχόμενον ὁ ναὸς τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς καὶ τὸ ἀνακείμενον ἐν αὐτῷ ἄγαλμα τοῦ ὑπερτάτου τῶν θεῶν. Τὸ ἄγαλμα ἦτο ἔργον τοῦ περιφημοτέρου τῆς ἀρχαιότητος ἀνδριαντοποιοῦ, τοῦ Ἀθηναίου Φειδίου, ὅστις ἐποίησεν αὐτὸ ἐξ ἐλέφαντος καὶ χρυσοῦ, κατὰ τὴν 86ην Ὀλυμπιάδα. Ἔλεγον δὲ οἱ ἀρχαῖοι περὶ τοῦ ἀριστοτεχνήματος τούτου :

Ἦ θεὸς ἦλθ' ἐπὶ γῆν ἐξ οὐρανοῦ εἰκόνα δειξῶν,
Φειδία, ἦ σὺ γ' ἔβης τὸν θεὸν ὀφόμενος.

Τοσοῦτον ἐξαισιῶς εἶχε παραστήσει τὴν θείαν μεγαλειότητα.

Κ. Παπαρηγόπουλος

Ο ΘΕΟΣ ΚΑΙ Ο ΘΑΝΑΤΟΣ

Ὁ Θεὸς τὸν Θάνατον, λυτρωτὴν τῶν πόνων,
ἔπεμφεν εἰς ἄρρωστον ἄνδρα γεωπόνον.

(¹) « Ἦ ὁ θεὸς ἦλθεν εἰς τὴν γῆν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ διὰ νὰ σοῦ δείξῃ τὴν μορφήν του, Φειδία, ἦ σὺ ἀνέβης εἰς τὸν οὐρανὸν διὰ νὰ τὸν ἴδῃς ».

νά τῷ δώσῃ ἄνεσιν τῶν δεινῶν καὶ κόπων
καὶ εἰς ἀναπαύσεως νά τὸν φέρῃ τόπον.

Ἔφθασεν ὁ Θάνατος κ' ἐπὶ τῆς καλύβης
τοῦ πτωχοῦ ἐκάθισεν ὡς ἡ ὄρνις ἴβις.

Στεναγμοὶ ἠκούοντο, οἰμωγαὶ καὶ θρήνοι,
δλη κατεσεῖετο στέγ' ἡ καλαμίνη.

Πέντε ἔξ ἀνήλικα καὶ ἀπὸ μητέρα
ὄρφανὰ τὸν θνήσκοντα ἔκλαιον πατέρα.

«Θνήσκεις, πάτερ; ἔκραζον κύκλωθεν τῆς κλίνης·
»καὶ ἡμᾶς τὰ ἔρημα, ἄχ! ποῦ μᾶς ἀφίνεις;».

Ἦκουσεν ὁ Θάνατος καὶ τὰ ἐλυπήθη,
οἰκτιρμὸν ἠσθάνθησαν τᾶπονά του στήθη.

Ἄπρακτος ἐπέστρεψε πρὸς τὸν Κύριόν του
κ' ἐνταυτῷ φοβούμενος τὸν φρικτὸν θυμὸν του
ἄφωνος εἰς τοῦρανοῦ ἴστατο τὰς θύρας.

— «Διατί, ὦ Θάνατε, μὲ κενὰς τὰς χεῖρας;»,
εἶπεν ἐκ τοῦ θρόνου του ὁ Θεός. Κ' ἐκεῖνος

— «Μ' ἔκαμψαν τὰ δάκρυα, τῶν μικρῶν ὁ θρήνος.
»Διὰ τὰ παντέρημα τίς θὰ προνοήσῃ,
»ὅταν καὶ ὁ μόνος τῶν βοηθὸς τᾶφήσῃ;».

«Τρέξε!», εἶπ' ὁ Ἄναρχος, «τρέξε ν' ἀποσπάσῃς
»λίθον ἀπὸ τᾶμετρα βᾶθη τῆς θαλάσσης.

Εἶπε κ' εἰς τὴν θάλασσαν, δίχως νὰ βραδύνη,
ὡς βολίς ὁ Θάνατος πίπτει μολυβδίνη.

Καὶ εἰς τὰ οὐράνια μετὰ τάχους ἴσου
φέρει τὸν ζητούμενον λίθον τῆς ἀβύσσου.

— «Θραυσέ τον!». Εἰς δάκτυλα δύο τὸν λαμβάνει,
τὸν συντρίβει, κ' ἐνδον του σκώληξ ζῶν ἐφάνη.

Τότε ὁ Πανάγαθος ἔκραξεν ὀργίλος
καὶ ὁ θόλος ἔτρεμε τοῦρανοῦ ὁ κοῖλος·

— «Τίς εἰς τὰ ἀνήλια βάθη, ἀποκρίσου,
 » συντηρεῖ τὸν σκώληκα τοῦτον τῆς ἀβύσσου ;
 » τίς ὁμοῦ δι' ἴσπαντα προνοεῖ τὰ ὄντα ;
 » τίς γινώσκει μέλλοντα, πρότερα, παρόντα ;
 » τίς ἐμοῦ, ὦ κάθαρμα ! κάλλιον γνωρίζει
 » ἢ ζωὴν ἢ θάνατον πότε νὰ χαρίζῃ ; ».

Κ' ἐν ταύτῳ τὸ σκῆπτρόν του αἶρ' ἡ δεξιὰ του,
 δίδ' εἰς τὸ 'μετάφρενον μίαν τοῦ Θανάτου.

Ἦστραψε κ' ἐβρόντησε, τὸν κατακωφάινει
 καὶ κωφὸς ὁ Θάνατος ἀπὸ τότε μένει.

Μάταια τὰ ὠτά του ὁ κλαυθμὸς μας κρούει,
 δὲν ἀκούει δέησιν, θρήνους δὲν ἀκούει.

I. Καρασούτσας

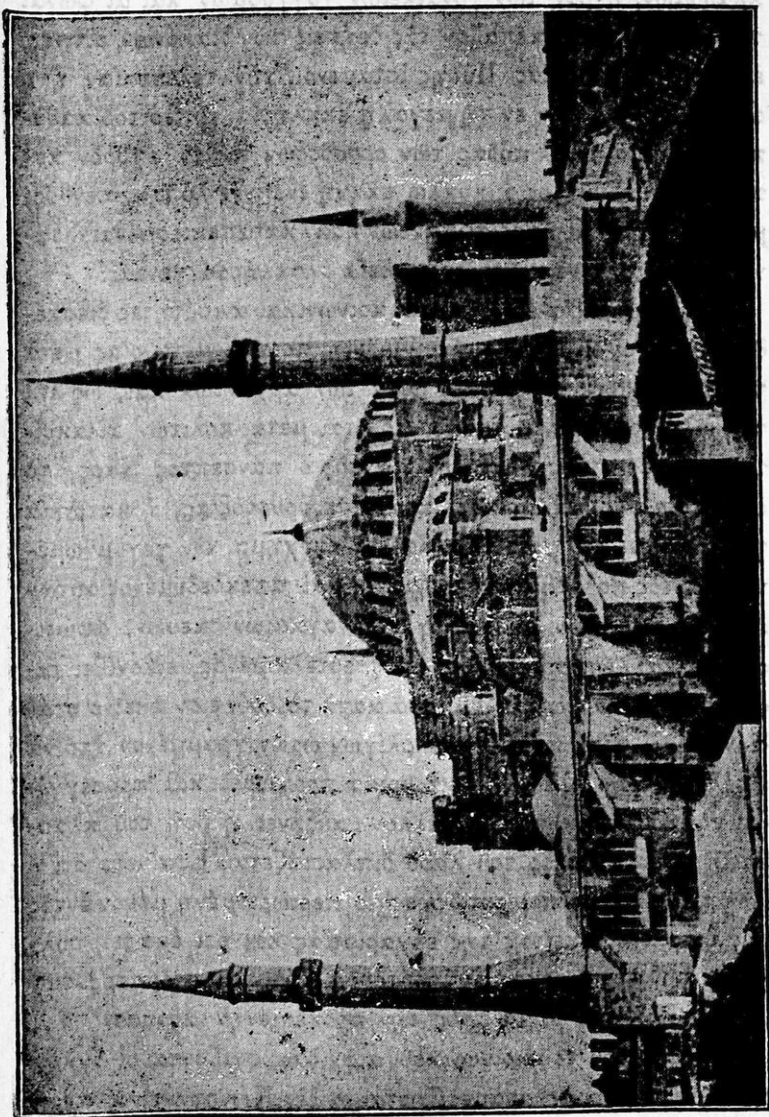
Ἡ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΕΝ ΤΗ. ΑΓΙΑ. ΣΟΦΙΑ. ΑΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΚΑΙ Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

19 Μαΐου 1453

Ἡ πληκτικωτέρα σκηνὴ ἐξ ὄσων τὰ χρονικὰ τῆς ὀρθοδόξου Ἑλλάδος μνημονεύουσιν ἔλαβε χώραν ἐντὸς τοῦ τεμένου τῆς ἁγίας Σοφίας, ὀλίγας ὥρας πρὶν ἢ τὸ γένος τῶν Γραικῶν παραδοθῆ εἰς τὸ τετρακοσιετὲς μαρτύριον.

Ὁ βασιλεὺς, δυσελπιστῶν ἤδη περὶ σωτηρίας, ὅμως ἀποφασισμένος νὰ κυρώσῃ μὲ τὸ ἴδιόν του αἷμα τὴν μέλλουσαν τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς ἐξαγόρασιν, ἀφοῦ περιῆλθε τὰς ἐπάλληξαι καὶ τὰ φρούρια καὶ ἐβεβαιώθη ὅτι πάντα εἶχον ἐν τάξει, εἰσέρχεται εἰς τὴν ἐκκλησίαν συνοδευόμενος ἀπὸ πολλοὺς στρατηγούς καὶ ἱερεῖς καὶ ἀναρίθμητον πλῆθος λαοῦ, φωνάζοντος τὸ «Κύριε, ἐλέησον».

Ἦτον ὄρθρος τῆς Κυριακῆς 27 Μαΐου 1453. Ὁ ἤχος τῶν

Η ΑΓΙΑ ΣΟΦΙΑ

κλαυθμῶν, ἢ βοῇ τῶν γυναικείων γογγυσμῶν καὶ αἱ φωναὶ τῶν παιδῶν κατεσκέπαζον τὰς δεήσεις τῶν διακόνων, οἵτινες, ἐνώπιον τῆς ὡραίας Πύλης ἰστάμενοι, τὴν τελευταίαν ἤδη ἀνέπεμπον ἰκεσίαν ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ «ὕπερ τοῦ καυτοτάξαι ὑπὸ τοὺς πόδας τῶν ὀρθοδόξων πάντα ἐχθρὸν καὶ πολέμιον». Σύνολος ἢ κύκλω σκηνῇ ἐνέπνεε λύπην, πένθος, μελαγχολίαν· αἱ καρδίαι πάντων ἦσαν καταπεπιεσμένοι, ὡσάνει ἐτελεῖτο ἡ νεκρώσιμος κηδεῖα ὀλοκλήρου γενεᾶς.

Ἡ ἐθιμοταξία ἐξέλιπεν, αἱ κοινωνικαὶ ἀνισότητες διεσκεδάσθησαν· οἱ δημόται συγκεχυμένως ποιοῦσι μετανοίας μετὰ τῶν πατρικίων, οἱ πένητες μετὰ τῶν ἀρχόντων καί, ὡς ἐπὶ τὸ χεῖλος τοῦ κοινοῦ τάφου, πολῖται μετὰ πολιτῶν ἀδιακρίτως συμπεριπτύσσονται. Καὶ αὐτὸς ὁ πάνσεπτος Ναός, τὸ σύμβολον τῆς πάλαι ποτὲ κραταιᾶς ὀρθοδοξίας, ἡ κατοικία τῶν αἰώνων, τοῦ χριστιανισμοῦ τὸ καύχημα, νῦν γεγυμνωμένος παντὸς πολυτίμου κοσμήματος καὶ ἀπεκδεδυμένος αὐτῶν ἔτι τῶν πρὸς τὴν μυσταγωγίαν ἀναγκαίων σκευῶν, ἀφώτιστος, ἀκαλλώπιστος, σκυθρωπός, εὐτελισμένος, εἰκονίζει πιστῶς τὴν ταλαίπωρον Ἑλλάδα κατὰ τὸ δούλειον ἐκεῖνο στάδιον, ἐν ᾧ μετὰ παρέλευσιν ὀλίγων ὥρων γραμμένον ἦτο νὰ εἰσέλθῃ. Ὅσα πλέον ἢ λειτουργία προχωρεῖ καὶ προσεγγίζει τὴν ἀπόλυσιν, τόσον μᾶλλον αὐξάνει ἡ βοῇ τοῦ κλαυθμοῦ καὶ ὁ κοπετὸς τοῦ λαοῦ διπλασιάζεται. Ἐφαίνεται ὅτι ἡ ζωὴ πάντων τῶν περιεστώτων ἦτο περιωρισμένη μόνον ἐντὸς τῆς διαρκείας ἐκείνης τῆς εὐχαριστίας καὶ ὅτι ἐκάστη συλλαβὴ τῶν εὐχῶν ἐκείνων, πίπτουσα ἀπὸ τοῦ στόματος τῶν ἱερέων, ἦτο νέον βῆμα πρὸς τὴν προκειμένην ἄβυσσον.

Τονιζομένου τοῦ κοινωνικοῦ, αἰφνιδίως σχίζονται οἱ ὄχλοι, οἱ σωματοφύλακες ἀναμερίζονται, ὁ δὲ Κωνσταντῖνος περιβεβλημένος τὰ βασιλικά μὲν, ἀλλά, φεῦ, πενιχρὰ καὶ τετριμ-

μένα ἱμάτιά του, προβαίνει πρὸς τὸ ἅγιον βῆμα ἀσκεπῆς, κατηφῆς, μετὰ ὀφθαλμῶν δεδακρυσμένων.

Οἱ στεναγμοὶ καταπαύονται, ὁ θόρυβος σιγάζει· καθ' ὅσον ἐκείνον τὸν ἀπέραντον ναὸν δὲν ἀκούεται πᾶρξ ἢ φωνή τοῦ λειτουργοῦ, τοῦ προσκαλοῦντος τοὺς Χριστιανοὺς, ἵνα μετὰ πίστεως καὶ ἀγάπης προσέλθωσιν.

Ὁ αὐτοκράτωρ νοερώς ἐπὶ πολλὴν ὥραν προσεύχεται, Κύριος αἶδε, τίνα λυτήριον καὶ πατριωτικὴν προσευχήν· προσπίπτει τρὶς ἐνώπιον τῆς εἰκόνης τοῦ Δεσπότη Χριστοῦ καὶ τῆς Θεομήτορος, ἀναχαιτίζων δι' ἑνὸς σπασμωδικοῦ κινήματος τοῦ στόματος καὶ τῶν παρειῶν τοὺς λυγμούς, οἵτινες ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ταραχδῶς ἀναβαίνουνσιν ἀπὸ τῆς καρδίας του· εἶτα, στραφεὶς πρὸς τὸν λαόν, ἀναβοᾷ γεγωνυῖα τῇ φωνῇ·

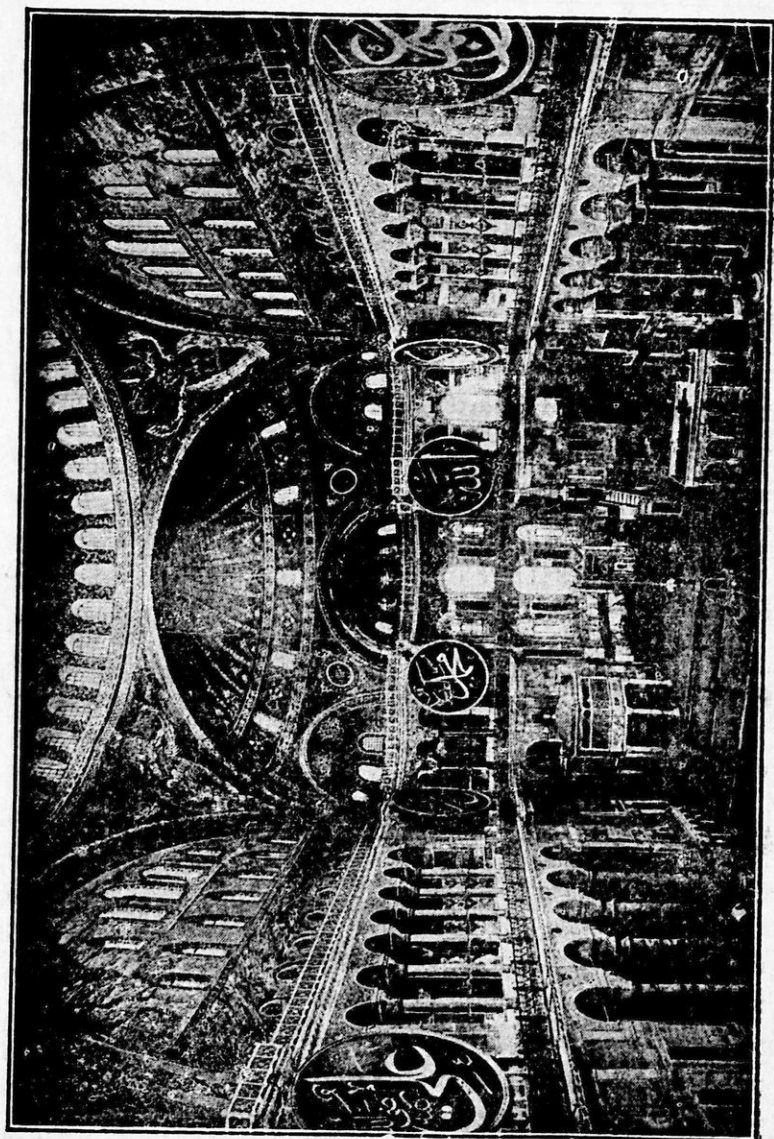
«Χριστιανοί, συγχωρήσατε τὰς ἁμαρτίας μου καὶ ὁ Θεὸς ἅς συγχωρήσῃ τὰς ἰδικὰς σας!».

Παραλαμβάνων δέ, ὡς ἔθος, παρὰ τῶν χειρῶν τοῦ ἀρχιερέως τὰ ἄχραντα μυστήρια μεταλαμβάνει αὐτῶν.

Ἄπαντες ἐνὶ στόματι καὶ μιᾷ καρδίᾳ ἐφώνησαν· «Ἐσο συγχωρημένος!».

Καὶ τῶντι ἐσυγχωρήθησαν αἱ ἁμαρτίαι τῆς μεσαιωνικῆς μοναρχίας. Ἀπὸ τοῦ νῦν κυφορεῖται εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Ἑλλάδος νέα βασιλεία, ἡ βασιλεία τῆς Ἀναγεννήσεως!».

Μετὰ ταῦτα ὁ ἀγνισμένος καὶ ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν ἀγόμενος τοῦ μεσαιῶνος ἔσχατος βασιλεὺς, ἀποτεινόμενος πρὸς τοὺς παρευρισκομένους, πρᾶκινεῖ αὐτοὺς νὰ συγκοινωνήσωσιν ἅπαντες· πρῶτον νὰ συγκοινωνήσωσιν ἀδελφικῶς· καὶ ἔπειτα νὰ ἐνθυμηθῶσιν ὅτι «ἤγγικεν ἡ ὥρα, ὅτε μέλλουσι ν' ἀγωνισθῶσι τὸν ὑπὲρ πάντων ἀγῶνα, καὶ ὅτι, ἐὰν δὲν εἶναι παρὰ Θεοῦ ὠρισμένοι νὰ σώσωσι διὰ θυσίας τὴν ἀγαπητὴν πατρίδα, τοῦλάχιστον ὀφείλουσι νὰ καταλείψωσιν εἰς τοὺς ἀπο-

γόνους μνήμην ἀνδρείας καὶ ἀρετῆς τοιαύτην, οἷα εἶναι ἀναγκαία ὅπως οὔτοι διαφυλάξωσιν ἐν τῇ ἐνδεχομένῃ δουλείᾳ τὴν πίστιν τῶν πατέρων καὶ τὸν σεβασμὸν πρὸς τὸ παρελθόν».

Εἰς τούτους τοὺς λόγους τοὺς λυπηροὺς, οὔτινες, μυριάκις ἀπὸ στόματος εἰς στόμα ἐπαναλαμβάνόμενοι, ἀντηχοῦσιν εἰς τὴν ἁγίαν Σοφίαν ὡς ἡ τῆς Πατρίδος καὶ τῆς Πίστεως τελευταία διαθήκη, μετὰ πλείονος ἢ πρότερον ὀρμητῆς ἐκρηγνύονται οἱ κλαυθμοὶ καὶ ὄδυρμοι τῶν προσερχομένων εἰς τὴν μετάληψιν. Ἡ φωνὴ τῶν αἰτούντων συγχώρησιν δὲν ἀκούεται πλέον· «ἐν τῇδε τῇ ὥρᾳ», λέγει ὁ Φραντζῆς συνοπτικῶς, «τίς διηγῆσεται τοὺς τότε κλαυθμοὺς καὶ θρήνους; Ἐὰν ἀπὸ ξύλου ἄνθρωπος ἢ ἐκ πέτρας ἦν, οὐκ ἠδύνατο μὴ θρηνῆσαι».

Ὁ ἦχος τῆς σάλπιγγος διακόπτει τὴν τραγικὴν σκηνὴν. Αἱ μητέρες ἀποχαιρετῶσι τὰ τέκνα των· αἱ γυναῖκες ῥίπτονται εἰς τὰς ἀγκάλας τῶν συζύγων· οἱ τελευταῖοι ἀσπασμοὶ συγχέονται μὲ τὸν κρότον τῶν σπαθίων καὶ τῶν ἀσπίδων.

Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐκοινώνησαν ἅπαντες ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ κοινωνίᾳ, πίστεως, ἀγάπης καὶ ἐλπίδος· ἅπαντες ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν ὤμοσαν ὄρκον, καὶ βασιλεὺς καὶ ἀριστοκρατία καὶ λαὸς καὶ ἱερατεῖον.

Διότι ἄλλο τις δὲν ἤκουεν εἰμὴ φωνὰς περὶ ἀμοιβαίας συγχωρήσεως τῶν ἁμαρτημάτων καὶ φρικτοὺς ὄρκους σταθερότητος εἰς τὰ τῆς ἐθνικῆς πίστεως δόγματα, τυχούσης αἰχμαλωσίας. Συγχώρησόν με, ἀδελφε! εἰς ἐφώναζεν ὧδε καὶ πάλιν, ὁ Θεὸς ἅς σὲ συγχωρήσῃ! ἀπεκρίνοντο ἕτεροι. Ἡ ἀμοιβαία ἄφεσις τῶν πλημμελημάτων παρεξετάθη σχεδὸν μέχρις αὐγῆς. Ἦθελεν ὁ μεσαίων, φαίνεται, ν' ἀποθάνῃ συγκεχωρημένος ἐν τῇ ναυαγίᾳ του.

Ἴσως οὐδαμοῦ τῆς χριστιανικῆς ἱστορίας εὐρίσκεται παράδειγμα παρομοίας πραγματικῆς ἐνώσεως καὶ ὁμοιοῦς!

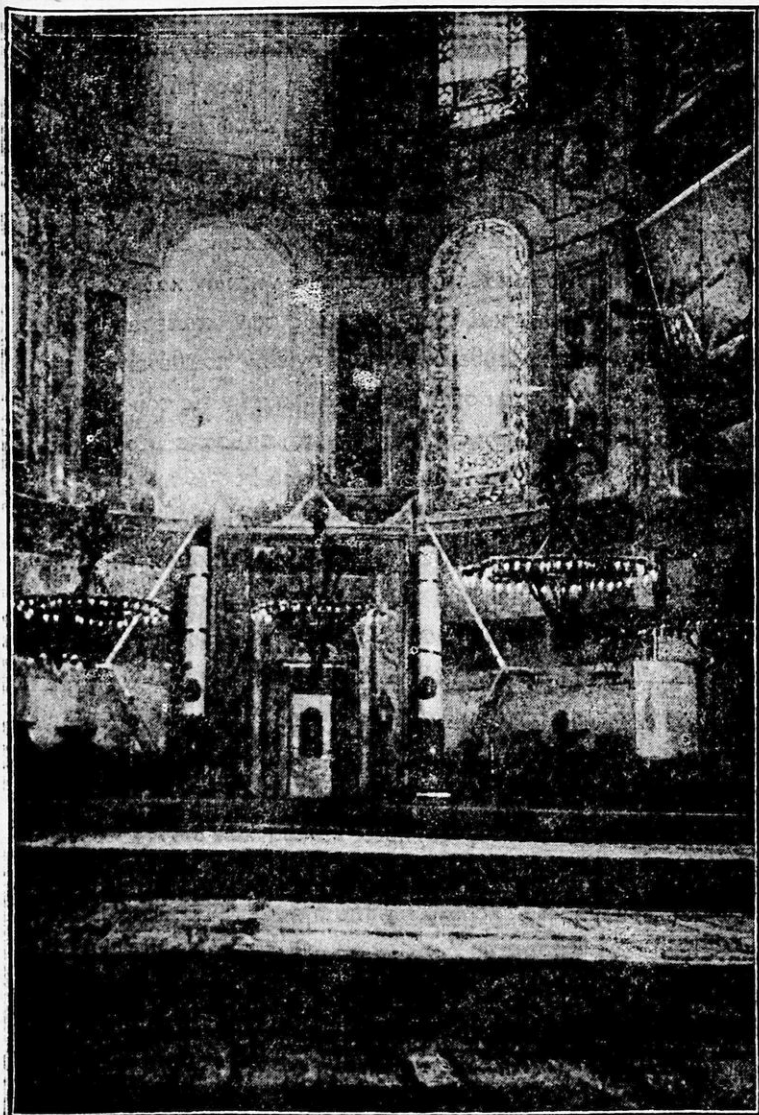
Ἡ γόνιμος καὶ ταρακτικὴ φαντασία τοῦ Σακεσπήρου, ὁ φιλόθρησκος κάλαμος τοῦ Σχιλλέρου οὐδέποτε παρέστησαν σκηνὴν ἔχουσαν, ὡς αὕτη, τόσον ὀλίγην χρεῖαν δραματικῆς ἐφευρέσεως καὶ εἰκονικότητος τεχνικῆς!

Οἱ Τοῦρκοι τέλος περικυκλοῦσι τὸν λαμπρόψυχον βασιλέα. Ὁ Κωνσταντῖνος ὀρῶν τὸν ἄφρευκτον θάνατόν του κραυγάζει πρὸς τοὺς ὀπαδοὺς του· «Δὲν εἶναι κανεὶς ἐδῶ ὅστις νὰ λάβῃ τὴν κεφαλὴν μου;». Οὐδεὶς ζωντανὸς ἦτο πλησίον του· δὲν ἦτο ἄλλο πάρεξ πτώματα Χριστιανῶν.

Ἐπὶ τέλους δέχεται καὶ αὐτὸς, ὕστατος πάντων, τὸν οὐράνιον ἐκεῖνον στέφανον, περὶ οὗ ὀλίγον πρότερον ἔλεγεν, ἐνθαρρύνων τοὺς συναγωνιστάς του· τρωθεὶς εἰς τὸν ὦμον πίπτει ἐπὶ τὸ τεῖχος τῆς ὀρθοδοξίας ἡμιθανής, κατὰ τὸ 49 τῆς ἡλικίας του, καὶ ἐκπνέει εὐσεβῆς τε καὶ φιλογενῆς καθ' ἅπερ ἐβίωσατο.

Ὁ τόπος, ὅπου παρέδωκε τὴν ψυχὴν εἰς Θεόν, ἀνήκει, φεῦ, εἰσέτι ἀνήκει τοῖς βαρβάροις· ἀλλ' ἡ ἀνδρεία καὶ ἡ μνήμη καὶ τὸ πνεῦμά του ἀνήκουσιν ἀναπαλλοτριώτως τῇ ἑλληνικῇ ἀναγεννήσει.

Ὡς δὲ ἡ φήμη διέδραμεν ὅτι ἡ βασιλις ἡχμαλωτίσθη (29 Μαΐου 1453) πλῆθος ἀναρίθμητον χριστιανῶν ὤρμησε διὰ προφύλαξιν εἰς τὸν ναὸν τῆς ἁγίας Σοφίας. Ἐν ἀκαρεὶ ὁ ὑπερμεγέθης ἐκεῖνος ναὸς ἐγένετο πλήρης. Ἄνω καὶ κάτω καὶ εἰς τὰ περιαύλια καὶ ἐπὶ τὰς στήλας καὶ εἰς τὸ θυσιαστήριον καὶ εἰς πάντα τόπον ἦτο ὄχλος ἀναρίθμητος· κλείσαντες τὰς θύρας, ὄλοι ἐμοφῶνως καὶ μετὰ βοῶν διακοπτομένων ἀπὸ ὀλολυγμοῦς καὶ θρήνου καὶ κραυγᾶς ἀπελπισίας ἐκέτευον σωτηρίαν παρὰ τοῦ Θεοῦ· ἀλλὰ μετ' ὀλίγον οἱ Τοῦρκοι

Η ΙΕΡΑ ΚΟΓΧΗ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΓΙΑΝ ΣΟΦΙΑΝ

ληλατοῦντες, πυρπολοῦντες, σφάζοντες, αἰχμαλωτίζοντες φθάνουσιν εἰς τὸν ναὸν καὶ εὐρόντες τὰς πύλας κεκλεισμένας ἐπιχειροῦσι νὰ ρίψωσιν αὐτὰς κάτω μετὰ πελέκεων.

Τίς δύναται νὰ περιγράψῃ τὴν τρομερὰν ἐκείνην σκηηνήν; Τίς τοὺς θρήνους, οἵτινες ἐγείρονται ἔσωθεν βροντωδέστεροι ἀνὰ ἕκαστον κτύπημα τοῦ στυγεροῦ πελέκεως ἐπὶ τὴν θύραν; Τίς τοὺς κλαυθμοὺς καὶ τὰς φωνὰς τῶν νηπίων καὶ τὰ μοιρολόγια τῶν μητέρων καὶ τοὺς ὄδυρμούς τῶν πατέρων καὶ τὰ δάκρυα τῶν συσσωρευθεισῶν Ἑλληνίδων παρθένων;

Αἰφνιδίως ἐγείρεται στιβαρὰ φωνή, σιγὴν εἰς τοὺς θρήνους ἐπιβάλλουσα — Ὅσοι πιστοί, λέγει, παύσατε τοὺς κλαυθμοὺς καὶ ἀκροάσθητε τῶν λόγων μου!

Ἦτον ἡ φωνὴ τοῦ Γενναδίου. Ὁρθίος ἐπὶ τοῦ ἄμβωνος, μὲ τὰς χεῖρας τεταμένας ἐπάνω μυρίων καὶ μυρίων κεφαλῶν, φέρων ἔτι τὸ ἔνδυμα τοῦ μεγάλου σχήματος, ἐφαίνετο ὁ διάδοχος τοῦ Κωνσταντίνου, ὁ περιβεβλημένος τοῦ πένθους τὴν μέλαιναν πορφύραν αὐτοκράτωρ τῆς συμφορᾶς.

Ἦσαν δὲ οἱ ὕστεροι φθόγγοι τοῦ Εὐαγγελίου, οἵτινες ἤχησιν εἰς τὸν ναὸν τῆς Σοφίας τοῦ Σωτήρος Χριστοῦ, τῇ 29 Μαΐου 1453.

Οἱ Τοῦρκοι ἐλθόντες ξιφήρεις ἐντὸς καὶ ἰδόντες τὸν μυριάριθμον λαόν, ἕκαστος ἔσχε τὸν ἴδιον αἰχμάλωτον. Ἐδεσμεῖτο δούλη μετὰ κυρία, δεσπότης μετὰ οἰκέτου, ἱερεὺς μετὰ λαϊκοῦ, ἀρχιμανδρίτης μετὰ θυρωροῦ, τρυφεροὶ νέοι μετὰ παρθένων, «παρθένους ἅς οὐχ ἑώρα ἦλιος, παρθένους ἅς ὁ γεννήσας μόνον ἔβλεπε». Προμήνυμα τῆς προσεχοῦς ἐν τῇ δουλείᾳ ἑλληνικῆς ἰσότητος.

Σπυρίδων Ζαμπέλιος.

Η ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΤΩΝ ΨΑΡΩΝ

Στῶν Ψαρῶν τὴν δλόμαυρη βράχη
 Περπατώντας ἢ δόξα μονάχη
 Μελετᾷ τὰ λαμπρὰ παλληκάρια
 Καὶ στὴν κόμη στεφάνι φορεῖ,
 Γινομένο ἀπὸ λίγα χορτάρια,
 Ποῦ εἶχαν μείνει στὴν ἔρημη γῆ.

Δ. Σολωμός.

Η ΕΝ ΠΛΑΤΑΙΑΙΣ ΜΑΧΗ

(ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΚΑΙ ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ)

Ἀπέναντι τοῦ Μαρδονίου καὶ τῶν τριακοσίων χιλιάδων Περσικοῦ στρατοῦ ἐστρατοπεδευμένου ἐν Βοιωτία συνεκεντρώθησαν περὶ τὰς 110 χιλιάδας Ἑλλήνων μαχητῶν. Ἐξ αὐτῶν 40 χιλιάδες ἦσαν Λακεδαιμόνιοι, ἔχοντες ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Πausανίαν ἐπιτροπεύοντα τὸν ἀνήλικον βασιλέα τῆς Σπάρτης Πλεισταρχον, υἱὸν τοῦ ἐν Θερμοπύλαις πεσόντος Λεωνίδου.

Ὀκτῶ δὲ χιλιάδες ἦσαν Ἀθηναῖοι ἔχοντες ἀρχηγὸν τὸν Ἀριστείδην· οἱ δὲ λοιποὶ ἦσαν ἐκ διαφόρων πόλεων τῆς Πελοποννήσου καὶ ἐξ Εὐβοίας, Αἰγίνης, Μεγάρων, Βοιωτίας, Κεφαλληνίας, Δευκάδος καὶ Ἀμβρακίας. Γενικὸς δὲ ἀρχηγὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ ἦτο ὁ Σπαρτιάτης Πausανίας.

Ἐνῶ δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι ἔλαβον τὴν δεξιὰν πτέρυγα, οἱ Τεγεᾶται καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐφιλονεῖκου περὶ τῆς ἀριστερᾶς, ἀλλ' ὁ ἔμφρων Ἀριστείδης, ὅστις τὴν Πατρίδα καὶ οὐχὶ τὰ πρωτεῖα ἠγάπα, εἰπὼν ὅτι «ἀδιαφορεῖ περὶ τῆς θέσεως, διότι «ἡ θέσις δὲν τιμᾷ τοὺς μαχομένους, ἀλλ' ἡ ἀνδρεία αὐτῶν» τιμᾷ τὴν θέσιν των, ὅποιαδῆποτε καὶ ἂν εἶναι», διέλυσε τὴν

Η ΔΟΞΑ ΕΙΣ ΤΑ ΨΑΡΑ
(Κατά την εικόνα του Νικολάου Γύζη)

φιλονεικίαν, ἐπρόλαβεν ἐμφυλίους σπαραγμούς καὶ ἐπὶ τέλους εἰς τοὺς Ἀθηναίους παρεχωρήθη ἢ ἀριστερὰ πτέρυξ.

Καὶ κατὰ πρῶτον ὁ Μαρδόνιος διέταξε τὸ ἵππικόν του ὑπὸ τὸν ἐπιφανέστατον στρατηγὸν Μασίστιον νὰ προσβάλη τοὺς Ἕλληνας· ἀλλ' οἱ Μεγαρεῖς ὠφελούμενοι ἐκ τῆς δυσβάτου θέσεως ἦν κατεῖχον καὶ λαβόντες ἐπικουρίαν παρὰ τοῦ Ἀριστείδου ἀπέκρουσαν γενναίως τὸ ἵππικὸν τῶν Περσῶν, ἐφόνευσαν τὸν γενναῖον Μασίστιον, περιέφεραν τὸν νεκρὸν του καθ' ὄλον τὸ Ἑλληνικὸν στρατόπεδον καὶ οὕτως οἱ μὲν Ἕλληνες ἐνεπλήσθησαν θάρρους, οἱ δὲ Πέρσαι ἀπελπισίας.

Μετὰ τὴν ἦτταν ταύτην τοῦ ἵππικοῦ τῶν Περσῶν, ἐπὶ δέκα ἡμέρας ἀνεβλήθη ἡ ὀριστικὴ μάχη, καὶ κατ' αὐτὰς μετέβαλαν θέσεις καὶ τὰ στρατόπεδα καὶ αἱ πτέρυγες αὐτῶν· κατὰ τὴν δεκάτην δὲ ἡμέραν ὁ βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας Ἀλέξανδρος, ὅστις, ἂν καὶ μετὰ τῶν Περσῶν, οὐχ ἦττον ὡς Ἕλληνα ἠγάπα τοὺς Ἕλληνας, εἰδοποιεῖ διὰ νυκτὸς τὸν Ἀριστείδην νὰ παρασκευασθοῦν, διότι ὁ Μαρδόνιος ἀπεφάσισε νὰ τοὺς προσβάλη τὴν ἐπιούσαν.

Κατὰ τὴν ἐπισυμβᾶσαν δὲ μάχην ἠνδραγάθησαν οἱ Λακεδαιμόνιοι, οἱ Τεγεᾶται, οἱ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ Πλαταιεῖς. Ὁ Μαρδόνιος ἵππεύων ἵππον λευκὸν ἐφρονεῦθη ὑπὸ τοῦ Σπαρτιάτου Ἀριμνήστου· ὁ Ἀρτάβαζος ἐπὶ κεφαλῆς 40 χιλιάδων Περσῶν, ἀντιπολιτευόμενος πάντοτε τὸν Μαρδόνιον, ἀντὶ νὰ βοηθήσῃ αὐτὸν ἀναχωρεῖ ὅπως ἐπανέλθῃ εἰς τὴν Ἀσίαν. Ἐπὶ τέλους οἱ Ἕλληνες κυριεύουν μετὰ πεισματώδη ἀντίστασιν τὸ ὠχυρωμένον στρατόπεδον τῶν Περσῶν. Οἱ δὲ Τεγεᾶται διαρπάζουν τὴν πλουσίαν σκηνὴν τοῦ Μαρδονίου, τοῦ ὁποίου ὁ ἀργυρόπους θρόνος καὶ τὸ ξίφος αὐτοῦ καὶ ὁ θώραξ τοῦ Μεσιστίου μετεκομίσθησαν εἰς τὴν Ἀκρόπολιν τῶν Ἀθηνῶν, ὅπου καὶ ἐφυλάττοντο. Τοσαύτη δὲ σφαγὴ ἐγένετο, ὥστε

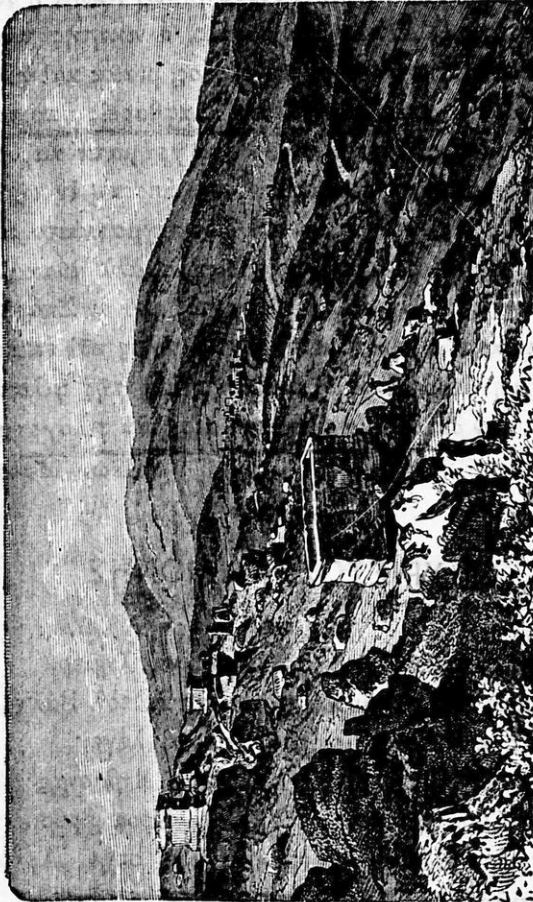
κατὰ τὸν ἱστορικὸν Ἡρόδοτον ἐκ τῶν τριακοσίων χιλιάδων τοῦ Μαρδονίου μόνον τρεῖς χιλιάδες διεσώθησαν καὶ αἱ τεσσαράκοντα χιλιάδες τοῦ Ἀρταβάζου. Ἐκ τῶν Ἑλλήνων δὲ ἔπεσαν, κατὰ τὸν Πλούταρχον, μόνον 1360, ἐξ ὧν καὶ ὁ Σπαρτιάτης Ἀριστόδημος, ὅστις, περιωθθεὶς ἐκ τῆς μάχης τῶν Θερμοπυλῶν, γενναίως ἀγωνισθεὶς ἔπεσεν ἐνδόξως εἰς τὰς Πλαταιάς.

Ἐνῷ δὲ ὁ Ξέρξης μετὰ τὴν μάχην τῶν Θερμοπυλῶν ἀπεκεφάλισε τὸν νεκρὸν τοῦ ἥρωος Λεωνίδου καὶ ἀνεσταύρωσεν αὐτόν, ὁ Πausanias εἰπὼν ὅτι τοιαῦται πράξεις εἶναι ἀξίαι βαρβάρων καὶ οὐχὶ Ἑλλήνων προσηγέχθη εὐλαβῶς πρὸς τὸν νεκρὸν τοῦ Μαρδονίου.

Τὰ λάφυρα ὑπῆρξαν πλουσιώτατα καὶ ποικίλα, μεταξὺ δ' αὐτῶν εὗρέθη καὶ ἡ σκηνὴ τοῦ Ξέρξου.

Τοῦ θησαυροῦ τὸ δέκατον ἀφιερώθη εἰς τὸν ἐν Δελφοῖς ναόν, ὅπου καὶ ἀνετέθη καὶ τρίπους χρυσοῦς ἐπὶ τρικεφάλου ὄψεως χαλκοῦ ἱστάμενος, ἐπὶ τῆς βάσεως δὲ ταύτης τοῦ τρίποδος ἐχαράχθησαν τὰ ὀνόματα τῶν πόλεων ὅσαι συνετέλεσαν εἰς τὴν κατατρόπωσιν τῶν βαρβάρων. Σημειωτέον δὲ ὅτι ὁ τρικέφαλος οὗτος ὄφιν μετενεχθεὶς ὑπὸ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου εἰς Κωνσταντινούπολιν διασφίζεται εἰσέτι εἰς τὸ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἵπποδρόμιον, ἀλλ' ἀκέφαλος, ἀποκοπίσεως τῆς μιᾶς τῶν κεφαλῶν του ὑπὸ τοῦ κατακτητοῦ Μωάμεθ τοῦ Β' καὶ ἀκολούθως καταστραφειῶν τῶν δύο ἄλλων.

Μετὰ τὴν λαμπρὰν ταύτην νίκην, ἣτις ἐξησφάλισε τὰ τρόπαια τοῦ Μαραθῶνος, τῶν Θερμοπυλῶν καὶ τῆς Σαλαμίνας, φιλονεικία πεισματώδης ἠγέρθη περὶ τοῦ ἀριστείου τῆς νίκης μεταξὺ Λακεδαιμονίων καὶ Ἀθηναίων. Ῥῆξις δὲ καὶ ἐμφύλιος πόλεμος βεβαίως ἤθελε προκύψει, ἐὰν ἡ φιλοπατρία, ἡ σύνεσις, ἡ μετριοφροσύνη, αἱ συμβουλαὶ καὶ προτρο-

ΤΑ ΕΡΕΪΠΙΑ ΤΩΝ ΠΛΑΤΑΙΩΝ

παί τοῦ Ἀριστείδου δὲν κατεπράυναν τὰ ἐξημμένα πάθη, ἀποδοθέντος τοῦ ἀριστείου εἰς τοὺς Πλαταιεῖς. Καὶ ἰδοὺ ἡ φιλοπρωτία ἐπαπειλοῦσα τὴν καταστροφὴν τῶν λαῶν, ἡ δὲ ἀρετὴ σφύζουσα αὐτούς! Ἄλλ' ὁ Πausanias, ὁ νικητὴς τῶν Πλαταιῶν, γενόμενος ὑπερόπτης, κενόδοξος, βίαιος καὶ φίλος τῆς περσικῆς διαίτης καὶ πολυτελείας, διαφθαρεῖς ὑπὸ τοῦ περσικοῦ πλοῦτου, ἠγάπησε δυστυχῶς τὰ χρήματα καὶ τὴν δόξαν περισσότερον τῆς πατρίδος του, τὴν ὁποῖαν ἐν τῇ αἰσχυρᾷ φιλοχρηματίᾳ καὶ κενοδοξίᾳ του διεπραγματεύετο κρυφίως νὰ προδώσῃ εἰς τὸν βασιλέα τῆς Περσίας, ἀλλ' ἀνακαλυφθεὶς ἠναγκάσθη ν' ἀποθάνῃ ἐξ αἰτίας ἐντὸς τοῦ ἐν Σπάρτῃ ναοῦ τῆς Χαλκιοίκου Ἀθηνᾶς. Αἰσχυρὸν τὸ τέλος καὶ ἐπικατάρατος ἡ μνήμη ὅσων ἀντὶ τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς φιλοπατρίας ἀσπάζονται τὴν δοξομανίαν καὶ τὴν αἰσχυρὰν φιλοχρηματίαν.

Δέων Μελάς.

Ο ΧΡΙΣΤΟΣ ΜΗΛΙΟΝΗΣ

Τρία πουλάκια κάθονταν στὴ βράχη, στὸ λημέρι.
 Τὸ νὰ τηράει τὸν Ἀλμυρό, τᾶλλο κατὰ τὸν Βάλτο,
 Τὸ Τρίτο, τὸ καλύτερο, μοιρολογεῖ καὶ λέγει·
 «Κύριε μου, τί νὰ γίνηκεν ὁ Χρῆστος ὁ Μηλιόνης;».
 Μηδὲ στὸ Βάλτο φάνηκε, μηδὲ στὴν Κρύα βρύσι.
 Μᾶς εἶπαν πέρα πέρασε κ' ἐμπήκε μέσ' στὴν Ἄρτα
 Κ' ἐπῆρε σκλάβο τὸν κατῆ, ἐπῆρε καὶ τς ἀγάδες.
 Κι ὁ μουσελίμης τᾶκουσε, βαριά τοῦ κακοφάνη.
 Τὸν Μαυρομάτην ἔκραξε καὶ τὸν Μουχτάρ Κλεισοῦρα·
 — Ἐσεῖς, ἂν θέλετε ψωμί, ἂν θέλετε πρωτᾶτα,
 Τὸν Χρῆστον νὰ σκοτώσετε, τὸν καπετὰν Μηλιόνη.

Παρασκευὴ ξημέρωνε — ποτὲ νὰ μ' εἶχε φέξει —
 Κι ὁ Σουλεϊμάνης στάλθηκε νὰ πάγη νὰ τὸν εὔρη.
 Στὸν Ἄρμυρὸ τὸν ἔφτασε κι ὡς φίλοι φιληθῆκαν·
 Ὀλονυχτὶς ἐπίνανε ὄσο νὰ ξημερώσῃ,
 Κι ὄσο νὰ φέξῃ ἡ αὐγὴ, πέρασαν στὰ λημέρια,
 Κι ὁ Σουλεϊμάνης φώναξε τοῦ καπετὰν Μηλιόνη·
 «Χρῖστο, σὲ θέλει ὁ βασιλιάς, σὲ θέλουν κ' οἱ ἀγαδες».
 «Ὅσο ν' ὁ Χρῖστος ζωντανός, Τοῦρκο δὲν προσκυνάει».
 Μὲ τὸ τουφέκι τρέξανε ὁ ἕνας νὰ φάῃ τὸν ἄλλο.
 Φωτιὰ ἐδῶσαν στὴ φωτιὰ, πέφτουν κ' οἱ δυὸ στὸν τόπο.

ΑΛΗΣ ΤΕΠΕΛΕΝΛΗΣ

Πρὸ χρόνου πολλοῦ ἔκρυπτεν ὁ Ἄλῃς ἐν τῇ θυελλώδει δια-
 νοίᾳ του τὴν ἰδέαν τῆς ἀνεξαρτησίας του, ἐργαζόμενος δὲ ἀκα-
 ταπαύστως ὑπὲρ τῆς πραγματοποιήσεως αὐτῆς προσεπάθει διὰ
 παντὸς τρόπου νὰ ἄρῃ ἐκ τοῦ μέσου πᾶν πρόσκομμα δυνά-
 μενον νὰ βραδύνη ἢ νὰ παρεμποδίσῃ τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ μυ-
 στικοῦ πόθου, ὅστις κατέτρωγε τὰ σπλάγχνα του. Ἦθελε του-
 τέστι νὰ ἐκμηδενίσῃ πᾶσαν ἐσωτερικὴν ἀντίδρασιν καὶ νὰ
 ἐνσπείρῃ κύκλω τοῦ ἡγεμονικοῦ θρόνου του τοιοῦτον τρόπον
 ὥστε καθ' ἣν ἡμέραν ἐμελλε νὰ ἐκραγῇ τὸ κυοφορούμενον
 τόλμημα νὰ μὴ ὑπάρχῃ τίποτε ἱκανὸν ν' ἀποτρέψῃ τὴν προ-
 σοχὴν του ἀπὸ τοῦ φωτεινοῦ σημείου ἐφ' οὗ εἶχον προση-
 λωθῆ ἅπαντες οἱ διαλογισμοὶ του, τίποτε ἱκανὸν νὰ διαταράξῃ
 τὴν νεκρικὴν γαλήνην τοῦ ἀπεράντου κοιμητηρίου του.

Ἔνα μετὰ τὸν ἄλλον εἶχε καταστρέφει ὄλους τοὺς ἰσχυ-

... Κ. Φωκιάδης, Αθήνα.

ΑΔΗ-ΠΑΣΑΣ

ροὺς συγγενεῖς του καὶ ἔλαβε τὴν ἐπιτηδειότητα, διαπράττων τὰ στυγερώτερα κακουργήματα, νὰ παρίσταται εἰς τὰ ὄμματα τοῦ Κυρίου του καὶ τῆς κοινωνίας ὡς ἀμείλικτος ἐξολοθρευτὴς τῶν κακούργων καὶ ὡς ἄγρυπνος φρουρὸς τῆς δημοσίας τάξεως.

Ἐπὶ δεκαπέντε περίπου ἔτη μετ' ἀκατανοήτου ἐπιμονῆς ἐβασάνισε τὸ Σουλι, μέχρις οὗ κατώρθωσεν ἐκ θεμελίων νὰ τὸ ἀνασκάψῃ. Ἡ δὲ μανία ἣτις τὸν κατελάμβανεν δσάκις ἐβλεπεν ἐπανερχόμενον τὸν στρατὸν του ἐκ τῶν ἀλλεπαλλήλων ἐπιδρομῶν ἠττημένον, αἱματόφυρτον, προήρχετο ὄχι μόνον ἐκ τοῦ ὅτι ἐταπεινοῦτο ἐνώπιον ὀλίγων, καθὼς ἔλεγε, ζωοκλεπτῶν, ἀλλὰ διότι ἐφοβεῖτο μὴ ὁ ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἔρωσ τῶν ἀθλητῶν ἐκείνων μεταδοθῆ εἰς ἄλλους ὁμοφύλους πολεμικοὺς λαοὺς καὶ οὕτω δαπανήσῃ τοὺς ὠραιότερους χρόνους τῆς ζωῆς του ἐν μέσῳ μικρῶν ἐγχωρίων ἀγώνων, οἵτινες ἠϋξάνον μὲν τὴν δόξαν τῶν ἐχθρῶν του, δὲν προσέθετον ὅμως τίποτε εἰς τὸν πλοῦτον καὶ τὴν δύναμίν του.

Ὁρμώμενος ἐκ τῆς ιδέας ταύτης δὲν ἀπέκαμε πολεμῶν ἐπὶ πέντε ἔτη εἰς τὴν Νίβιτζαν, τὸν Ἅγιον Βασίλειον, τὸ Λούκοβον, τὸ Λυκοῦρσι, ὄλην τὴν χριστιανικὴν Χιμάραν, διότι ὁ ἀκαταδάμαστός δπλαρχηγὸς αὐτῆς Κίτσος Δούλης δὲν ἔσπεργε, περιφρονῶν τὰ δῶρα καὶ τὰς ὑποσχέσεις του, νὰ θυσιάσῃ τὴν ἐλευθερίαν τῆς πατρίδος του καὶ νὰ τεθῆ ὑπὸ τὸν ζυγὸν του. Οὐδ' ἀνεπαύθη ἐντελῶς παρ' ὅτε ὁ Ἰουσοῦφ Ἀράπης ἐπανῆλθεν ἐκαίθεν ἄγων ἐν θριάμβῳ τὸν στολίσκον του ἐν τῷ λιμένι τῆς Πρεβέζης, εἶδεχθῶς κεκοσμημένον διὰ τῶν κεφαλῶν τῶν γενναίων τέκνων τῆς Ἡπείρου. Οἱ δὲ κατέχοντες τότε τὴν Κέρκυραν αὐτοκρατορικοὶ Γάλλοι ἐγένοντο συνένοχοι τῆς πειρατείας ἐκείνης, διότι διατελοῦντες ἐν γνώσει τῆς τεκταινομένης προδοσίας οὐ μόνον ἐπέτρεψαν

τὴν διάβασιν τῶν πλοίων τοῦ Ἄλῃ διὰ τῶν ὑδάτων τοῦ Ἴονίου πελάγους, ἀλλ' ἔμειναν καὶ θεαταὶ ἀπαθείς τῆς τελεσθείσης κρεουργίας.

Εἶχεν ἐκπληρώσει τὴν τρομερὰν ἐκδίκησιν ἣν εἶχε πρὸ χρόνων ὁμόσει ἐπὶ τοῦ πτώματος τῆς μητρός του καὶ ἔσφαξεν ἀνηλεῶς τὸ Γαρδίκι καὶ ἐπότισε διὰ τοῦ αἵματός του τὸν τάφον τῆς μιαρᾶς Χάμκως. Δὲν ἐσεβάσθη δὲ οὔτε τὰ ἔμβρυα ἐν ταῖς κοιλίαις τῶν μητέρων, φοβούμενος μὴ ἐκ τοῦ σπόρου ἐκείνου φυτρώσῃ ποτὲ ἄσπλαγχνός τις ἐκδικητῆς τοιοῦτου κακουργήματος.

Ἐξεπόρθησε τὸ Χόρμοδο καὶ τοὺς κατοίκους αὐτοῦ ἐξολόθρευσε, διότι παλαιὰ φίλια συνέδεεν αὐτὸ μὲ τὸ Γαρδίκι, τὴν δὲ χώραν, ἔνθα ἠγεῖρετο ἡ ἥρωϊκὴ πολίχνη, ἔσχισε διὰ τοῦ ἀρότρου καὶ ἔσπειρεν ἐπ' αὐτῆς στάκτην καὶ ἄλας, ὡς ἂν διὰ τῶν συμβόλων αὐτῶν τῆς στείρωσεως ἤθελε νὰ προκηρύξῃ ὅτι ἡ αὐτὴ ἐπεφυλάττετο μοῖρα εἰς ὄσους δὲν ὑπετάσσοντο εἰς τὰ θελήματά του.

Ἡ χριστιανικὴ, ἡ φιλάνθρωπος Βρεττανία, διαπράττουσα ἔγκλημα πρωτάκουστον εἶχε πωλήσει εἰς αὐτὸν ἀντὶ πεντακοσίων χιλιάδων ἰσπανικῶν διστήλων τὴν πολύκλαυστον Πράγαν, καὶ οὕτως ὑπεχρέωσε τοὺς κατοίκους τοῦ μικροῦ ἐκείνου παραδεισοῦ νὰ παραιτήσωσι διὰ παντός τὰ πάτρια χῶματα, φέροντες μεθ' ἑαυτῶν καὶ τὰ ὄστα τῶν προγόνων, κατέστησε δὲ τὸν Ἄλῃν κύριον τοῦ μόνου ὀρμητηρίου, ὅθεν ἐπιτιθέμενοι ἐδύναντο οἱ Σουλιῶται νὰ ἀνακτήσωσι τοὺς προσφιλεῖς βράχους των.

Ἀπέμενεν ἡ Λευκὰς τελευταῖον καταφύγιον τῶν ἀδιאלάκτων ἐχθρῶν του, ἀλλ' ἡ Λευκὰς ὑπὸ τὴν στρέβλην τοῦ Μαιτλάνδου δὲν ἦτο πλέον ἡ Λευκὰς τοῦ Καποδιστρίου. Καταβληθείσης τῆς ἐξεγέρσεως τῶν χωρικῶν τῆς (1819), ἐστέ-

ναζεν ὑπὸ τὴν μάστιγα τῶν προστατῶν τῆς Ἑπτανήσου καὶ ἔντρομος ἐθεώρει τὰ λείψανα τῶν ἀπαγχονιζομένων τέκνων τῆς σειόμενα ὑπὸ τῶν ἀνέμων ἐντὸς τῶν σιδηρῶν κλωθῶν των.

Ὁ πνιγμὸς τῆς Εὐφροσύνης, τοῦ Βλαχάβα καὶ τοῦ παπᾶ Δημήτρη τὰ ἀπερίγραπτα βάσανα, ἡ σφυρηλάτησις τοῦ Κατσαντώνη καὶ τοῦ Γιώργου Χασιώτη, τὰ διὰ τοῦ Ἰταλοῦ ἱατροῦ του Τοζόνη λάθρα ἐν ταῖς ὑπόπτοις οἰκογενεαῖς εἰσαγόμενα θανατηφόρα δηλητήρια, ὁ διὰ χειρὸς τοῦ Γώγου Μπακόλα τελεσθεῖς ἐν Ἄρτῃ φόνος τοῦ Κίτζου Μπότζαρη, τοῦ Μαυρομμάτη ἐν Λευκάδι, ἡ ἐν αὐτῇ τῇ Κωνσταντινουπόλει καὶ ὑπὸ τὰ ὄμματα τοῦ Σουλτάνου ἐπιχειρηθεῖσα καὶ ἀποτυχοῦσα δολοφονία τοῦ Πασόμπεη, τὰ ποταπὰ συγχαρητήρια τοῦ Μεγάλου Ναπολέοντος καὶ τὸ ἐν ὀνόματι τοῦ παντοδυνάμου πολεμιστοῦ προσενεχθὲν εἰς αὐτὸν πολύτιμον πυροβόλον, τοῦ Νέλσωνος αἱ κολακεῖαι, πάντα ταῦτα κατέστησαν αὐτὸν οὐ μόνον φοβερὸν τοῖς πᾶσιν, ἀλλὰ συνέτεινον νὰ ἐμφυτεύσωσιν εἰς τὴν καρδίαν του τὴν πεποίθησιν ὅτι ἀνωτέρα τις δύναμις καθωδήγει τὰ διαβήματά του καὶ ὅτι, γενόμενος ἤδη ἀκαταγώνιστος, ἀκινδύνως ἐδύνατο νὰ ἐπιδιώξῃ τὴν πραγματοποίησιν τῶν ἀκατορθοτέρων φαντασιοκοπημάτων τῆς ἀχαλινώτου φιλοδοξίας του.

Ἦγε τότε ὁ Ἄλῆς τὸ ὀγδοηκοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας του, μολονότι δὲ ὁ σιδηροῦς ὄργανισμὸς του δὲν ἐλύγιζεν ἀκόμη ὑπὸ τὸ βαρὺ φορτίον τοῦ χρόνου, οὐχ ἤττον ἠσθάνετό που καὶ που συμπτώματα προαγγέλλοντα τὸ προσεχὲς τέλος τοῦ βίου του. Ὅτε κεκμηκῶς, ἀπηυδαρημένος ἔρριπτε τὴν πολιὰν κεφαλὴν ἐπὶ τῶν γονάτων τῆς Βασιλικῆς, ἐπαιτῶν τὰς θωπείας καὶ τὴν ἀγάπην τῆς, ἣ ἐπιζητῶν ἐπὶ τοῦ τρυφεροῦ ἐκείνου ἀναπαυτηρίου ὀλίγην ἄνεσιν, εὐθὺς ἐβυθίζετο εἰς ὕπνον βαρύν, ὡς ἂν ὑπὸ μανδραγόρα, χωρὶς νὰ φλογίζῃ πλέον τὰ νεῦρα καὶ τὸ

αϊμά του ή νεότης και τὰ κάλλη τῆς Ἑλληνίδος συζύγου του ἐνῶ δ' ἄλλοτε προσέτρεχεν εἰς τὰ δραστηκώτερα ναρκωτικά φάρμακα, ὅπως ὑπερνικήσῃ τὴν αὐπνίαν ὑφ' ἧς κατετρώχετο ἐν τῇ νεότητί του, ἔπαλλε τώρα βραδέως ἐξηντλημένη ἐκ τῶν πελυετῶν ἀγώνων ἢ τοῦ μίσους ἢ τῆς ἀκορέστου φιλοδοξίας, διότι ποτὲ τὸ θηρίον ἐκεῖνο δὲν ἀνεπαύθη ἐπὶ μιᾶς ἀγαθῆς πράξεως, ἐπὶ μιᾶς γενναίας ἐμπνεύσεως, ποτέ... ποτέ...

Ἄριστ. Βαλαωρίτης.

ΕΛΛΑΣ

Χώρα μεγαλοφυΐας... εἰς τοὺς κόλπους σου τὸ πάλαι,
 ὦ πατρίς μου, αἱ ἰδέαι ἀνεβλάστανον μεγάλαι,
 Καὶ τυραννοκτόνον ξίφος κρύπτοντες εἰς τὰς μυραΐνας
 Οἱ Ἀρμόδιοι ἀνῶρθουν ἰσονόμους τὰς Ἀθήνας.
 Ἄλλοτε θεοὶ ἐπάτουσαν τὰ ἐδάφη σου καὶ θείαν
 Ἔως σήμερον ἡ γῆ σου ἀναδίδει εὐωδίαν,
 Καὶ ἡ αὖρα τοῦ ζεφύρου
 Ψιθυρίζει τὴν ἀρχαίαν μελωδίαν τοῦ Ὀμήρου.

Δύο ἔφερε μοχθοῦσα γίγαντας τῆς γῆς ἡ σφαῖρα,
 Καὶ τῶν δύο οἱ αἰῶνες σὲ κηρύττουσι μητέρα.
 Στρατηλάτης τῶν Ἑλλήνων ἐκδικῶν τὸν Μαραθῶνα
 Ὁ Ἀλέξανδρος εἰσῆλθε νικητῆς εἰς Βαβυλῶνα.
 Διετῆρει αἵματός σου εἰς τὰς φλέβας του βράνιδα
 Ὁ Κορσικανὸς ὁ ἔχων τὸν Ταύγετον πατρίδα (1)

(1) Ὁ Μέγας Ναπολέων, τοῦ ὁποῦλου ἡ οἰκογένεια, κατὰ τινα

Καὶ εἰς μίαν μόνην ὥραν

Τὴν γῆν παίξας, τὴν γῆν χάσας εἰς τοῦ Βατερλώ τὴν χώραν.

Ἄλλ' ὁ πρῶτος ἀγαπῶν σε καὶ τὴν δόξαν τῶν Ἑλλήνων

Πέραν τοῦ Ἰνδοῦ καὶ Γάγγου, μέχρι τροπικοῦ, ἐκτείνων

Ἀπεβίωσε μονάρχης, καὶ ὡς τοῦ πολέμου λείαν

Μίαν ἔδωκεν εἰς πάντα στρατηγόν του βασιλείαν.

Ὁ δὲ δεύτερος μισῶν σε, καὶ τὸν ἄδοξον Σουλτάνον

Ἐπιστήθιον του φίλον ἀντὶ σοῦ παραλαμβάνων,

Δέσμιος εἰς νῆσον ξένην,

Δέσμιος εἰς τὴν Ἁγίαν ἐτελεύτησεν Ἑλένην.

Α. Σούτσος.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΔΙΑΚΟΣ

Ὁ Ἀθανάσιος, ὅστις Διακός φέρεται διὰ στόματος, γεννηθεὶς εἰς Ἀρτοτίνην, κωμέπολιν τῆς Δωρίδος, ἔμεινεν ἐξ ἀπαλῶν ἐνύχων ὀρφανὸς πατρὸς ἢ μητῆρ αὐτοῦ, καὶ τῶν πρὸς τὸ ζῆν στερουμένη, τὸν ἀφιέρωσε δωδεκαετὲς μεράκιον εἰς τὴν πλησίον μονὴν τοῦ Ἰωάννου Προδρόμου, ὅπου μετὰ τρεῖς ἐνιαυτοὺς ἐχειροτονήθη διάκονος. Ἀλλὰ καθὼς ὁ υἱὸς τοῦ Πηλέως ὑπὸ τὴν γυναικίαν στολήν, καὶ αὐτὸς ὑπὸ τὸ μοναχικὸν σχῆμα ἔκρυπτε καρδίαν ὀργῶσαν πρὸς τὴν ἀπὸ τῶν πολέμων δόξαν. Διὰ τοῦτο δράξας μετ' ὀλίγον τὰ ὄπλα συνετάχθη μετὰ τοῦ Καλογέρου Τσαμή, διακριθέντος ἄλλοτε ὑπὸ τὸν μέγαν Ἀνδρουτσον, καὶ ἀπ' ἐκείνου μετέβη πρὸς τὸν Σκαλτσοδῆμον, μετὰ τοῦ ὀποίου συνῆρξε καθ' ὅλην τὴν

θρῦλον, τὸν ὀπίσθιον κατὰ ποιητικὴν ἄδειαν ἐπωφελεῖται ὁ ποιητής, κατήγετο ἐκ Λακωνίας.

Ο ΔΙΑΚΟΣ ΟΔΗΓΩΝ ΤΟΥΣ ΔΕΡΒΕΝΟΧΩΡΙΤΑΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΜΑΧΗΝ

Λοκρίδα ἐπὶ πενταετίαν ἀπονέμων πάντοτε εἰς τὸν πρεσβύτην ἀρματωλὸν τὰ πρωτεῖα ὡς φύσει μετριόφρων καὶ πειθήμιος.

Ὅτε δὲ τὸ πρῶτον τῆς ἐλευθερίας σάλπισμα ἤχησεν ἀπὸ Ἰστρου μέχρις Εὐρώτα, ὁ Διάκος πρῶτος τὴν 28 Μαρτίου 1821 ὕψωσεν εἰς Λοκρίδα τὴν σημαίαν τῆς ἀνταρσίας καὶ ταχὺς ἐξεστράτευσεν κατὰ τῶν ἐν Λεβαδείᾳ Ὀθωμανῶν, συκρατούντων ἔτι καὶ τοὺς ἐκεῖ Ἑλληνας ἀκινήτους δι' ἀπουσίαν τοῦ Ὀδυσσεύς Ἀνδρούτσου· κατέστρεφεν αὐτοὺς, παρέλαβε τὴν ἄκραν τῆς πόλεως, ἀπέστειλε δύο μοίρας ὀπλοφόρων εἰς Θήβας καὶ εἰς Ἀταλάντην, ἀπεδίωξε καὶ τοὺς ἐκεῖ Ὀθωμανοὺς καὶ εἰς ὀκτὼ ἡμέρας ἀνεστάτωσεν ἅπασαν τὴν Ἀνατολικὴν Ἑλλάδα.

Μαθὼν ταῦτα ὁ ἀρχιστράτηγος τῆς Τουρκίας Μεχμέτης Χουραΐτης ἔπεμψε κατ' αὐτοῦ ὀκτακισχιλίους πεζοὺς καὶ ὀκτακοσίους ἵππους ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Ὁμέρ Βρυῶνου καὶ τοῦ Κιοσὲ Μεχμέτου, οἵτινες κατήρχοντο ἤδη ἀπὸ τῆς Θεσσαλίας καὶ προσεβίαζον τὰς στενὰς παρόδους. Ὁ Διάκος μετὰ τοῦ Ἰωάννου Δουσβουνιώτου, τοῦ γέροντος Πανουργιά καὶ Μητροῦ Κοντογιάννου συλλέξας περὶ τοὺς τετρακισχιλίους Ἑλληνας ἔτρεξε πρὸς φύλαξιν τῶν Θερμοπυλῶν· καὶ αὐτὸς μὲν μετὰ πεντακοσίων κατέλαβε τὴν ἐπὶ τοῦ Σπερχειοῦ γέφυραν καὶ τὰς ἀντιπέραν ὄχθας τοῦ ποταμοῦ ἔχων τὸ ἄβατον ἔλος εἰς τὰ δεξιὰ, εἰς δὲ τὰριστερὰ ἔθεσε τοὺς τρεῖς συναρχηγοὺς μετὰ τῆς λοιπῆς στρατιᾶς.

Τὴν αὐγὴν τῆς 14 Ἀπριλίου ἐφάνησαν προβαίνοντες οἱ ἐχθροὶ μετ' ὀλίγον ἐστάθησαν· ἀφοῦ δὲ μετὰ κατανύξεως ἠκροάσθησαν τὴν πρὸς τὸν Μωάμεθ δοξολογίαν τῶν Δερβισῶν, ἐκινήθησαν πάλιν συναλαλάζοντες καὶ ὁ μὲν Βρυῶνης μετὰ τοῦ πεζικοῦ ὤρμησε κατὰ τοῦ Διάκου, ὁ δὲ Μεχμέτης

μετὰ τοῦ ἵππικοῦ κατὰ τοῦ Δυσβουινιώτου, Πανουργιᾶ καὶ Κοντογιάννου. Μετὰ κρατερὰν μιᾶς ὥρας συμπλοκὴν ὁ Διακὸς ἔτρεψε τὰς πολυαριθμούς τοῦ Βρυώνου φάλαγγας, αἰτινες ἔμειναν εἰς τὴν πεδιάδα ἔντρομοι. Ἄλλ' εἰς τὴν ἔφοδον τοῦ Μεχμέτου ἔστρεψαν ἤδη τὰ νῶτα οἱ ἐξ εὐωνύμων τοῦ Διακὸς τεταγμένοι. Θαρρήσας τότε ὁ Βρυώνης ἐπανήλθε ραγδαίωτερος. Ταῦτα ἰδόντες οἱ περὶ τὸν Διακὸν ἀπεχώρουν καὶ παρεκίνουν τὸν στρατηγὸν ν' ἀποχωρήσῃ καὶ αὐτὸς πρὶν κυκλωθῆ πανταχόθεν, καὶ ὁ Διακὸς ἔκραζε· «Μὴ φεύγωμεν, Ἕλληνες! . . . Βλέπουσιν ἡμᾶς ἐκεῖθεν οἱ τριακόσιοι τῆς Σπάρτης, καὶ μὴ καταισχύνωμεν ἐκείνους! . . .». Ἄλλ' εἰς μάτην· μόνοι ὁ ἐπίσκοπος Ἀμφίσσης Ἡσαΐας, ὁ ἀξιὸς τούτου ἀδελφὸς Παπᾶ Ἰωάννης καὶ τεσσαράκοντα πέντε παλαιοστρατιῶται μένουσι περὶ τὸν Διακὸν· ἵππεις καὶ πεζοὶ συρρέουσιν ἐξ ἑκατέρων τῶν μερῶν ἀμιλλώμενοι τίς ν' ἀποκόψῃ πρῶτος τὴν κεφαλὴν τοῦ ἀποστάτου· βλέπει αὐτὸς τὸν ἀδελφόν του πίπτοντα νεκρόν, ἀλλὰ θέτει τὸ πτώμα τοῦ ἀδελφοῦ ὡς προμαχῶνα καὶ πολεμεῖ· βλέπει τὸν δεξιόν του βραχίονα ἐκ μολυβδοβόλου συντετριμμένον, ἀλλ' ἐκκενώνει διὰ τοῦ ἄλλου δύο πυροβόλα καὶ προστατεύει τὴν ζωὴν τῶν ἱερωμένων δύο ἀδελφῶν καὶ τριῶν τεσσάρων ἄλλων τελευταίων συναγωνιστῶν του· ζητεῖ τὸν θάνατον παρ' αὐτῶν, ἀλλ' αὐτοὶ νομίζουσι τὴν πρᾶξιν ἀνόσιον καὶ τὸν δέχονται παρὰ τοῦ ἐχθροῦ ὑπὸ μυρίων τότε κυκλωθεὶς συλλαμβάνεται ζῶν ὁ ἥρωας.

Αἰχμάλωτος καὶ τραυματίας μετεφέρθη πάραυτα πρὸς τὸν Ὁμῆρ Βρυώνην, ὅστις ἠρώτησεν αὐτόν· «Σὺ ὁ Διακὸς εἶσαι;».

— «Ἐγὼ αὐτός. Δός μου τὸν θάνατον, ὅστις με ἀπίστησεν». Οἱ βάρβαροι τὸν ἔδωκαν ὀδυνηρότατον.

Τὸν ὠβέλισαν αἱ τίγρεις εἰς ἐλάτινον σουβλίον
Καὶ εἰς τὴν πυρὰν ἐψήθη ζωντανὸς ὡς τὸ ἀρνίον·

Ἐρρευσαν οἱ ὀφθαλμοὶ του οἱ αἱματωθέντες πρῶτοι
 Καὶ τὸ δέρμα του πλησίον τῆς πυρκαϊᾶς ἐκρότει.
 Ἐπριζότριζαν αἱ σάρκες, ἐπριζότριζε τὸ σῶμα,
 Πλὴν δὲν ἄφησε καμμίαν οἰμωγὴν αὐτοῦ τὸ στόμα (1).

Ὁ ἀνασκολοπισθεὶς μάρτυς τῆς ἐλευθερίας ἐτελεύτησεν
 εἰς τὴν Λαμίαν τὸ τριακοστὸν τρίτον ἔτος τῆς ζωῆς του,
 καθ' ἣν ἡλικίαν ἐτελεύτησεν εἰς Ἱεροσόλυμα ὁ σταυρωθεὶς
 μάρτυς τῆς Ἀληθείας.

Εὐσωμος, εὐπρόσωπος, ἔχων μικρὸν τὸ γένειον, σοβα-
 ρὰν τὴν βλέψιν, ἀνδρικὸν τὸ βᾶδισμα, ὠμοίαζε τὸν παρὰ
 τοῦ Γάλλου Δαυῖδ (2) ἐξεικονισθέντα Λεωνίδαν.

Ἄλ. Σούτσος

ΟΙ ΝΕΚΡΟΙ ΤΟΥ ΦΑΛΗΡΟΥ

Γεμάτος ἀπὸ ὄνειρα γλυκὰ καὶ περασμένα,
 Τὸν Φαληρέα διάβαινα μὲ μάτια δακρυσμένα.
 Καὶ στὴ νεκρὴ καὶ ἤσυχη ἐκείνη πεδιάδα
 Ἀναστημένῃ, ἔβλεπα καὶ πάλι τὴν Ἑλλάδα.
 Τὴν ἔβλεπα στὸ χέρι της ἐκράταγε μηλιόνι,
 Ζωσμένη δαμασκί σπαθί καὶ φουστανέλλα χιόνι.
 Κλέπτου τσαπράζια βρόνταγαν στὰ στήθια τὰ δροσᾶτα
 Καὶ στὸ φιλό της τὸ κορμὶ ἀνέμιζε φλοκάτα.
 Ἄ, νὰ τὴν βλέπατε καὶ σεῖς καθὼς ἐγὼ τὴν εἶδα,
 Τῇ νόχτα κείνη, ὄλη φῶς καὶ λάμψη τὴν πατρίδα.

(1) Στίχοι Παναγιώτου Σούτσου.

(2) Διάσημος Γάλλος γλύπτης.

Ο ΚΑΡΑΪΣΚΑΚΗΣ
ΚΑΤΑΣΤΡΕΦΩΝ ΤΟΣ ΤΟΥΡΚΟΥΣ ΠΑΡΑ ΤΗΝ ΑΡΑΧΩΒΑΝ

Νὰ βλέπατε τί ἐμορφιά ἡ μάννα μας τὴν ἔχει !
 Σ' ὄλη τὴ γῆ, ποῦ θάλασσα καὶ κῦμα περιβρέχει.
 Ποιὸ ἄλλο γένος, ποιὸς λαὸς καὶ ποιὰ φυλὴ μεγάλη
 Ἔχουε μάννα σὰν κ' ἐμᾶς, μὲ τέτοια ἅγια κάλλη ;
 Ἄς χύνουν τὸ φαρμάκι τους τὰ φίδι' ἀπὸ τὴ Δύση·
 Ἄς λὲν ὅ τι κι ἂν θέλουμε στὴ Λόνδρα, στὸ Παρίσι.
 Ὁ τι κι ἂν λένε, ἡ Ἑλλάς θὰ εἶναι πάντα πρώτη,
 Ἡ μὲ τὸ φῶς ἐλεύθερη ἢ σκλάβα μὲ τὰ σκότη,
 Καὶ θὰ τὴν προσκυνήσουνε μιὰ μέρα καθὼς πρῶτα·
 Πάλι θὰ γίνουν βάρβαροι καὶ θὰ τοὺς δώση φῶτα.
 Μεσάνυκτα σημάδευαν τάστερια στὸν αἰθέρα
 Καὶ τὸ ὄρνιθι· ἔκραζε εἰς τὰ χωράφια πέρα,
 Ὅποταν ἄσπρο φάνηκε μέσ' στὰ πελάγη σχῆμα·
 Ψηλὸ σὰν λεύκα φάντασμα ἐχώριζε τὸ κῦμα·
 Ἄργα, ἄργα ἐδιάβαινε μὲ βῆμα λυπημένο
 Κ' ἐφαίνονταν ἀπὸ μακρὸ ταξίδι κουρασμένο.
 Κρατοῦσε λύρα, στὴν κορφή δάφνη παληὰ φοροῦσε,
 Σὰν κοινωνιὰ τὸ αἷμά του ἀπὸ πληγὴ πηδοῦσε,
 Κ' ἡ θάλασσα κοκκίνιζε... Φύσα, βοριά μου, φύσα.
 Τὸ αἶμα σπρῶξε, φέρε το στὴν Ἀουστρία ἴσα,
 Καὶ χύσου, κῦμα κόκκινο, καὶ πνίξε μοναχό σου,
 Τὸ γῦπα π' ἄφησε ὁ αἰτὸς μονόφτερο τοῦ Πρώσου.
 Τὸ φάντασμα παραίτησε τὸ ματωμένο κῦμα
 Κ' ἦλθε θλιμμένο κι ἄφωνο στοῦ στρατηγοῦ τὸ μνημα..
 Τὸ εἶδε, ἀναστέναξε, τὸ ξαναεἶδε πάλι,
 Ἐκύτταζε τὰ κόκκαλα, τὸν κάμπο, τὰ κρογιαλί·
 Κ' ἐθόλωσε τὰ μάτια του τὰ θάνατα τὸ δάκρυ.
 Ἡ κεφαλὴ του ἔγυρε σὲ μιὰ τοῦ τάφου ἄκρη,
 Κ' ἐσήκωσε τὴ λύρα του... τὴν ἴδια λύρα κείνη
 Ποῦ τὴν Τουρκιὰ νὰ κοιμηθῆ ἀκόμη δὲν ἀφίνει.

Ἐνατριχιάσαν οἱ χορδῆς γλυκὰ στὰ δάκτυλά του
 Κ' ἐπάνω τους ἐχύθηκε ἡ φλογερὴ καρδιά του,
 Σὰν στὸ μπαροῦτι ἡ φωτιά, σὰν ὁ βριαὺς στὸ κῦμα,
 Κι ἀκούσθηκε πολεμικὸ κιθάρισμα στὸ μνήμα.
 Τί μελωδία, τί σκοπὸς ποῦ ἦτανε· θαρροῦσα
 Ὅτι τουφέκι ἄνοιξε καὶ πόλεμο γροικοῦσα.
 Σὺ ἦσουν, Ῥήγα· γύρευες τοῦ Μάρτη τὰ λιοντάρια,
 Κι ἀντιλαλοῦσαν οἱ χορδῆς «ὡς πότε, παλληκάρια».
 Μόλις ἠκούσθη ὁ σκοπὸς κ' ἡ βροντερὴ φωνή του,
 Ὁ Καραϊσκος ξύπνησε καὶ εὐρέθηκ' ἀντικρὺ του,
 Χλωμὸς μὲ ξέπλεγα μαλλιά, μὲ μάτια φλογισμένα,
 Μ' ἐπανωφόρι κόκκινο, μὲ στήθια δασωμένα.
 Κι ἀνοίχθηκε ἡ μαύρη γῆ σὰν ἓνας μόνος λάκκος,
 Κ' ἐβγήκε τὸ Ἀρχοντόπουλο, ὁ Βεΐκος, ὁ Δράκος·
 Ὁ Τούσας ἐπετάχθηκε μαζί μὲ τὸν Τζαβέλλα
 Καὶ ἄσπρισε ἀπὸ νεκρῆ ὁ κάμπος φουστανέλλα !
 Ὅσοι ἐδάσταξαν σπαθὶ κ' ἐρρίξανε τουφέκι
 Ἀπ' τὸν καιρὸ π' ἀκούσθηκε στὴν Πόλη τουμπελέκι,
 Ὅσοι στὰ ὄρη κοίτονταν, στοὺς κάμπους καὶ στὸ κῦμα
 Ἀρματωμένοι ἐφθάνανε μὲ φτερωμένο βῆμα.
 Καὶ τὸ τραγοῦδι τὸ γλυκὸ ἀκολουθοῦσ' ἀκόμα,
 Κ' ἓνας δὲν ἔμεινε νεκρὸς στοῦ τάφου του τὸ χῶμα.
 Στὴν πεδιάδα ἔβλεπα καὶ τὸν Μαυροκορδάτο,
 Κεῖνο τὸ ἴδιο βάσταγε πιστόλι του γεμάτο
 Ποῦ εἶχε ὅταν ἔσχισε τὸ στόλο τοῦ Μπραΐμη...
 Καὶ ὁ Κωλέτης ἤρχονταν μαζί μὲ τὸν Ζαήμεν.
 Κ' ἡ Ῥούμελη μὲ τὸν Μωριά χειροπιαστὰ περνοῦσε,
 Ἡ ἄσπρη φουστανέλλα του στιγμὴν κυματοῦσε.
 Ἀπὸ τὴ μαύρη φάνηκε κι ὁ Μελιδόνης Κρήτη,
 Εἶδα τὴ γοργοκίνητη μετὰ τοῦ Κυβερνήτη.

Ἄπ' τοὺς Μανιάτες ἔσερνε μακρὰ τὰ βήματά του
Καὶ εἶχε τὸν Νικηταρᾶ καὶ Μεταξᾶ κοντά του.

Ἦρχονταν, ἤρχονταν νεκροί... μικροί, μεγάλοι, ὄλοι
Στὴ λειτοργιὰ τῆς Δαύρας τους, στῆς Παναγιᾶς τῆ σχόλη
Γύρω, τριγύρω στέκονταν στὲς πέτρες, στὰ θυμάρια,
Καὶ δακρυσμένοι ἄκουγαν· «Ὡς πότε, παλληκάρια».

Ἄχ. Παράσχος.

Ο ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΣ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΣ

—Τὸν εἶδες μὲ τὰ μάτια σου, γιαγιά, τὸν βασιλέα,
ἢ μήπως καὶ σὲ φάνηκε σὰν ὄνειρο νὰ ποῦμε,
σὰν παραμῦθι τάχα;

—Τὸν εἶδα μὲ τὰ μάτια μου, ὡσὰν καὶ σένα νέα,
πά' νὰ γινῶ κατὸ χρονῶ, κι ἀκόμα τὸ θυμοῦμαι,
σὰν νά ταν χθὲς μονάχα.

Στὴν Πόλη, στὴν Χρυσόπορτα, στὸν πύργον ἀπὸ κάτω,
εἶν' ἓνα σπήλαιο πλατύ, στρωμένο σὰν παλάτι,
σὰν ἅγιο παρακλήσι.

Κανένας Τοῦρκος δὲν μπορεῖ νὰ κρατηθῆ κοντά του,
κανεὶς τῆς σιδερόπορτας ναῦρῆ τὸ μονοπάτι,
νὰ πᾶ νὰ τὸ μηνύσῃ.

Μόνον κανένας Χριστιανός, κανένας ποῦ τὸ ξέρει,
Περνᾶ ἀπ' αὐτοῦ κρυφὰ κρυφὰ καὶ τὸν σταυρόν του κάνει
μὲ φόβο καὶ μ' ἐλπίδα.

Ἔτσι καὶ ἐγὼ βαστούμενη στὸ πατρικὸ μου χέρι
Ἐπῆγα καὶ προσκύνησα. Καὶ ἐδ' αὐτοῦ μ' ἐφάνη,
Ὅχι μ' ἐφάνη! Εἶδα:

Μέσ' στὸ σκοτάδι τὸ βαθὺ ἐν ἄστρο, σὰν λυχνάρι,
σὰν μία φλόγα μυστικὴ ἀπ' τὸν Θεὸν ἀναμμένη,
γαλάζια λάμψη χύνει.

Καὶ φέγγει τὴν λευκόχλωμην τοῦ Βασιλέως χάρη,
ποῦ μὲ κλεισμένα βλέφαρα ἐξαπλωμένος μένει
στὴν ἀργυρῆ του κλίνη.

— Ἀπέθανε, γιατί ; — Ποτέ, παιδάκι μου ! Κοιμᾶται,
κοιμᾶται μόνο ! στὴ χρυσὴ κορῶνα στὸ κεφάλι,
τὸ σκῆπτρό του στὸ χέρι.

Καὶ σὰν παλῆγοὶ τοῦ σύντροφοι, πιστοὶ του παραστάται,
στὰ στήθη του ὁ Σταυραῖτός, στὰ πόδια του προβάλλει·
δικέφαλο Ξεφτέρι.

Ἐπὶ ἀπ' τὸ κεφάλι του, κι ἀσπίδα παραστέκει·
κ' ἐκεῖ ποῦ τὸ χρυσόπλεκτο, τὸ ψηφωτὸ ζωνάρι,
τὴν θέσση του κατέχει,

σὰν ἀστραπὴ π' ἀπέμεινε χωρὶς ἀστροπελέκι,
ζερβιά ὡς κάτου κρέμεται τὰστραφτερὸ θηκάρι,
μέσα σπαθὶ δὲν ἔχει !

— Γιατί, γιατί ; Ποῦ εἶναι το ; — Βαμμένο μέσ' στὸ αἷμα,
ἀκόμ' ὡς τώρα βρίσκεται σ' ἐνὸς ἀγγέλου χέρι,
στὸν οὐρανὸν ἐπάνου. . .

Ἦτανε τότε ποῦ ἡ Τουρκιὰ τὴν Πόλιν ἐπολέμα.
Μέσα μιὰ φοῦχτα ἐλεύθεροι, ἀπ' ἔξω μύριο ἀσκέρι
οἱ σκλάβοι τοῦ Σουλτάνου.

Κι ὁ Μωχαμὲτ ὁ ἴδιος του πά' στ' ἄγριό του τάτι
Δός μου τῆς Πόλης τὰ κλειδιά ! τοῦ Κωνσταντίνου κράζει,
καὶ τὸ σπαθὶ σου δός μου !

Ἔλα καὶ πᾶρ'τα ! λέγει αὐτὸς τοῦ Τούρκου τοῦ μουχτάρη
Ἐγὼ δὲν δίνω τίποτε ! Τίποτε ἐνόσφ βράζει
μιὰ στάλα γαῖμα ἐντὸς μου !

Κ' ἐπρόβαλαν τὰ λάβαρα κι ἀρχίνησεν ἡ μάχη !
 Σαράντα ἡμέρες πολεμοῦν, σαράντα μερονύχτια
 χτυπιοῦνται καὶ χτυποῦνε
 Οἱ Τοῦρκοι σὰν τὰ κύματα κ' οἱ Χριστιανοὶ σὰν βράχοι.
 Κι οὔτε τῶν Φράγκων προδοσιᾶς οὔτε τῶν φλάρων δίχτυα
 τὸν βασιλέα σειοῦνε.

Ἄπ' τὲς σαράντα κ' ὕστερα Θεὸς τὸν παραγγέλλει :
 —Γιὰ τοῦ λαοῦ τὰ κρίματα εἶναι γραφτὸ νὰ γίνη,
 προσκύνα τὸν Σουλτάνο !
 —Μ' αὐτὸς, τὸ χέρι στὸ σπαθί, πεισμώνεται· δὲν θέλει !
 —Πρὶν μπρὸς σὲ Τοῦρκο τύραννο τὸ γόνατό μου κλίνῃ,
 πὲς κάλλιο ν' ἀποθάνω !

Ἐξω ἄπ' τὸ κάστρο χύνεται μὲ σπάθα γυμνωμένη
 καὶ σφάζει Τούρκων κατοστὲς κι Ἀγαρηῶν χιλιάδες,
 ἐκεῖνος κι ὁ στρατὸς του.

Μὰ ἦτ' ὀλίγος ὁ στρατὸς κ' οἱ πρῶτοι λαθωμένοι !
 Ἔπεσαν τὰρχοντόπουλα· ἐφύγαν οἱ Ῥηγάδες
 κι ἀπέμεινεν ἄτός του.

Ὅσο τὸν ζώνουν τὰ σκυλιά, τόσο χτυπᾷ καὶ σφάζει,
 Σὰν πληγωμένους λέοντας, σὰν τίγρη τῆς ἐρήμου,
 ποῦ τὰ παιδιὰ της σκώσουν.

Μὰ κεῖ τοῦ πέφτει τᾶλογο ! Καὶ πέφτει αὐτὸς καὶ κράζει :
 —Δὲν βρίσκειτ' ἕνας Χριστιανὸς νὰ πάρ' τὴν κεφαλὴ μου,
 πρὶν πᾶν νὰ μὲ σκλαδῶσουν ;—

Μιὰ τρίχα καὶ τὸν σκότωνεν ἀράπικη λεπίδα !
 Μὰ δὲν τὸ ἤθελ' ὁ Θεός. Δὲν ἤθελε ν' ἀφήσῃ.
 τῶν Χριστιανῶν τὸ γένος

Αἰώνια δίχως βασιλιὰ κ' ἐλευθεριᾶς ἐλπίδα.
 Γι' αὐτὸ προστάζ' ἐν' ἄγγελο νὰ πᾶ νὰ τὸν βοηθήσῃ,
 σὰν ἦταν κυκλωμένος.

Κι αὐτὸς τὸν Μαῦρο λακπατᾶ, τὸν Βασιλιὰ γλυτώνει·
Τὸ κοφτερό του τὸ σπαθί τοῦ παίρνει ἀπὸ τὸ χέρι,
τοὺς Τούρκους διασκορπίζει.

Πιά' στὰ λευκά του τὰ φτερά τὸν Βασιλέα σκώνει,
Μέσ' στὸ πλατὺ τὸ σπήλαιο, ποῦ σ' εἶπα, τότε φέρει
καὶ κεῖ τότε κοιμίζει.

—Καὶ τώρα πιά δὲν ἔμπορεῖ, γιαγιάκα, νὰ ξυπνήσῃ ;

—Ὁ, βέβαια ! Καιροὺς, καιροὺς σηκώνει τὸ κεφάλι
στὸν ὕπνο τὸν βαθύ του

Καὶ βλέπ' ἂν ἦλθεν ἡ στιγμή πῶχ' ὁ Θεὸς ὀρίσει,
Καὶ βλέπ' ἂν ἦλθ' ὁ ἄγγελος γιὰ νὰ τοῦ φέρῃ πάλι
τὸ κοφτερό σπαθί του.

—Καὶ θάρθη, ναί, γιαγιάκα μου ; —Θάρθη, παιδί μου, θάρθη.

Καὶ ὅταν ἔρθῃ, τί χαρὰ στὴ γῆ, στὴν οἰκουμένη,
σ' ὅποιους θὰ ζοῦνε τότε !

Διπλὸ τριπλὸ θὰ πάρουμεν αὐτὸ ποῦ μᾶς ἐπάρθη

Κ' ἡ Πόλις κ' ἡ ἀγία Σοφιά δική μας θενὰ γίνῃ.

—Πότε, γιαγιά μου, πότε ;

—Ὅταν τρανέψῃς, γιόκα μου, κι ἀρματωθῆς καὶ κάμῃς

Τὸν ὄρκο στὴν Ἐλευθεριά σου κι ὀλη ἡ νεολαία
νὰ σώσετε τὴ χώρα,

Τότε θενᾶρθ' ὁ ἄγγελος κι ἀγγελικὲς δυνάμεις

Νὰ ἔβουνε νὰ ξυπνίσουνε, νὰ ποῦν στὸ Βασιλέα
πῶς ἦλθε πιά ἡ ὥρα !

Κι ὁ Βασιλιάς θὰ σηκωθῆ, τὴ σπάθα του θὰ δράξῃ,

Καὶ στρατηγός σας, θενάμβῃ στὸ πρῶτό του βασιλείο,
τὸν Τούρκο νὰ χτυπήσῃ.

Καὶ χτύπα χτύπα θὰ τὸν πᾶ μακρὰ νὰ τὸν πετάξῃ,

πίσω στὴν Κόκκινη Μηλιά καὶ πίσω ἀπ' τὸν ἥλιο,
ποῦ πιά νὰ μὴ γυρίσῃ !

Γ. Βιζυηνός

ΤΑ ΓΕΦΥΡΙΑ ΤΟΥ ΑΛΑΗΜΠΕΗ

Ἐνόμιζα ὅτι μετὰ τὸν Ἀμβρακικὸν κόλπον καὶ τὴν Ἀκαρνανικὴν πεδιάδα δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἴδω ὠραιότερόν τι ἐν Ἑλλάδι, ἀλλ' ἠπατώμην. Μὲ ἐθάμβωσεν ἡ σημερινὴ ἀλληλουχία τοσοῦτων γραφικῶν τοποθεσιῶν, μὲ κατεγοήτευσεν ἡ ὠραιότης, ἡ ἀγριότης ἢ ποικιλία, ἡ ἀντίθεσις των! Ὁμολογῶ ὅτι ἡ φυσικὴ καλλονὴ τῶν μερῶν τούτων ὑπερέβη τὰς προσδοκίας μου, ἐννοῶ δὲ τώρα διατί οἱ Τοῦρκοι ἠγάπων τοσοῦτον τὸ Βραχῶρι.

Ἡμεῖς τὸ ἀποχαιρετήσαμεν σήμερον πολὺ πρῶτ', διὰ νὰ προφθάσωμεν τὰ τελευταῖα κελαδήματα τῶν ἀηδόνων εἰς τὰ γεφύρια τοῦ Ἀλαήμπεη. Τὰ λεγόμενα ταῦτα γεφύρια εἶναι μακρὰ λιθοκτιστος ὁδός, στηριζομένη ἐπὶ τριακοσίων καὶ ἐπέκεινα τόξων καὶ διασταυροῦσα τὸν πορθμόν, διὰ τοῦ ὁποίου συνεχόνται ἡ λίμνη Τριχωνίς καὶ ἡ λίμνη τοῦ Ἀγγελοκάστρου. Λέγω πορθμόν, μὴ γνωρίζων πῶς ἄλλως νὰ ὀνομάσω τὸ πρᾶγμα. Ἔλος δὲν εἶναι, καθόσον τὰ ὕδατα δὲν μένουں στάσιμα· τὰ βλέπει τις ῥέοντα ἡσύχως ὑπὸ τινὰ τῶν τόξων. Ἀλλὰ δὲν εἶναι λίμνη· ἐξαιρέσει τοῦ ὑπὸ τὰ τόξα ρεύματος δὲν βλέπει οὐδαμοῦ περὶ σὲ ὕδατα. Πλατύφυλλα φυτὰ καλύπτουں ὄλην ἐκεῖ τὴν ἐπιφάνειαν μὲ τοὺς πρασίνοὺς δίσκους των. Ἀναμέσον αὐτῶν ὑψοῦνται ἄλλων φυτῶν λεπτότερα στελέχη, τὰ δὲ ποικιλόχροα ἄνθη, ἀνοικτὰ κατὰ τὴν ὥραν ταύτην τοῦ ἔτους, μετατρέπουں εἰς ἀνθῶνα θεσπέσιον τὸν πλωτὸν τοῦτον κῆπον. Ὑπεράνω τοῦ ἐπιπλέοντος μυριανθοῦς δαπέδου ὑψοῦνται οἱ εὐμήκεις κορμοὶ δένδρων ἀπείρων, διὰ δὲ τῶν διασταυρουμένων πυκνῶν κλώνων ἀκτίνες τινες φωτός, διαπερῶσαι μόλις τὸ φύλλωμα, καταβαίνουں μέχρι τῶν ἀνθέων ἐπὶ τῶν ἡσύχων ἀοράτων ὑδάτων. Ἀλλὰ τὰ ὕδατα δὲν τὰ βλέ-

πεις, καὶ θὰ ἐνόμιζες ὅτι εὐρίσκεσαι ἐντὸς δάσους σκιεροῦ, ἐὰν δὲν ἤκουες τοὺς βατράχους, οἵτινες τρομάζοντες, καθ' ὅσον προχωρεῖς, βυθίζονται μὲ πάταγον ὁ εἰς μετὰ τὸν ἄλλον διὰ μέσου τῶν φύλλων, ἐνῶ οἱ σύντροφοὶ τῶν μακρὰν, ἐκεῖ ὅπου δὲν τοὺς διαταράσσει ὁ τρόμος τῆς παρουσίας σου, πληροῦν τὸν δροσερὸν ἀέρα μὲ τὰ ἠχηρὰ τῶν κοᾶξ. Ἐπὶ δὲ τῶν κλώνων φάλλουν ἐναρμονίως τὰ πτηνὰ, περιφρονοῦντα τὴν βοήν τῶν ἐνύδρων ἀντιζήλων τῶν.

Τίς ἦτο ὁ Ἀλαήμπεης οὗτος, τοῦ ὁποῦ ἡ γέφυρα διαιωνίζει τὸ ὄνομα; Ἐγνώριζεν ἄρα γε ὅτι ἐκτιζε διὰ μέσου τῶν λιμνῶν τὴν ὁδὸν ταύτην, ὅτι ἐδημιούργει τὸν γοητευτικώτερον ἐπὶ γῆς περίπατον; Δὲν ἠδυνήθην νὰ συλλέξω ἀκριβεῖς περὶ αὐτοῦ εἰδήσεις. Ἴσως ἦτο εὐλαβῆς τις Μουσουλμάνος θέλων νὰ δαπανήσῃ τὰ πλοῦτη του ἐπ' ἀγαθῶ. Οἱ Τοῦρκοι ἀφῆκαν τοσοῦτον ὀλίγα ἐπὶ τῆς ἐλληνικῆς γῆς ἔχνη ἀγαθὰ τῆς διαβάσεώς των, ὥστε ἀποβαίνει ἔτι μᾶλλον ἀξιέπαινον τὸ ἔργον τοῦ Ἀλαήμπεη. Οὔτε τὴν ἐποχὴν τῆς οἰκοδομῆς τῆς γεφύρας ταύτης ἠδυνήθην νὰ ἐξακριβώσω.

Μετὰ τὴν διάβασιν τῆς γεφύρας ἐπεστρέψαμεν καὶ πάλιν πρὸς τὴν βορείαν ὄχθην τῆς λίμνης, διὰ τῆς νέας ὁδοῦ, ἣτις διασχίζει τὸ ἔλος εἰς μικρὰν ἀπόστασιν τοῦ κτίσματος τοῦ Ἀλαήμπεη.

Ἐὰν διηρχόμην τὴν λίμνην μόνον διὰ τῆς ὁδοῦ ταύτης, θὰ ἐθαύμαζα οὐχ ἤτιον τὴν ὠραιότητα τοῦ ἐνύδρου δάσους, τὰ ὁποῖον διασχίζει. Ἡ φύσις εἶναι ἡ αὐτὴ καὶ ἐνταῦθα, ἡ αὐτὴ πλουσία βλάστησις καλύπτει τὰ νερά, τὰ αὐτὰ δένδρα σχηματίζουν πρασίνοὺς ἐξ ἴσου θόλους. Ἄλλ' εἰς τὰ γεφύρια τοῦ Ἀλαήμπεη σὲ κατακυριεύει περισσότερον τὸ γόητρον μυστηριωδῶν ἐντυπίσεων. Ἐκεῖ περιπατεῖς ἐπὶ ἐδάφους χαμηλοτέρου, ὥστε εἶναι πλησιέστερά σου τὰ νερά· τὰ βλέπεις ὑπὸ τοῦς

πόδας σου εισρέοντα ἀθιρόβως ὑπὸ τὰ τόξα τῆς γεφύρας—
ἢ ὁδὸς εἶναι στενωτέρα, ὥστε οἱ κλώνοι τῶν δένδρων σχη-
ματίζουσιν ἄνωθεν πυκνοτέραν σκιάν—εἶναι ἀρχαιοτέρα, καὶ
τὸ χόρτον βλαστάνει ἀναμέσον τῶν ὑγρῶν πρασίνων λίθων
της,—εἶναι ἐρημοτέρα, καὶ δὲν ἀκούεις κρότον ἄμαξῶν, οὔτε
συναντᾶς ἄλλους διαβάτας. Βεβαίως αἱ ἀηδόνες συνέρχονται
κατὰ προτίμησιν περὶ τὰ γεφύρια, οἱ δὲ βάτραχοι ἐκεῖ θὰ
κοάζουσιν μετὰ πλειοτέρου ἐνθουσιασμοῦ.

Μετὰ τὴν διάβασιν τοῦ ἔλους ἢ ὁδὸς στρέφουσα πρὸς τὰ
δεξιὰ παρακολουθεῖ τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Ζυγοῦ, ἀποτό-
μως ὑψουμένου ὑπεράνω τῶν δύο λιμνῶν, ἔπειτα δέ, κάμ-
πτουσα πρὸς τὰριστερά, εἰσέρχεται εἰς σειρὰν στενῶν φα-
ράγγων, αἵτινες ἀπολήγουν εἰς τὴν περιώνυμον Κλεισοῦραν,
τὰ Κύκνεια Τέμπη τῶν ἀρχαίων. Ὅταν ἔλθῃς ἐνταῦθα, σὲ
συνιστῶ, προτοῦ κάμψῃς πρὸς τὰριστερά, νὰ καταβῆς ἀπὸ
τὴν ἄμαξαν εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ λόφου ἐκεῖ, τοῦ ὀνομαζο-
μένου «Ἄλιτοῦ ῥάχη». Θ' ἀναβῆς μέχρι τῆς κορυφῆς καὶ
θὰ καταβῆς ἐκ τῆς ἀντιθέτου πλευρᾶς εἰς τὴν φάραγγα,
ἔπου παραγγέλλεις τὸν ἄμαξηλάτην νὰ σὲ περιμένῃ. Πρὸσεχε
ἔμως εἰς τὴν κατάβασιν, διότι ὁ λόφος εἶναι ἀπόκρημνος, εἰς
τινα δὲ μέρη ἐκόπη κατὰ κάθετον πρὸς χάραξιν τῆς ὁδοῦ,
καὶ τοῦτο εἰς ὕψος τοσοῦτον, ὥστε δὲν σὲ συμβουλεύω νὰ
ἐκτεθῆς εἰς τὸν κίνδυνον ἀκουσίου πηδήματος. Ἀλλὰ τὸν κόπον
τοῦ ν' ἀναβῆς καὶ νὰ καταβῆς θ' ἀντιπληρώσῃ ἢ ἀπὸ τὴν
κορυφὴν θεά. Εἰς τοὺς πόδας σου ἀπλοῦνται αἱ δύο λίμναι,
χωριζόμεναι ἀπὸ τὸ ἔνυδρον δάσος, πέραν αὐτῶν ἢ πόλις τοῦ
Ἄγρινίου ἐν μέσῳ τῆς πρασίνου εὐφόρου ζώνης της, μακρό-
τερον δὲ τὰ ὄρη τῆς Ἀκαρνανίας, καὶ ἐπὶ τοῦ λόφου, περὶ σέ,
θάμνοι θαλεροὶ καὶ παντοειδῆ ἄνθη. Ἐὰν ἀγαπᾶς τᾶγρια
ἄνθη (καὶ τίς δὲν τᾶγαπᾶ ;), θὰ εὔρης ὡς πρὸς τοῦτο εἰς

τὴν Ἑλλάδα ἄφθονον καὶ ποικίλην τέρψιν. Εἶναι ὠραία, πολλὰ καὶ εὐωδέστερα ἢ ἀλλαχοῦ· εἰς τοὺς ἐξοχικοὺς περιπάτους σου θὰ ποδοπατῆς τὸν θῦμον καὶ τὸ ὄριγανον, τὸ δὲ ἄρωμά των προσκολλώμενον εἰς τὰ ὑποδήματα καὶ τὰ φορέματά σου θὰ σὲ συνοδεύῃ ἐπὶ πολλὴν εἰσέτι ὥραν. Ἀλλὰ μὴ ἔλθῃς, ἀφοῦ ὁ καύσων ἀποξηράνη τὰ πάντα. Ὁ ἥλιος ἐνταῦθα, μάλιστα δὲ εἰς τὴν Ἀττικὴν, μαραίνει τὴν φύσιν, καθὼς ἀλλαχοῦ τοῦ χειμῶνος οἱ πάγοι. Προτιμότερον νὰ ἔλθῃς τὸν χειμῶνα, ἀλλ' ἐὰν δύνασαι ἐλθῆ κατὰ τὴν ἀνοιξιν. Ἀληθὲς ὅτι πανταχοῦ ἡ φύσις εἶναι ὠραία τὴν ἀνοιξιν, ἀλλὰ νομίζω ὅτι ἐνταῦθα φαίνεται ὠραιότερα.

Καθ' ὅσον πλησιάζεις πρὸς τὰ μεγαλοπρεπῆ καὶ ἀπόκρημνα βουνὰ τοῦ ὄρους Ζυγοῦ, βλέπεις περὶ σὲ σοβαρωτέραν τὴν φύσιν καὶ ἀγριωτέραν. Ἡ χωρίζουσα τὸ βουνὸν χαράδρα δὲν φαίνεται μακρόθεν, μόνον δὲ ὅταν προσεγγίσης τὴν βλέπεις ἐξαίφνης ἐνώπιόν σου ὀπισθεν τῶν φοβερῶν βράχων, οἵτινες κρεμάμενοι ἄνωθέν σου φαίνονται ἕτοιμοι νὰ πέσωσιν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς σου. Ἡ χαράδρα δὲν ἀκολουθεῖ τὴν εὐθεῖαν γραμμὴν, ὥστε, ἀφοῦ προχωρήσῃ τις, δὲν βλέπει οὔτε πῶθεν εἰσῆλθεν, οὔτε πῶθεν θὰ ἐξέλθῃ. Αἱ πετρώδεις πλευραὶ τοῦ σχιστοῦ ὄρους ὑψοῦνται ἀποτόμως ἐκατέρωθεν, ὡς τοῖχοι ὑπερμεγέθεις, ἀπὸ δὲ τοῦ βάθους, ὀπῶθεν βλέπεις ἐπὶ τῶν βράχων τὰ σημεῖα τῆς βροχῆς καὶ τῶν ἀνέμων, φαντάζεσαι ὅτι πρόσφατός τις ὑποχθόνιος κλονισμὸς τοὺς διέρρηξε καὶ τοὺς ἤνοιξε. Στενὴ λωρὶς οὐρανοῦ κυανοῦ χωρίζει ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς σου τὸ χάσμα, ποῦ καὶ ποῦ δὲ διασχίζει τὸν ἀέρα ἐκεῖ ὑψηλὰ γυψ πλατυπτέρυγος ἢ ταχὺς ἰέραξ. Εἰς τὰ ὑπέρυθρα ἄκρα τῶν βράχων διακρίνεις μόλις τὰς ὀπὰς ὅπου ἔχουν τὰ ὄρνεα τὰς φωλεὰς των. Καταλαμβάνεσαι ὑπὸ φρίκης μυστηριώδους ἐντὸς τοῦ βαράθρου ἐκείνου, νομίζεις ὅτι νέα τῆς φύσεως ἀνα-

Ο ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗΣ

τροπή θὰ ἐπέλθῃ, ἐνῷ εὐρίσκεισαι ἐκεῖ, καὶ ὅτι τὸ χωρισθὲν ὄρος θὰ συνενωθῇ πάλιν διὰ μιᾶς καὶ θὰ σ' ἐνταφιάσῃ ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἐκ νέου προσαρμοσθέντων βράχων.

Δημ. Βικέλας.

Ο ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗΣ

Ὁ Γέρος τοῦ Μωριά ! Πόσον ἐκφραστική, πόσον βαθεῖα τὴν ἔννοιαν εἶναι ἡ ἀφελῆς αὐτῆ ἐπωνυμία, ἣν ὁ λαὸς ἀπένειμεν εἰς τὸν μέγαν ἄνδρα ! Ἐν τῇ φράσει ταύτῃ τῇ βραχεία, ἣτις συνδέει ἀναποσπᾶστος ἐν ἄτομον μετὰ μιᾶς χώρας, συγκεφαλαιοῦται ὁλόκληρος ἱστορικὴ περίοδος γόνιμος εἰς μεγάλα καὶ θαυμαστὰ ἔργα. Ἀπεκλήθη γέρος οὐχὶ λόγῳ ἡλικίας. Ὁ Κολοκοτρῶνης κατὰ τὴν ἑναρξιν τῆς ἐπαναστάσεως ἦτο ὀλίγον τι πλεόν ἢ πεντηκοντούτης, ἀκμαῖος τὸ σῶμα καὶ θαλερώτατος τὸ πνεῦμα· ἡ ἰδιότης λοιπὸν τοῦ γέρου ἦκιστα ἤρμοζεν αὐτῷ· ἀλλὰ διὰ τοῦ ἐπιθέτου τούτου ἐξεφράζετο σεβασμός, εἶδος τι στοργῆς υἱικῆς, εὐγνωμοσύνη δικαία τοῦ λαοῦ πρὸς τὸν ἄνδρα, ὅστις οὐ μόνον στρατιωτικὸς ἀρχηγὸς ἀνεκηρύχθη, ἀλλὰ καὶ ὡς πνευματικὸς ἀρχηγὸς τρόπον τινὰ παρὰ πάντων ἀνεγνωρίζετο διὰ τὴν σύνησι καὶ διὰ τὴν μεγάλην αὐτοῦ πείραν, διὰ τὴν ἔξοχον κρίσιν του καὶ διὰ τὸ πολυμήχανον τοῦ πνεύματός του.

Ἦτο τέκνον γνήσιον τῆς χώρας του, ἦτο ἡ ἐνσάρκωσις τοῦ πνεύματός της, τῶν ἐθίμων της, τῆς ἱστορίας της. Ἀπὸ τῶν παραλίων ἄτινα βρέχει ὁ Κορινθιακὸς μέχρι τῶν βράχων τοῦ Μαλέα, οὗς μαστίζει γογγύζουσα ἡ τρικυμιώδης θάλασσα, αἱ φάραγγες, οἱ δρυμοί, αἱ λόχμαι, τὰ ἄντρα, αἱ δι' ἀβάτων κρημνῶν στενοπορίαι, εἰς ἃς μετὰ βίας ἀναρριχᾶται

ὁ αἰγαγρος, ἐγνώριζον τὸν Κολοκοτρώνην. Τὸ ὄνομά του ἐξήσκει ἐπιρροὴν ἀπερίγραφτον. Ὁ φιλέλλην συνταγματάρχης Γάλλος Ραϋμπῶ διηγείται ὅτι αὐτὸς μετὰ τινων φιλελλήνων, θέλοντες νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὴν πατρίδα των καὶ μὴ γενόμενοι δεκτοὶ ἐν Ἐπτανήσῳ παρὰ τῶν ἀγγλικῶν ἀρχῶν, ἠναγκάσθησαν νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς Πελοπόννησον. Ἀποβιβασθέντες εἰς Ἥλιδα ἐξεκίνησαν πορευόμενοι εἰς Τρίπολιν, καθ' ὁδὸν ἕμως ἐγκαταλειφθέντες νύκτωρ ὑπὸ τῶν ἀγωγιατῶν ἀπεπλανήθησαν, ἀφίκοντο δὲ κατὰκοποι, ἐξηγνημένοι, βασανιζόμενοι ἐκ τῆς πείνης μέχρι τῶν συνδένδρων φάραγγων τῆς Φολόης, ὅπου παρετήρησαν μετὰ χαρᾶς ἄθροισμα πενιχρῶν καλυβῶν. Ἄλλ' εἰς μάτην ἐκέτευσαν τοὺς κατοίκους νὰ χορηγήσωσιν αὐτοῖς ἐπὶ πληρωμῇ ζωοτροφίας τινάς· εἰς μάτην προσεπάθουν νὰ ἐξεγείρωσι τὴν φιλανθρωπίαν των προφέροντες τὸ ὄνομα τῶν φιλελλήνων, τοῦ Ὑψηλάντου, τοῦ Μαυροκορδάτου. Οἱ ἡμιάγριοι ἐκεῖνοι ὄρεινοι πάνοπλοι ὄλοι ἔβλεπον τοὺς ξένους δυσπίστως καὶ ἀπειλητικῶς. Οἱ ταλαίπωροι φιλέλληνες τοῖς ὑπέδειξαν τὰ ἐπαφθέντα αὐτοῖς ἔγγραφα παρὰ τῆς ἐν Κορίνθῳ κυβερνήσεως, ἀλλ' οὐδὲ ταῦτα, ὧν τὴν σημασίαν βεβαίως δὲν ἐνόουν, ἴσχυσαν νὰ μαλάξωσι τοὺς ἀδυσωπήτους χωρικούς. Τέλος Ἐπτανήσιός τις παρακολουθῶν τοὺς φιλέλληνας συνέλαβε τὴν εὐτυχῆ ἰδέαν νὰ τοῖς εἶπη ὅτι οἱ ξένοι ἐκεῖνοι προσκληθέντες παρὰ τοῦ Κολοκοτρώνη μετέβαινον παρ' αὐτῶ. Μόλις ἀντήχησε τὸ παντοδύναμον τοῦτο ὄνομα, καὶ εὐθὺς ὡς διὰ μαγείας ἢ δυσπιστία ἐξέλιπεν· οἱ ὄρεινοι ἐγένοντο προσηνέστατοι καὶ παρέσχον πρὸς τοὺς ξένους πᾶσαν περιποίησιν!

Τί θὰ ἔλεγεν ἄρά γε, ἐὰν ἐπέζη ὁ Τοῦρκος ἐκεῖνος καὶ ἐμάνθανε κατόπιν ὅτι ὁ μικρὸς χωρικός παῖς, ὅστις μετέφερε ξύλα πρὸς πώλησιν ἐξ Ἀλωνισταίνης εἰς Τρίπολιν καὶ ὅστις

ΜΑΧΗ ΕΙΣ ΤΑ ΔΕΡΒΕΝΑΚΙΑ

ἐρραπίσθη βαναύσως καὶ ἀναιτίως ὑπ' αὐτοῦ ἐγένετο στρα-
 τάρχης τῆς Πελοποννήσου ! Καὶ δὲν ἦτο τοῦτο μόνον τὸ
 ῥάπισμα ὅπερ κατεδέξατο ἡ παρειαὶ τοῦ μέλλοντος ἀρχι-
 στρατήγου, ἐφ' ἧς μόλις ἐπήνθει τότε χνοώδης ὁ βουλος.
 Εἰς τὰς φλέβας τοῦ μεираκίου ἔσφυζε τὸ αἷμα τῶν Κολοκο-
 τρωναίων, φθὰς δ' εἰς τὴν πόλιν μετὰ τὴν βαρεῖαν ὕβριν
 ἠγόρασεν ἀμέσως, δοῦς ἀντὶ χρημάτων ἄλευρον καὶ ἄλας,
 μάχαιραν, ἣν διακαιόμενος ἐκ τοῦ πόθου τῆς ἐκδικήσεως
 ἠκόνηζεν ἐπὶ πέτρας. Διελθὼν δὲ τότε ἕτερος Τοῦρκος καὶ
 ἰδὼν αὐτὸν τὸν ἐρράπισεν ἐκ νέου. Ὁ σκύμνος τῶν ἀτιθά-
 σων κλεφτῶν τῆς Πελοποννήσου ἔφυγε δρομαίως, ὀμόσας ἐκ-
 δίκην. Μετὰ τεσσαράκοντα ἔτη ὁ ὄρκος του ἐξεπληροῦτο
 καὶ ἡ ὕβρις τῶν ῥαπισμάτων ἐξεπλύνετο διὰ χειμάρρου αἱμά-
 των. Τὴν 22 Σεπτεμβρίου 1821 τὸ ποτὲ ῥαπισθὲν παιδίον,
 ἀνὴρ ἤδη κραταῖος, εἰσήρχετο εἰς τὴν ἀλούσαν Τρίπολιν ἐπὶ
 κεφαλῆς στρατιᾶς αἰμοδιψοῦς καὶ ὁ ἵππος του, πατῶν ἐπὶ
 ἀλλεπαλλήλων στρωμάτων ἐκ πτωμάτων ἐχθρικών καὶ βυ-
 θιζόμενος μέχρι γόνατος εἰς τὸ ῥέον ἐκ τῆς ἀνηκούστου σφα-
 γῆς αἷμα, δὲν ἐπάτησε τὸ ἔδαφος !

Χαρ. Ἀννινος

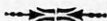
Η ΣΚΛΑΒΑ Η ΠΟΛΗ

Ἡ σκλάβα ἡ Πόλη κάθεται στὸ Βόσπορο καὶ κλαίει,
 Κι ὁ φιδωτὸς ὁ Βόσπορος τὴν συμπονᾷ καὶ λέει :
 — « Πές μου, κυρά μου ζηλευτή, πεντάμορφη κυρά μου,
 Γιατί ποτίζεις δάκρυα τὰ γαλανὰ νερά μου ;
 Σὰν τ' εἶναι ποῦ μοῦ ζήτησες κ' ἐγὼ νὰ μὴ στὸ φέρω ;
 Μήπως σ' ἐλύπησα ὁ φτωχὸς καὶ δίχως νὰ τὸ ξέρω ;

Στὰ κάτασπρα τὰ πόδια σου δὲν πέρασεν ἡμέρα
 Ποῦ νὰ μὴ σοῦ φερα σκυφτὸς δῶρ' ἀπ' τὸν κόσμον πέρα.
 Τὰ μύρα τῆς Ἀνατολῆς καὶ τὰ μεταξωτά της
 Καὶ τὰ χαλιὰ τᾶτίμητα τὰ μυριοπλουμιστά της.
 Καὶ τῆς Φραγκιάς τᾶσημικά καὶ τὰ χρυσὰ στολίδια
 Καὶ τᾶλλά της τὰ ξακουστά τὰ τόσα της παιγνίδια.
 Πές μου λοιπὸν γιατί μοῦ κλαῖς, πεντάμορφη κυρά μου,
 Γιατί ποτίζεις δάκρυα τὰ γαλανὰ νερά μου ;».

— «Στὰ κάτασπρα τὰ πόδια μου δὲν πέρασεν ἡμέρα
 Ποῦ νὰ μὴ μοῦ φερες σκυφτὸς δῶρ' ἀπ' τὸν κόσμον πέρα.
 Μόν' ἓνα δῶρ' ἑλλημερίς κι ὀλονυχτὶς προσμένω,
 Κι ἀκόμα δὲ μοῦ τῶφερε τὸ κῦμά σου ἀφρισμένο.
 Μόν' ἓνα δῶρο λαχταροῦν τὰ μάτια μου καὶ κλαῖνε,
 Ἄτίμητο στ' ἀτίμητα, — Ἐλευθεριά τὸ λένε».
 Κι ὁ Βόσπορος ποῦ τᾶκουσε κυττάζει τὴν κυρά του
 Κι ἀναστενάζουν θλιθερά τὰ γαλανὰ νερά του.

Κ. Μάνος.

ΑΧΥΡΑ ΚΑΙ ΘΥΕΛΛΑ

Εἰς τῶν Ἀθηνῶν τοὺς δρόμους ἄνεμος προχθὲς ἐφύσα,
 φοβερὸς ὡσεὶ τυφῶν,
 καὶ ἡ κόνις εἰς στροβίλους ὄλη ἀναρριπισθεῖσα
 ἔφθανε μέχρι νεφῶν.
 Κάρφη, ἄχυρα καὶ χῶμα καὶ ξυλάρια πολλὰ
 συνεχόρευον μαζί της,
 καὶ ἀνέβαινον κ' ὑψοῦντο καὶ ἐπέτων ὑψηλά,
 κ' ἔτυφλοῦτ' ὁ παροδίτης.

«Τί καλά», ἐνῶ ὑφουῶντο ἔλεγον τὸ ἐν τοῦ ἄλλου,
κ' ἔχαιρεν ὁ συρφετός.

«Δὲν θὰ μᾶς πατήσῃ πλέον διαβάτου ποὺς βανδάλου·
»ὁ Θεὸς εὐλογητός!

»Δὲν θὰ σύρετ' εἰς τοὺς δρόμους τοῦ λοιποῦ τῶν Ἀθηναίων
»ἡ ζωὴ μας λεληθάτως·

»κ' εἰς ἡμᾶς τὸ μέλλον τέλος ἀνατέλλει φαιινόν,
»φεύγ' ἡ νάρκη καὶ τὸ σκότος».

Ἔλεγον ὑπερηφάνως ξύλα, ἄχυρα καὶ χῶμα,
καὶ ἐπέτων ὑψηλά!

καὶ οὐδ' ἔρριπτε κἂν βλέμμα τὸ ἀγέρωχόν των ὄμμα
εἰς τὴν γῆν μας χαμηλά.

Πλὴν ἐξαίφνης — δυστυχία! — Ἐν τῷ μέσῳ τῆς χαρᾶς
τῆς ἑναερίου μάζης

διαρρήγνυνται τὰ νέφη καὶ νικᾶται ὁ βορρᾶς
ὑπὸ ὄμβρου καὶ χαλάζης.

Βρέχει, βρέχει, βρέχει . . . ξύλα, κάρφη, ἄχυρα καὶ χῶμα
παρασύρει ἡ βροχὴ

κ' ἐκ τοῦ ὑψηλοῦ των θρόνου εἰς βορβόρου μαῦρον στρῶμά
θάπτει ὄλα των παχύ.

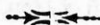
Οἱ καθαρῖσται τῶν δρόμων ὄλοι τότε ἐν σπουδῇ
ἤλθον μὲ τὰ σάρωθρά των

καὶ ἐσάρωσαν τὸν ὄγκον τὸν πολὺν καὶ ἀηδῆ
τῶν τοσοῦτων καθαρμάτων.

Ἐπιμύθιον τοῦ μύθου; Ἀναγνώστέ μου, ἄς λείπη
εἰς τὸν σήμερον καιρόν·

ἄς τὸ εὔρη ὅστις θέλει, καὶ ἂν θέλῃ ἄς τὸ εἶπη
ὁ μαντεύσας καὶ εὐρών.

Ἄγγελος Βλάχος.

Η ΔΕΥΤΕΡΑ ΗΜΕΡΑ ΤΩΝ ΕΝ ΟΛΥΜΠΙΑΙ ΑΓΩΝΩΝ

Οί κυρίως ἀγῶνες ἤρχιζον κατὰ τὴν δευτέραν ἡμέραν, ἡγωνίζοντο δὲ πρῶτοι οἱ παῖδες. Ἀπὸ βαθείας πρωΐας, καὶ ἀπὸ τοῦ μεσονυκτίου ἀκόμη, στολισμένοι ἑορταστικῶς καὶ φοροῦντες ἴσως στεφάνους οἱ θεαταὶ μετέβαινον εἰς τὸ στάδιον, διὰ νὰ καταλάβουν θέσιν καλὴν· ἐκάθηντο δὲ εὐχαριστημένοι ἐνταῦθα, ἂν καὶ ἦσαν εἰς στενοχωρίαν, καὶ ἐδέχοντο ἔπειτα μέχρι μεσημβρίας τὸν φλογερὸν θερινὸν ἥλιον μὲ γυμνὴν κεφαλὴν· ὡς φαίνεται, ἀπηγορεύετο νὰ φοροῦν καλύμματα τῆς κεφαλῆς, εἴτε διὰ νὰ μὴ ἐμποδίζουσιν τυχὸν τὴν θέαν εἰς τοὺς ὀπισθεν καθημένους εἴτε δι' ἄλλον λόγον, ὁ ὁποῖος κατήντησεν ἔπειτα θρησκευτικὸς κανὼν. Καὶ δὲν ἦτο μόνον τοῦτο· φοβερὰ λειψυδρία ἐπεκράτει εἰς τὸν ἱερὸν χώρον καὶ εἰς τὸ στάδιον καὶ εἰς τὸν ἵππόδρομον, οἱ δὲ ἄνθρωποι προσεβάλλοντο ὑπὸ νόσων ἕνεκα τῆς θερμότητος καὶ τῆς ξηρότητος. Ἀλλὰ πάντες ὑπέμεναν τὰ πάντα, διότι ἔσπευδαν μετὰ ἱεροῦ ἐνθουσιασμοῦ νὰ ἴδουν τὸν μεγαλύτερον Πανελληνιον ἀγῶνα, νὰ γνωρίσουν καὶ νὰ παρακολουθήσουν τοὺς συμπολίτας ἢ τοὺς φίλους καὶ τοὺς εὐνοουμένους των ἀγωνιζομένους.

Μεγάλη ἦτο ἡ προσοχὴ τῶν θεατῶν πρὸς τὰ προσερχόμενα ἐπιφανῆ πρόσωπα· οὕτω π. χ., ὅταν ὁ Σαλαμινομάχος Θεμιστοκλῆς εἰσῆλθεν εἰς τὸ στάδιον, οἱ θεαταὶ ὄλοι ἠγέρθησαν πρὸς τιμὴν του, ὑπῆρξε δὲ τοῦτο εὐτυχεστάτη στιγμή τοῦ βίου καὶ πολυτιμοτάτη ἀμοιβὴ τῶν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῆς Ἑλλάδος ἀγώνων τοῦ μεγάλου ἀνδρός.

Ἄμα δὲ τῆ ἀνατολῆ τοῦ ἡλίου οἱ Ἑλλανοδίκαι, περιβε-

ελημένοι βασιλικήν πορφύραν (οἱ Ἑλλανοδίκαι τῶν Νεμείων ἐφόρουσιν πενθίμους φαιᾶς στολᾶς) καὶ βαίνοντες διὰ τῆς Ἄλτεις διήρχοντο τὴν εἰς τὸ στάδιον ἄγουσαν Κρυπτὴν εἰσοδὸν λεγομένην, ἣ ὁποῖα ἔκειτο εἰς τὸ τέλος τῆς σειρᾶς τῶν Ζανῶν καὶ ἦτο κατὰ μέγα μέρος στεγασμένη. Ἦτο δὲ ὠρισμένη ἡ θέσις τῶν (καθέδρα), ὅπως καὶ εἰς ἄλλα στάδια τῆς Ἑλλάδος, εἰς μίαν τῶν μακρῶν πλευρῶν, ἀλλὰ ποῦ ἀκριβῶς δὲν γνωρίζομεν, διότι δὲν ἀνεσκάφη ὄλον τὸ στάδιον. Ἀπέναντι τῶν Ἑλλανοδικῶν ἦτο ἡ θέσις τῆς ἱερείας τῆς θεᾶς Δήμητρος Χαμύνης. Πιθανῶς δὲ καὶ οἱ ἐπίσημοι θεωροὶ τῶν πόλεων καὶ ἔνδοξοι ἄνδρες ἢ νικηταὶ μεγάλων ἀγῶνων Πανελληνίων εἶχαν ὠρισμένην θέσιν.

Ἄμα εἰσῆρχοντο οἱ Ἑλλανοδίκαι, εἰσῆρχοντο καὶ οἱ ἀγωνισταί, γυμνοὶ καὶ ἠλειμμένοι. Οἱ Ἑλλανοδίκαι φαίνονται ὅτι ὑπενθύμιζαν εἰς αὐτοὺς ὅτι πρέπει νὰ ἀγωνισθοῦν κατὰ τοὺς νόμους, οἱ δὲ κήρυκες ἐκήρυτταν ἑνὸς ἐκάστου ἀγωνιστοῦ τὸ ὄνομα, ἐνῶ οἱ θεαταὶ ἠδύνατο νὰ καταγγείλουν ἀμέσως, ἂν ὑπῆρχε λόγος τις πρὸς ἀποκλεισμὸν οἰουδήποτε ἐξ αὐτῶν ἀπὸ τοὺς ἀγῶνας, εἴτε διότι π. χ. ἦτο δοῦλος, εἴπω ψευδῶς πρὸς τοὺς Ἑλλανοδικὰς ὅτι ἦτο ἐλεύθερος, εἴτε δι' ἄλλην αἰτίαν. Οἱ ἀλύται (1) ἦσαν ἔτοιμοι νὰ συλλάβουν καὶ νὰ τιμωρήσουν τὸν ἔνοχον.

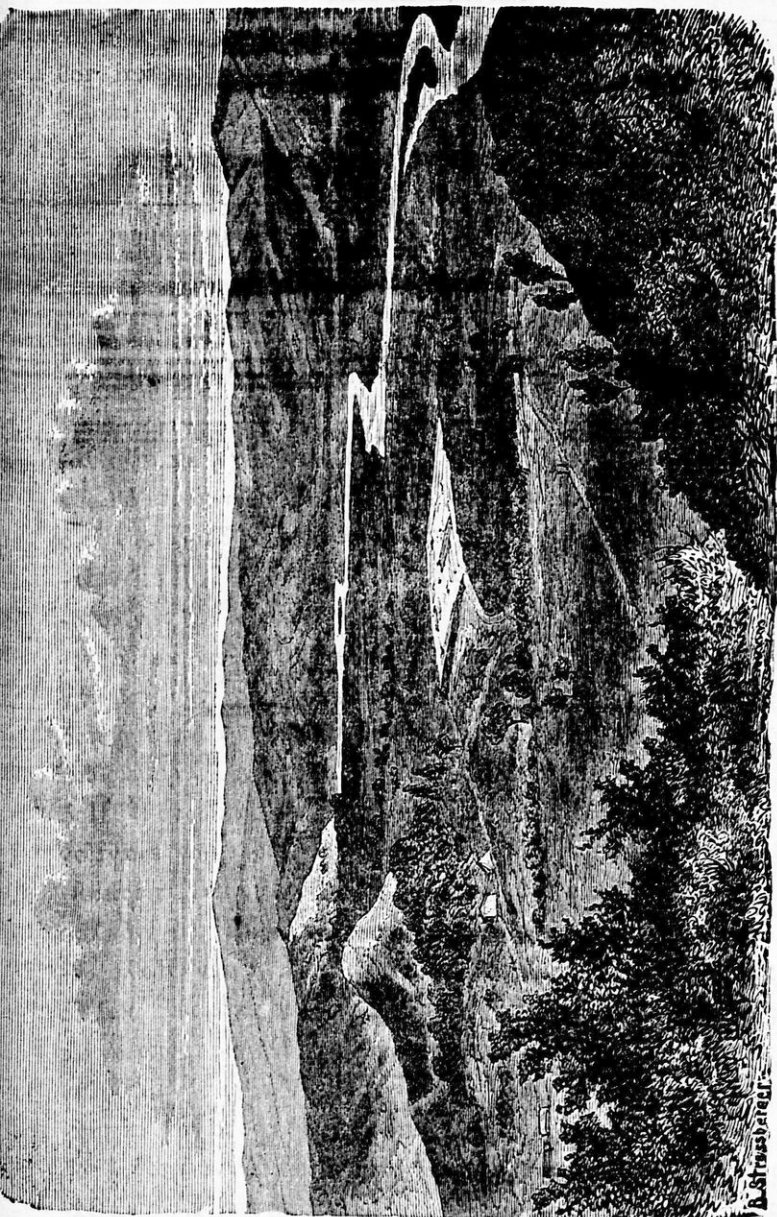
Ἐπειτα ἐκήρυτταν οἱ κήρυκες ὅτι «ἄρχεται ὁ ἀγὼν τῶν καλλίστων ἄθλων ταμίας», ὁ καιρὸς δὲ καλεῖ νὰ μὴ βραδύνουν. Πρῶτον ἀγώνισμα ἦτο ὁ ἀπλοῦς δρόμος. Οἱ ἀγωνισταί, οἱ ὅποιοι εἶχαν ἤδη προσευχηθῆ καὶ εἶχαν τάξει νὰ θυσιάσουν, ἂν ἐνίκων, εἰς τοὺς θεοὺς, ἀμέσως συμφώνως πρὸς τὴν γενομένην κλήρωσιν ἐλάμβανον κατὰ σειρὰν θέσιν εἰς τὴν γραμ-

(1) Οἱ διευθύνοντες τοὺς ἀγῶνας.

μὴν τῆς ἀφέσεως. Ὅταν δὲ κατέπιπτεν ἢ πρὸ αὐτῶν τεττωμένη ὑσπληγξ⁽¹⁾, ἐξώρμων συγχρόνως, παρακολουθούμενοι ὑπὸ τοῦ ἤχου τῶν σαλπύγγων καὶ τῆς βραχείας μὲν, ἀλλὰ ζωηρᾶς διεγέρσεως καὶ ἀγωνίας τῶν θεατῶν, οἱ ὅποιοι εἰς ὄλους τοὺς ἀγῶνας ἐνθαρρύνουν διὰ κραυγῶν τοὺς εὐνοουμένους των, ἀναπηδοῦν ἀπὸ τὰς θέσεις των, φωνάζουν, φιλονεικοῦν, γελοῦν, δυσαρεστοῦνται, τραγωδοῦν, κινοῦν τὰς χειράς των ἢ τὰ ἐνδύματα καὶ χειρονομοῦν. Ἄν οἱ σταδιοδρόμοι ἦσαν πολυάριθμοι καὶ διηρημένοι εἰς τάξεις, τότε ἐπανελαμβάνετο ὁ ἀγὼν μεταξὺ τῶν νικητῶν τῶν τάξεων. Ἰαχαὶ δὲ καὶ ἐπευφημίαι ἀντήχουν εἰς τὰ ἱερά δάση τοῦ Κρονίου «ὄρους» καὶ τῆς κοιλάδος τοῦ Ἄλφειοῦ, εὐθὺς ὡς ἀνεδεικνύετο ὁ ὀριστικὸς σταδιονίκης, λαμβάνων παρὰ τῶν Ἑλλανοδικῶν κλάδον (σπάδικα) φοίνικος. Ἐκαστος δύναται νὰ φαντασθῇ τὴν συγκίνησιν τῶν μητέρων, αἱ ὅποιαι πολλάκις ἐπερίμεναν πέραν τοῦ Ἄλφειοῦ νὰ μάθουν ἂν ὁ υἱὸς ἐνίκησεν. Ὑπῆρχαν ὅμως ἐνίοτε καὶ παράτολμοι θεαταὶ δυσηρεστημένοι ἐκ τοῦ ἀποτελέσματος τοῦ ἀγῶνος καὶ ἀποδοκιμάζοντες αὐτό. Ἐπειτα ὁ κῆρυξ ἐκήρυττε· «Λήγει μὲν ἀγὼν ὁ τῶν καλλίστων ἄθλων ταμίας, καιρὸς δὲ καλεῖ μηκέτι μέλλειν». Καὶ διεξήγετο ὁ ἀγὼν τῆς ὀρθλαίας πάλης, ἠκολούθουν δὲ ὑπὸ τὰς αὐτὰς διατυπώσεις ἢ πυγμὴ, τὸ παγκράτιον (ἀπὸ τοῦ 200 π. Χ) καὶ τὸ πένταθλον (μόνον τῷ 628 π. Χ.). Μετὰ μεσημβρίαν ἐγίνετο εἰς τὸν ἵπποδρομον ὁ ἀγὼν τῶν παιδῶν ἵππῳ κέλητι (ἵππασία μὲ ἀνεπτυγμένον ἵππον).

Ἄλλὰ πάντες οἱ ἀγῶνες οὗτοι δὲν ἦσαν ἀρκετοὶ νὰ καλύψουν ὄλην τὴν ἡμέραν, καὶ διὰ τοῦτο πρέπει νὰ ὑποθέσωμεν

(1) Λεπτὸν σχοινίον, τοῦ ὁποίου ἢ πτώσις ἐσήμαινε τὴν ἔναρξιν ἐκάστου ἀγωνίσματος.

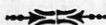

Η ΠΕΔΙΑΣ ΤΗΣ ΟΛΥΜΠΙΑΣ

A. Strauss del.

ὅτι ἔληγαν ἐνωρίς, ἐνῶ δὲ ὁ ξυστός τοῦ σταδίου καὶ τοῦ ἵπποδρόμου διωρθώνετο, οἱ νικηταὶ ἀπήγοντο ἐν θριάμβῳ ὑπὸ τῶν οἰκείων καὶ συμπολιτῶν των καὶ παρεδίδοντο εἰς εὐθυμίαν καὶ συμπόσιον.

Α. Κεραμόπουλος.

ΑΙΧΜΑΛΩΣΙΑ ΤΟΥ ΔΙΟΓΕΝΟΥΣ ΡΩΜΑΝΟΥ

Τοιαύτην τραγικὴν τροπὴν ἐπέκλωσεν ἡ τύχη εἰς τὸ κράτος καὶ εἰς τὴν βασιλείαν τῶν Ἑλληνορρωμαίων, ὥστε ὁ μετὰ τὸν Ἡράκλειον ἀνδρειότατος καὶ ἡρωϊκώτατος ὄλων τῶν ἀπὸ τοῦ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου εἰς διάστημα 750 ἐτῶν βασιλέων, αὐτὸς ἀκριβῶς κατὰ τρόπον μοναδικὸν εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους καὶ τῶν βασιλέων καὶ αὐτοκρατόρων του, νὰ προσαχθῆ αἰχμάλωτος εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ πολεμίου ἡγεμόνος. Ὁμοίαν περίπου τύχην ὑπέστη πρὸ 813 ἐτῶν ὁ Ῥωμαῖος αὐτοκράτωρ Οὐαλεριανός, συλληφθεὶς διὰ δόλου αἰχμάλωτος ὑπὸ τοῦ Πέρσου βασιλέως Σαπώρου Β'. Πρὸ 260 ἐτῶν ὁ αὐτοκράτωρ Νικηφόρος Α', πολεμῶν ἐναντίον τῶν Βουλγάρων εἰς τοὺς δρυμοὺς τῆς Βουλγαρίας, περιεκυκλώθη μετὰ τῶν μαχητῶν του ὑπὸ ὀλοκλήρου τοῦ ἐνόπλου συρφετοῦ τῶν βαρβάρων τοῦ Κρούμου. Ἄλλ' ὁ μὲν Οὐαλεριανὸς ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ ἀπανθρώπου Σαπώρου ἐκδαρεῖς, καὶ τὸ δέρμα του παρεγεμίσθη μὲ ἄχυρον καὶ ἐστάλη ὡς τρίπαιον εἰς τὴν Περσίαν. Ὁ δὲ γενναῖος Νικηφόρος Α' εἶχε τὴν εὐτυχίαν νὰ πέσῃ ἡρωϊκῶς μαχόμενος καὶ νὰ μὴ προσαχθῆ αἰχμάλωτος ἐνώπιον βαρβάρου καὶ ἀπανθρώπου νικητοῦ, τοῦ Κρούμου, ὁ ὁποῖος μὴ δυνηθεὶς νὰ συλλάβῃ τὸν Ἑλληνα βα-

σιλέα, ὕβρισε τὸ νεκρὸν τοῦ σώμα, κόψας τὴν κεφαλὴν καὶ ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἀφήσας αὐτὴν κρεμαμένην ἐπὶ ξύλου πρὸς ἐπίδειξιν, κατόπιν δὲ μετέβαλε τὸ κρανίον εἰς ποτήριον καὶ ἔπινεν ἐξ αὐτοῦ ἀλαζονικῶς εἰς τὴν τράπεζάν του.

Ἄλλ' ἐὰν ὁ αὐτοκράτωρ Διογένης δὲν εἶχε τὴν τοιαύτην εὐτυχίαν τοῦ Νικηφόρου, δὲν εἶχεν ὅμως οὔτε τὴν ἀτυχίαν τοῦ Οὐαλεριανοῦ. Εἶχε τὸναντίον εἰς τὴν μεγάλην συμφορὰν τῆς αἰχμαλωσίας τοῦτο τὸ παρήγορον, ὅτι συνελήφθη ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος, ἀλλογενοῦς μὲν καὶ ἀλλοθρήσκου, ἀλλὰ μὴ ὕβριζοντος ἀτυχήσασαν ἀρετὴν ἡγεμόνος, οὔτε ζῶντας ὕβριζοντος ἢ φονεύοντος, οὔτε νεκροὺς ἀτιμάζοντος βασιλεῖς λαῶν, ἀτυχήσαντας μὲν ἡρωϊκῶς, ἀλλ' εἰς τὴν ἀτυχίαν ἀξίους μεγαλυτέρου σεβασμοῦ.

Ὁ Σουλτάνος Ἄλπεσ-ἀρσλάν κατελήφθη ὑπὸ χαρᾶς, καθὼς ἦτο ἐπόμενον, ὅταν ἤκουσεν ὅτι ὁ πρὸ μικροῦ μέγας καὶ φοβερὸς ἀντίπαλός του ἦτο αἰχμάλωτός του, ἀλλ' ἢ χαρὰ αὐτῇ δὲν ἐτύφλωσε τὸν μεγάλθυμον Σουλτάνον. Ὁ Ἄλπεσ-ἀρσλάν, θεωρῶν μὴδὲν πᾶν ἀνθρώπινον μεγαλεῖον, πρωτίστην δὲ ἀρετὴν νομίζων τὴν μετριοφροσύνην καὶ τὴν μετριοπάθειαν εἰς τὰς μεγαλυτέρας ἐπιτυχίας καὶ τὴν γενναιοφροσύνην καὶ τὸν σεβασμὸν πρὸς τὴν ἀτυχήσασαν ἀρετὴν, δὲν παρεφέρθη διὰ τὴν μεγάλην καὶ ἀπροσδόκητον ἐπιτυχίαν. Ὁ Ἄλπεσ-ἀρσλάν, «οὐ πολλὰ ἐπὶ δικαιοσύνη καὶ μετριοπαθείᾳ ἄδεται διηγήματα», λέγει ὁ χρονογράφος, δὲν ἤθελεν ἐν ἀρχῇ νὰ πιστεύσῃ εἰς τὴν περὶ αἰχμαλωτίσεως τοῦ βασιλέως ἀγγελίαν «διὰ τὸ μέγεθος τοῦ ἀτυχήματος»· ὅθεν, ἀφοῦ προσήχθη αἰχμάλωτος, προσεκάλεσε τοὺς πρότερον πεμφθέντας Τούρκους πρέσβεις καὶ τὸν Βασιλάκιον. Ὅτε δὲ οἱ πρέσβεις ἐβεβαίωσαν τὴν ταυτότητα, ὁ δὲ Βασιλάκιος ἰδὼν τὸν βασιλέα του προσαγόμενον αἰχμάλωτον ἐρρίφθη θρηγῶν εἰς τοὺς

πόδας του τότε ὁ Ἄλπεσ-ἄρσλὰν ἀνεπήδησεν ἀπὸ τοῦ θρόνου, ἀνεσήκωσε τὸν ἐπὶ γῆς τεθέντα (κατὰ τὴν πρὸς τοὺς αἰχμαλώτους ἐπικρατοῦσαν ἀσιατικὴν συνήθειαν) βασιλέα καὶ ἐναγκαλισθεὶς αὐτὸν τὸν παρηγόρει λέγων : « μὴ λυποῦ, βασιλεῦ· τοιαῦτα τὰ ἀνθρώπινα· ἐγὼ σοι οὐχὶ ὡς αἰχμαλώτῳ, ἀλλ' ὡς βασιλεῖ προσενεχθήσομαι », καὶ διέταξεν εὐθὺς νὰ στήσουν ἰδιαιτέραν σκηνὴν διὰ τὸν βασιλέα καὶ νὰ δοθῇ εἰς αὐτὸν ὑπηρεσία βασιλική. Κατὰ τὰς ὀκτὼ ἡμέρας, ὅσας ὁ βασιλεὺς Διογένης ἔμεινε πλησίον τοῦ Σουλτάνου, ἐφέρετο πρὸς αὐτὸν μετὰ τιμῶν ἀληθῶς βασιλικῶν· τὸν εἶχεν ὁμοτράπεζον καὶ ὁμόθρονον, ἀπέλυσε δὲ ὁ Σουλτάνος καὶ ὄσους αἰχμαλώτους ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ ἐζήτει ὁ βασιλεὺς. Τόσον δὲ οἰκείως καὶ φιλικῶς προσεφέρετο ὁ Σελσουκός Σουλτάνος πρὸς τὸν Ἑλληνα αὐτοκράτορα, ὥστε εἰς φιλικὸν διάλογον τὸν ἠρώτησε πῶς ἤθελε προσενεχθῆ πρὸς αὐτόν, ἐὰν τὸν ἠχμαλώτιζεν. Ὁ Διογένης εἶπε παρρησίᾳ μετ' ἀποτόμου εἰλικρινείας ὅτι θὰ τὸν μετεχειρίζετο ὡς αἰχμάλωτον. Εἰς ταῦτα ἀπήντησεν ὁ Σουλτάνος λέγων : « Ἄλλ' ἐγὼ δὲν σὲ μιμοῦμαι ὡς πρὸς τοῦτο, καθὼς δὲ ἀκούω καὶ ὁ ἰδικός σας Χριστὸς συμβουλεύει εἰρήνην καὶ ταπεινοφροσύνην, καὶ ἀντιτάσσεται πρὸς τοὺς ὑπερηφάνους, εἰς δὲ τοὺς ταπεινοὺς δίδει χάριν ».

Διαρκούσης τῆς πλησίον τοῦ Ἄλπεσ-ἄρσλὰν διατριβῆς τοῦ βασιλέως Διογένους Ῥωμανοῦ, συνωμολογήθη καὶ ἡ μεταξὺ τῶν δύο ἡγεμόνων καὶ τῶν δύο κρατῶν εἰρήνη. Ὁ Σουλτάνος γενναιοφρόνως φερόμενος δὲν ὠφελήθη ἀπὸ τὴν αἰχμαλωσίαν τοῦ βασιλέως καὶ ἀπὸ τὴν διάλυσιν τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ διὰ νὰ ἐπιβάλλῃ ὄρους ταπεινωτικούς. Τούναντίον μάλιστα, συμφέρον εἶχε, καθὼς εἶπαμεν, νὰ περατώσῃ ὅσον τὸ δυνατόν ταχύτερον τὸν πρὸς τὸ ἑλληνικὸν κράτος πόλεμον καί,

ειρηνεύσας πρὸς τὸ μέρος τοῦτο, νὰ στραφῆ πανστρατιᾶ πρὸς τὸ Τουρκεστάν. Συνδυάζων λοιπὸν μεγαλοφρόνως τὴν γενναϊότητα πρὸς τὸ καλῶς ἐννοούμενον πολιτικὸν συμφέρον συνωμολόγησε τὴν εἰρήνην χωρὶς νὰ ἀφαιρέσῃ χώρας τοῦ κράτους. Τοῦναντίον τὰ ὄρια τοῦ κράτους τοῦ ἑλληνικοῦ ἀποκατεστάθησαν καθὼς ἦσαν περίπου πρὸ τῶν πρώτων τουρκικῶν ἐπιδρομῶν, ἐπὶ τοῦ Βασιλείου Β' τοῦ Βουλγαροκτόνου.

Ὁλόκληρος σχεδὸν ἡ Μικρὰ Ἀσία, ἡ βόρειος Συρία, τῆς Ἀρμενίας τὸ δυτικὸν μέρος ἔμειναν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν Ἑλλήνων. Τόσον δὲ ἐκτεταμένα ἐφαίνοντο τὰ ὄρια αὐτά, ὥστε βραδύτερον, ὅτε ἀνῆλθαν εἰς τὸν Ἑλληνικὸν θρόνον οἱ γενναῖοι ἐκ τοῦ οἴκου τῶν Κομνηνῶν αὐτοκράτορες, τὸ ἰδεῶδες των ἦτο ἡ ἀνάκτησις τῶν ἐπὶ τοῦ Διογένους τοῦ Ῥωμανοῦ ἐρίων τοῦ κράτους εἰς τὴν Ἀσίαν. Οἱ μωαμεθανοὶ χρονογράφοι ἀναφέρουν ὅτι ὁ Διογένης ὑπεχρεώθη νὰ ἀποτίσῃ λύτρα διὰ τὴν ἀπελευθέρωσίν του, ὑποσχεθεὶς νὰ καταβάλῃ καὶ ἄλλα χρήματα ὡς δαπάνην τοῦ πολέμου, λέγουν δὲ ὅτι ὁ Σουλτάνος, ἀπολύων τὸν μηδὲν ἔχοντα τότε βασιλέα ὡς μόνην ἐγγύησιν ἐκπληρώσεως τῶν ὑποσχέσεών του ἐδέχθη τὸν βασιλικὸν του λόγον, ἀλλ' οἱ Ἑλληνες χρονογράφοι δὲν ἀναφέρουν τοιοῦτό τι. Ὅπως δὲ καὶ ἂν ἔχουν τὰ περιλύτρων καὶ πολεμικῆς ἀποζημιώσεως λεγόμενα, τὸ ὄλον τῆς συνθήκης δὲν περιεῖχε τίποτε ἀνάξιον τοῦ Ῥωμαϊκοῦ, καθὼς λέγουν ῥητῶς οἱ Ἑλληνες χρονογράφοι.

Μετὰ τὴν συνομολόγησιν τῆς εἰρήνης ὁ Διογένης ἀπεχωρίσθη τοῦ Σουλτάνου μετὰ μεγάλων τιμῶν καὶ προπεμφθεὶς ὑπὸ συνοδείας τιμητικῆς ἔφθασεν εἰς Θεοδοσιούπολιν τῆς δυτικῆς Ἀρμενίας, ὅπου διέτριψεν ὀλίγον χρόνον πρὸς θεραπείαν τῆς πληγωμένης χειρὸς του. Ἐκεῖ δὲ ἐξεδύθη τὴν τουρκικὴν βασιλικὴν στολὴν, τὴν ὅποιαν τὸν εἶχαν ἐνδύσει

(διότι ἡ προτέρα στρατιωτικὴ βασιλικὴ στολὴ τοῦ ἦτο αἰμόφυρτος καὶ κατεσχισμένη), καὶ περιεβλήθη πάλιν Ἑλληνικὴν βασιλικὴν στολήν. Ἀπὸ τῆς Θεοδοσιουπόλεως μετέβη ὁ βασιλεὺς εἰς τὸν Πόντον, διὰ νὰ λάβῃ ἐκεῖθεν τὴν πρὸς τὸ Βυζάντιον ὁδόν.

II. Καρολίδης

ΤΕΛΟΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ἐνύπνιον Κοραῆ (᾽Αδαμ. Κοραῆς).....	Σελ. 5
Περὶ ἀγάπης Πατρίδος (Κ. Οἰκονόμος ὁ ἕξ Οἰκονόμων) »	9
Ἡ λίμνη τοῦ Μεσόλογγίου (Σπυρ. Τρικούπης).....	» 23
Αὐτοβιογραφία Νεοφύτου Βάμβα (Νεόφυτος Βάμβας)..	» 24
᾽Ολυμπιακοὶ ἀγῶνες (Κ. Παπαρρηγόπουλος).....	» 36
᾽Ο Θεὸς καὶ ὁ Θάνατος (Ἰω. Καρασούτσας).....	» 48
Ἡ τελευταία ἐν τῇ ἀγίᾳ Σοφίᾳ λειτουργία καὶ ὁ θάνατος τοῦ Κωνσταντίνου (19 Μαΐου 1453) (Σπυρίδων Ζαμπέλιος).....	» 50
Ἡ καταστροφή τῶν Ψαρῶν (Δ. Σολωμός).....	» 59
Ἡ ἐν Πλαταιαῖς μάχη (Πανσανίας ᾽Αριστείδης) (Λ. Μελάς) »	59
Χρῆστος Μηλιόνης (Κ. Παπαρρηγόπουλος).....	» 64
᾽Αλῆς Τεπελενλῆς (᾽Αριστείδης Βαλαωρίτης).....	» 65
Ἑλλάς (᾽Αλ. Σοῦτσος).....	» 70
᾽Αθανάσιος Διάκος (᾽Αλ. Σοῦτσος).....	» 72
Οἱ νεκροὶ τοῦ Φαλήρου (᾽Αχιλ. Παράσχος).....	» 75
᾽Ο τελευταῖος Παλαιολόγος (Γ. Βιζυηνός).....	» 79
Τὰ γεφύρια τοῦ ᾽Αλαήμπεη (Δ. Βικέλας).....	» 83

‘Ο Κολοκοτρώνης (Χαρ. ἝΑννινος)	»	88
‘Η σκλάβια ἢ Πόλη (Κ. Μάνος).....	»	91
ἝΑχυρα καὶ θύελλα (ἝΑγγελος Βλάχος).....	»	92
‘Η δευτέρα ἡμέρα τῶν ἐν Ὀλυμπίᾳ ἀγῶνων (Α. Κε- ραμόπουλος)	»	94
Αἰχμαλωσία τοῦ Διογένοϋ ἝΡωμανοῦ (Π. Καρολίδης). ..	»	98
Περιεχόμενα.....	»	103

10

4182

024000019975

